

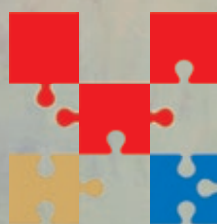
Matica

broj
no.

5

svibanj
may

2026.

HizvanH

**Tjedan Hrvata izvan
Republike Hrvatske**

ČITAJMO MATIČIN LJETOPIS NOVE GENERACIJE!

Izišao je novi svezak Matičina ljetopisa Hrvatskog iseljeničkog zbornika za 2026. U šest tematskih cjelina, koje su naslovljene *Znaci vremena*, *Kroatistički obzori*, *Mostovi*, *Povjesnica*, *Znanost* i *Nove knjige*, donosi 29 raznorodnih bogato ilustriranih autorskih priloga iseljeničke tematike. Iako izrađao na tradiciji najčitanijih preporodnih kalendarskih knjiga, Matičin se ljetopis Hrvatski iseljenički zbornik s internet-skom epohom prometnuo u potpuno modernu medijsku formu o suvremenom hrvatskom kulturnom zajedništvu na globalnoj razini. Posrijedi je sintetsko znanstveno-popularno djelo u kojem je skupina odabranih kroatista, jezikoslov-

ca, etnologa te povjesničara umjetnosti, povjesničara i sociologa obradila stvaralaštvo Hrvata izvan RH kroz prošlost i sadašnjost, uključujući recentne interkulturalne manifestacije u kojima sudjeluju ljudi hrvatskih korijena.

Građa ovogodišnjeg Matičina ljetopisa, raspoređena na 404 stranice, govori o rezultatima znanstvenih istraživanja vanjskih migracija i kulturološkim postignućima raseljenih hrvatskih građana. Autori, njih ukupno 29, svjesno su odbacili stručni diskurs i "ispričali priču" o jednom stvarnom složenom migrantskom fenomenu, svima prihvatljivu i – zanimljivu!

Drage Hrvatice i Hrvati,

postoje povijesni trenuci koji snažno potvrđuju da hrvatski narod, ma gdje živio, diše istim srcem za svoju domovinu. Upravo takav trenutak predstavlja Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske, nova nacionalna kulturna manifestacija koju je Hrvatski sabor donio na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, a organizira Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. U provedbi bogatog programa aktivno sudjeluje i Hrvatska matica iseljenika, koja će u Domu iseljenika biti domaćin svečanog otvorenja ove jedinstvene manifestacije.

Simbolično i snažno, manifestacija će se održavati svake godine posljednjeg tjedna u svibnju, u vremenu kada obilježavamo Dan državnosti Republike Hrvatske i Dan Oružanih snaga, dane koji nas podsjećaju na slobodu, državotvornost i zajedništvo hrvatskog naroda.

Hrvati izvan Republike Hrvatske desetljećima su čuvali nacionalni identitet, hrvatski jezik, kulturu i tradiciju te svojim znanjem, radom i domoljubljem pridonosili stvaranju, obrani i razvoju moderne hrvatske države. Bili su oslonac u najtežim povijesnim trenucima, osobito u borbi

za slobodu i neovisnost, a danas su važan čimbenik gospodarskog, kulturnog, znanstvenog i demografskog napretka Hrvatske.

Na Tjednu Hrvata izvan Republike Hrvatske predstaviti će se nekoliko stotina sudionika iz hrvatskog iseljništva, pripadnika hrvatske nacionalne manjine i Hrvata iz Bosne i Hercegovine, ali i hrvatski povratnici, u bogatom programu koji obuhvaća glazbu, film, kazalište, likovnu umjetnost, tradicijsku baštinu, gastronomiju i zanimljive tematske okrugle stolove.

Ova manifestacija zato nije samo kulturni događaj, ona je trajna platforma hrvatskog povezivanja i snažna poruka nacionalnog jedinstva. Naše zajedništvo ostaje najveća snaga Hrvatske i temelj njezine sigurne, ponosne i uspješne budućnosti.

Neka ovaj Tjedan bude susret svih nas koje povezuje ista domovina, isti identitet i ista ljubav prema Hrvatskoj. Dobro nam došli.

mr. sc. Zdeslav Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika

Dear Croats,

There are historical moments that strongly confirm that the Croatian people, wherever they live, breathe with the same heart for their homeland. One such moment is the Week of Croats Abroad, a new national cultural event adopted by the Croatian Parliament at the proposal of the Government of the Republic of Croatia, and organized by the Central State Office for Croats Abroad. The Croatian Heritage Foundation is actively participating in the implementation of the diverse program, which will host the opening ceremony of this unique event at the Home of Emigrants.

Symbolically and strongly, the event will be held every year in the last week of May, at a time when we mark the Statehood Day of the Republic of Croatia and the Day of the Armed Forces, days that remind us of the freedom, statehood and unity of the Croatian people.

For decades, Croats abroad have preserved their national identity, Croatian language, culture and tradition, and with their knowledge, work and patriotism have contributed to the creation, defense and development of the modern Croatian state. They provided support at the most difficult historical moments, especially in the fight for freedom and independence, and today, they are an important factor in Croatia's economic, cultural, scientific and demographic progress.

During the Week of Croats Abroad, several hundred participants from the Croatian diaspora, members of the Croatian national minority and Croats from Bosnia and Herzegovina, as well as Croatian returnees, will present themselves in a diverse program that includes music, film, theater, fine arts, traditional heritage, cuisine and interesting thematic round tables.

Therefore, this event is not only a cultural event – it is an enduring platform of Croatian connection and a strong message of national unity. Our unity remains Croatia's greatest strength and the foundation of its secure, proud and successful future.

May this Week be a meeting of all of us who are connected by the same homeland, the same identity and the same love for Croatia. Welcome!

Zdeslav Milas, M.Sc., CHF Director

- 6 Večer Mostaraca u Zagrebu
- 12 Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske
- 20 Povijest Iseljeničkoga tjedna u Matici iseljenika
- 32 Predstavljena dvojezična monografija o tragediji u Bleiburgu
- 36 Dan državnosti - simbol hrvatskoga preporoda i ponosa
- 40 Hrvati u Srbiji: Razgovor s Karolinom Bašić
- 46 Potpora hrvatskoj nastavi u SAD-u
- 52 Povratnička priča obitelji Vrselja
- 58 Predstavljen Leksikon hrvatskih generala i admiralata od 1804. do 1918.

Intervju s ministrom vanjskih i europskih poslova Gordanom Grlićem Radmanom

26

Kolumne

- 11 Globalna Hrvatska
VESNA KUKAVICA
- 19 Jezični podsjetnik
SANJA VULIĆ
- 55 (S)kretanja
ŠIMUN ŽITO ĆORIĆ

Inicijativa triju mora **potvrdila snažnu ulogu Hrvatske u regionalnom povezivanju**

Na međunarodnom summitu i poslovnom forumu u Dubrovniku potpisani su ključni sporazumi iz područja energetike, prometa, tehnologije i financija, uz sudjelovanje više od 700 kompanija iz 45 zemalja

Borjana Krišto i Andrej Plenković potpisali Sporazum između Vlade RH i Vijeća ministara BiH o izgradnji Južne plinske interkonekcije

FOTO: GRGO JELAVIĆ / PIXSELL

Sastanak na vrhu Inicijative triju mora i prateći Poslovni forum održan je u Dubrovniku 28. i 29. travnja 2026. godine, deset godina nakon što je u tom gradu održan i prvi sastanak na vrhu ove Inicijative. Republika Hrvatska, kao predsjedavajuća Inicijativom triju mora, bila je domaćin događaja koji je okupio čelnike država sudionica i pridruženih država sudionica, strateške partnere te međunarodne financijske institucije.

U središtu rasprava u sklopu 11. sastanka na vrhu bili su prometna, energetska i digitalna povezanost, jačanje energetske sigurnosti, razvoj strateške infrastrukture te povećanje otpornosti i konkurentnosti Europske unije, a poseban naglasak stavljen je na ulogu financijskih institucija i privatnog kapitala u provedbi ključnih projekata. U dvodnevnom događaju sudjelovalo je 1600 registriranih predstavnika i više od 700 kompanija iz 45 zemalja.

“Ovaj summit jedan je od možda najvećih vanjskopolitičkih događaja u pro-

teklih 36 godina hrvatske državnosti jer je okupio praktično čelne ljude svih 13 država članica Inicijative triju mora, ali i pridruženih članova i gostiju. Inicijativa je i zamišljena u smislu povezivanja jedne osovine, od Baltičkog preko Jadranskog i Crnog mora, a koju čine države koje doista mogu osnažiti vla-

stitu poziciju u EU, ali i u cijeloj Europi. Tu osovinu čini bolja prometna povezanost, izgradnja koridora te energetska snaženje država članica“, rekao je u Dubrovniku ministar prostornog ređenja, graditeljstva i državne imovine Branko Bačić.

U fokusu dvodnevnog događaja bili su veliki investicijski projekti, uključujući Sporazum o suradnji na projektu podatkovnog centra Pantheon te Pismo namjere između tvrtke Končar i američke tvrtke Pantheon Atlas LLC. Na razini financijskih institucija potpisan je Memorandum o razumijevanju vezan uz Fond fondova za infrastrukturu Inicijative triju mora, u kojem sudjeluju Europski investicijski fond, hrvatski HBOR te partnerske institucije iz Poljske, Rumunjske, Litve i Slovenije. Potpisan je i Memorandum o suradnji između lučkih uprava Rijeke i rumunjske Constanțe, čime se dodatno jača prometna povezanost u regiji. Potpisan je i iznimno važan Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara BiH, na izgradnji Južne plinske interkonekcije koja će pomoći sigurnosti opskrbe BiH i daljnjem snaže-

FOTO: GRGO JELAVIĆ / PIXSELL

Potporna projektu koji će plinskom infrastrukturom povezati dvije zemlje - Chris Wright i Ante Šušnjar

FOTO: GRGO JELAVIĆ / PIXSELL

Inicijativa triju mora obuhvaća 13 država članica Europske unije

nju LNG terminala na Krku. Upravo će ovaj projekt dodatno osnažiti i omogućiti distribuciju plina na jugu Hrvatske i na cijelome prostoru BiH.

U skladu s tim potpisan je i Memorandum o razumijevanju između Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država o energetskej infrastrukturi i regionalnoj energetskej sigurnosti, kao i dokument o unaprjeđenju suradnje u području civilne uporabe nuklearne energije. Dodatno, dvije države potpisale su i Protokol o izbjegavanju dvostrukog opozivanja. Premijer Andrej Plenković u

izjavi Večernjem listu zahvalio je SAD-u na ubrzanju procesa realizacije projekta Južne plinske interkonekcije, naglasivši da će se projekt "sigurno" realizirati ako bosanskohercegovačka strana ispuni sve što je dogovoreno. Rekao je i da je Vlada RH željela da se sporazum baš potpiše na tom događaju kako bi dobio "vidljivost" i "značaj".

Inače, Inicijativa triju mora (3SI) pokrenuta je 2015. godine na prijedlog Hrvatske i Poljske te obuhvaća 13 država članica Europske unije (Austriju, Bugarsku, Češku, Estoniju, Grčku, Hr-

vatsku, Latviju, Litvu, Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju), čiji su strateški partneri Japan, Njemačka, Sjedinjene Američke Države, Španjolska, Turska, Italija te Europska komisija, dok su Albanija, Crna Gora, Moldavija i Ukrajina pridružene države sudionice. Inicijativa je stvorena kao neformalna politička platforma usmjerena na jačanje kohezije u Europskoj uniji, ali i širega europskog prostora uz bolju infrastrukturu povezanost europskog sjevera i juga. (Izvor: X - Twitter Vlada RH, Večernji list)

U fokusu dvodnevno dogadaja bili su međunarodni investicijski projekti

FOTO: GRGO JELAVIĆ / PIXSELL

Mostarci u Zagrebu spojili humanost, kulturu i zajedništvo

U ozračju prijateljstva, ponosa, zajedništva i potpore vrijednim projektima u Bosni i Hercegovini na Večeri Kluba Mostaraca okupilo se više od 450 uzvanika

Visoki uzvanici iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine

Svečanu večer u zagrebačkome Westinu organizirala je udruga "Klub Mostaraca" kako bi učvrstila poznanstva i prijateljstva ljudi koje povezuje Mostar, ali i kako bi prikupila sredstva za humanitarne projekte u Bosni i Hercegovini. Središte manifestacije bilo je predstavljanje i humanitarna potpora udruzi "Osmica" iz Viteza, koja čuva sjećanje na djecu poginulu u ratu, te Osnovnoj školi "Moj svijet" iz Mostara, ustanovi za djecu s teškoćama u razvoju. Gosti su mogli uživati u kulinarski prepoznatljivim jelima i autohtonim hercegovačkim vinima, kao i u živopisnim folklornim nošnjama te dojmljivim plesnim izvedbama Hrvatskoga kulturno-umjetničkog društva "Rodoč" iz Mostara.

Predsjednik udruge Ante Barišić pozdravio je sve nazočne i izložio misiju Kluba Mostaraca, a goste su videoporukom pozdravili i mostarsko-duvanjski biskup i trajni apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanke biskupije Petar Palić te gradonačelnik Mostara Mario Kordić. Na skupu su govorili i Darijana Filipović, zastupnica u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i kandidatkinja za hrvatsku članicu Predsjedništva BiH te Gordan Grlić Radman, ministar vanjskih

i europskih poslova Republike Hrvatske. Njihovom nazočnošću Zagreb je na simboličan način potvrdio da ova večer nadilazi razinu društvenog okupljanja.

Biskup Palić podsjetio je kako je papinskim imenovanjem na biskupsku stolicu u Mostaru, prema vlastitim riječima, postao naturalizirani Mostarac. "Danas je više nego važno, gdje god da jesmo, znati tko smo te da nas taj identitet definira i može pomoći da pred drugima dajemo svoje svjedočanstvo", poručio je Palić. "Sretna sam što smo već treću godinu zaredom okupljeni baš na ovome mjestu i što nas okuplja Klub Mostaraca. Naša snaga i zajedništvo, utemeljeni u kulturi, identitetu i vrijednostima koje

zajedno nosimo, nikako nisu omeđeni granicama", istaknula je Darijana Filipović. Ivan Vukoja u ulozi ravnatelja predstavio je misiju, viziju i projekt izgradnje nove zgrade Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru.

Tijekom večeri održana je aukcija slika umjetnika Marina Topića, koji je osobno pridonio darovanjem svoje slike hercegovačkih šipaka u svrhu prikupljanja sredstava za Osnovnu školu "Moj svijet" u Mostaru, ustanovu koja djeluje već 50 godina i brine se o djeci s teškoćama u razvoju. Poznati hrvatski košarkaš Bojan Bogdanović, poznat po uspjesima u NBA ligi i podršci zavičajnim inicijativama, kupio je djelo za 6.000 eura. Organizatori su udruzi "Osmica" iz Viteza dodijelili i 2.500 eura kao znak podrške plemenitoj inicijativi i međusobnoj potpori projektima i hrvatskim udrugama koje djeluju na području cijele BiH.

Večer Mostara uveličali su i visoki uzvanici: predsjednik Hrvatskoga narodnog sabora BiH Dragan Čović, federalna ministrica prometa i komunikacija Andrijana Katić te federalni ministar pravde Vedran Škobić, dopredsjednik Republike Srpske iz reda hrvatskoga naroda Davor Pranjić, predsjednica Vlade Hercegovačko-neretvanske županije Marija Buhač, predsjednik Županijskoga odbora Hercegovačko-neretvanske županije Ludvig Letica, predsjednik Gradskoga odbora grada Mostara Marko Novak, ministar gospodarstva RH Ante Šušnjar, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas te brojni drugi. (Tekst: Danijela Primorac, Foto: Klub Mostaraca)

Okupljanje u zagrebačkome Westinu organizirala je udruga "Klub Mostaraca"

Ostvarenje sna hrvatske zajednice u Singenu

Hrvatski sportski klub na jugu Njemačke više od pola stoljeća okuplja iseljenike oko nogometa, jezika i vjere, prateći sve mijene kroz koje je prolazila hrvatska zajednica u BadenWürttembergu

nih njemačkih vlasti i crkve, te brojne bivše i sadašnje igrače, obitelji i prijatelje kluba. Prostor je blagoslovio voditelj Hrvatske katoličke misije Singen-Villingen fra Robert Crnogorac, a program su uveličali folkloriši, tamburaši i djeca hrvatskih iseljenika, pretvarajući sportski klub u prepoznatljivo žarište hrvatske kulture u Singenu.

U svom obraćanju, kao izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas istaknuo je posvećenost Vlade očuvanju hrvatskog zajedništva, identiteta, jezika i kulture koja je razvidna u kontinuiranoj potpori Hrvatima izvan domovine.

Na najveći zid novog doma postavljen je križ, uz grb Croatije Singen i grb Republike Hrvatske, pri čemu ti simboli opisuju ono što je ova zajednica izgradila: mjesto gdje se očituje ljubav prema domovini, rad na tuđem tlu i nova sportska postignuća, uključujući i mlade talente koji kucaju na vrata višega ranga natjecanja, a sve to stapa se u priču koja traje već 55 godina. (Izvor i foto: *fenix-magazin.de, SDUHIRH*)

HSK Croatia Singen osnovan je 1971., no sve do sada nije imao svoje sjedište. Klub je dugo živio u "podstanarskim" uvjetima, ali je ustrajnim radom i povjerenjem članova ideja o vlastitome domu postupno sazrijevala u konkretan projekt. Polaganje kamena temeljca 10. ožujka 2023. označilo je prijelomnicu: grad Singen ustupio je zemljište i osigurao infrastrukturu, dok su članovi i sponzori uz podršku Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske preuzeli glavninu te-

reta gradnje, svjesni da podižu kuću ne samo za sadašnje naraštaje, nego i za buduće. Unatoč pandemiji koronavirusa, gospodarskim neizvjesnostima i rastu troškova, projekt je priveden kraju transparentno, korak po korak, uz sudjelovanje više uprava koje su snažno vjerovala i zagovarale izgradnju Hrvatskoga doma u gradu Singenu.

Svečano otvorenje novoga Hrvatskog doma 25. travnja okupilo je nekoliko stotina gostiju, među njima visoke predstavnike Republike Hrvatske, lokal-

Žetvena zahvala bačke ravnice u srcu Europe

Dužijanca bačkih Hrvata u Bruxellesu početkom svibnja prvi put je svečano ušla u Europski parlament, donoseći svojim nastupom zahvalnost za kruh svagdašnji, težački rad i ustrajnu vjeru bunjevačkih Hrvata

Pod pokroviteljstvom zastupnika Davora Ive Stiera i u suradnji s Klubom zastupnika EPP-a, dvodnevni program 5. i 6. svibnja okupio je izaslanstvo od dvadesetak sudionika iz Subotice, Sombora i okolnih salaša koji su predstavili Dužijancu, stoljetnu manifestaciju žetvenih običaja.

Središte programa bila je svečana misa u Meditacijskome centru Europskoga parlamenta, koju je predvodio pater Anastazio Perica Petrić u zajedništvu s mons. Andrijom Anišićem i paterom Daliborom Renićem. Ulogu bandaša i bandašice nosili su Tomislav Ivanković i Marija Sekereš, zajedno s mladima odjevenima u bunjevačku narodnu nošnju, potvrđujući da se običaj prenosi s koljena na koljeno kao živa zahvala Bogu i pohvala čovjekovu radu.

Nakon liturgije, ispred Europskoga parlamenta odigrano je bunjevačko momačko kolo i prikazane su raskošne nošnje, a u Infohubu je uslijedila projekcija dokumentarnoga filma i panel "Dužijan- ca – ponos bunjevačkih Hrvata i dopri- nos europskoj baštini". U raspravi su, uz Davora Ivu Stiera, sudjelovali držav- ni tajnik za Hrvate izvan RH Zvonko Mil- las, predsjednica Hrvatskoga nacional-

Ples ispred Europskog parlamenta

nog Vijeća u Republici Srbiji i saborska zastupnica Jasna Vojnić, mons. Anišić i Marinko Piuković, naglašavajući Dužijancu kao čuvaricu identiteta Hrvata u Vojvodini i primjer kako se lokalna baština organski uklapa u širi europski kulturni mozaik.

U svečanome završetku programa slamnata kruna Dužijance, koju je za ovu prigodu izradila slamarka Katarina

Skenderović iz Male Bosne, predana je Davoru Ivi Stieru, dok je njegovu suradničkome timu uručen motiv salaša i hrvatski grb u tehnicu slame. Time je simbolično potvrđeno da žetvena zahvala iz bačke ravnice nadilazi granice jedne biskupije i jedne manjinske zajednice, postajući prepoznatljiv hrvatski prinos europskoj baštini. (Izvor i foto: glashrvatske.hrt.hr, SDUHIRH)

Događaj pod pokroviteljstvom zastupnika Davora Ive Stiera i u suradnji s Klubom zastupnika EPP-a

“Vareške suze”

Knjiga je potresno svjedočanstvo o ratnome zločinu, godinama šutnje, pravnoj borbi i snazi autorice koja je odlučila progovoriti

Promocija u Zagrebu

U punoj Dvorani “Jure Petričević” Matice hrvatske u Zagrebu održano je 27. travnja predstavljajući knjige *Vareške suze* u organizaciji i pod pokroviteljstvom Matice hrvatske, Ogranka Matice hrvatske u Vitezu, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske te predsjednice Federacije BiH Lidije Bradare.

Knjiga *Vareške suze* snažnog je osobnog i dokumentarnog karaktera, a nastala je zbog potrebe autorice da javno progovori o ratnome nasilju i stradanju koje je preživjela, ali i da ohrabri druge žene da ne pristanu na šutnju. Njezina priča nadilazi osobnu ispovijest te progovara u ime svih žrtava, noseći snažnu poruku nade, dostojanstva i vjere u pobjedu dobra nad zlom.

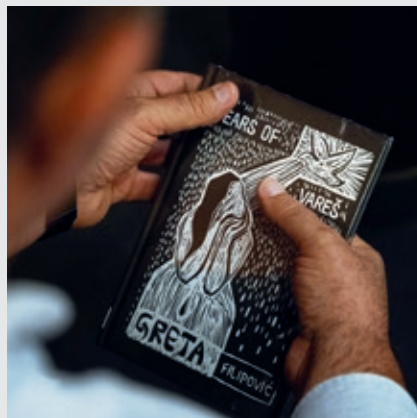
Greta Filipović u knjizi svjedoči o osobnoj tragediji, stradanju Hrvata vareškoga kraja, ali i o vjeri, obitelji i unutarnjoj snazi koje su joj pomogle da nastavi živjeti nakon teške ratne traume. Više od petnaest godina u sebi je nosila tajnu o zločinu koji je nad njom počinjen u logoru za Hrvate u Varešu, kamo je iz rodne Careve Čuprije u siječnju 1994. godine otišla kako bi posjetila zatočena brata. Pravnu bitku vodila je dugo

i teško, a osudu dijela počinitelja dočekala je 2013. godine.

Na predstavljanju su govorili novinar i urednik knjige Brane Vrbić, urednik preč. Ilija Orkić, lektorica Zrinka Mandurić te Marija Murlin, sestra pokojne Grete Filipović. Tijekom predstavljanja istaknuto je kako ova knjiga nije samo osobna ispovijest, nego i dokument vremena, svjedočanstvo boli i istine te važan doprinos kulturi sjećanja hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini.

Predstavljanju su nazočili brojni uzvanici iz javnog, političkog, kulturnog, znanstvenog i društvenog života Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Među

njima su bili predsjednica Federacije BiH Lidija Bradara, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas, predsjednik Matice hrvatske Damir Zorić, ravnatelj Hrvatskoga dokumentacijskog centra Domovinskoga rata u BiH Ante Nazor, saborске zastupnice Zdravka Bušić i Danijela Blažanović, brigadir Željko Kalić, izaslanik potpredsjednika Vlade RH i ministra hrvatskih branitelja Tomo Medved, Domagoj Knežević, izaslanik ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grlića Radmana, državni tajnik u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ribarstva Ivan Matijević, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas te državni tajnik u Ministarstvu demografije i useljeničtva Frane Tokić. Predstavljanje je održano u organizaciji i pod pokroviteljstvom Matice hrvatska, njezina Ogranka u Vitezu, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske te predsjednice Federacije BiH Lidije Bradare. Nakladnik knjige je Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskoga rata u BiH, a knjiga je objavljena na hrvatskom, njemačkom i engleskom jeziku. (Izvor: *Misao.hr*; Foto: *FB SDUHIRH*)

Hrvatska matica iseljenika u posjetu Hrvatskom nacionalnom vijeću

Ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas u Subotici se sastao s predsjednicom HNV-a Jasnom Vojnić te predstavnicima hrvatske zajednice

Ravnatelj Zdeslav Milas boravio je u prvom službenom posjetu Hrvatskom nacionalnom vijeću u Republici Srbiji. U Matičinom izaslanstvu bile su Vesna Kukavica, rukovoditeljica Odjela za nakladništvo te Lada Kanajet Šimić, rukovoditeljica Odjela za obrazovanje i znanost. Susret održan u Hrvatskom domu – Matici protekao je u ozračju otvorenog dijaloga, međusobnog razumijevanja i jasne zajedničke poruke: očuvanje identiteta, jezika, kulture i prava hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji ostaje trajna obveza i zajednički prioritet. Tijekom sastanka razgovaralo se o jačanju suradnje između HMI-ja i HNV-a, osobito u području kulture, nakladništva, obrazovanja i programa usmjerenih mladima. Poseban naglasak stavljen je na potporu projektima koji čuvaju hrvatsku baštinu i dodatno povezuju Hrvate u Republici Srbiji s domovinom.

Izaslanstvo predvođenom ravnateljem Milasom ovom prigodom još jednom je potvrdilo jasnu i snažnu podršku hrvatskoj zajednici u Republici Srbiji i Hrvatskom nacionalnom vijeću u Republici

Izaslanstvo HMI-ja u posjetu Hrvatskom domu - Matici

Srbiji te najavilo intenziviranje buduće suradnje provedbom zajedničkih programa, kulturnih projekata i obrazovnih inicijativa. U nastavku službenog posjeta Subotici izaslanstvo Hrvatske matice iseljenika nazočilo je otvorenju izložbe radova nastalih na XIII. sazivu Međunarodne umjetničke kolonije "Stipan Šabić 2025." u galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici, u organizaciji HLU-a "CroArt". Izložba okuplja umjetnike iz više europskih zemalja čiji su radovi nastali tijekom

prošlogodišnje kolonije na Paliću, potvrđujući važnost kulture i umjetnosti u očuvanju identiteta i povezivanju hrvatske zajednice izvan Republike Hrvatske. Izložbu je otvorila Nela Horvat, dok je o radovima govorio povjesničar umjetnosti Branimir Kopilović. Otvorenju su nazočili i predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća Marinko Katić te predsjednik Odbora za kulturu Denis Lipozenčić. Nakon otvorenja izložbe, izaslanstvo Hrvatske matice iseljenika posjetilo je Hrvatski kulturni centar "Bunjevačko kolo", jednu od najvažnijih institucija hrvatske kulture u Republici Srbiji, koja već desetljećima predano čuva bunjevačku i hrvatsku tradicijsku baštinu uz folklor, glazbu, običaje i rad s mladima. Tom prigodom nazočili su probi folklornog ansambla HKC-a "Bunjevačko kolo", čiji članovi svojim radom i predanošću na najljepši način svjedoče kako se identitet čuva uz pjesmu, ples i zajedništvo. Jer folklor nije samo čuvanje tradicije, on je živi izraz pripadnosti, pamćenja i ljubavi prema vlastitom narodu. Umjetnost i kultura ostaju most koji povezuje Hrvate, bez obzira na granice i udaljenosti. (Tekst: Filip Marinović, Foto: NIU Hrvatska riječ)

Otvorenje izložbe "Stipan Šabić 2025."

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

Rapsodija stvaralaštva Hrvata izvan Lijepe Naše

Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske, kulturna manifestacija koju prvi put odlukom Sabora organizira Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, snažno afirmira suvremeno hrvatsko zajedništvo na globalnoj razini

Piše: **VESNA KUKAVICA**

Kulturna manifestacija *Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske* s dvadesetak programa izraz je recentnog bogatstva različitosti kulturnih i društvenih praksi sudionikā iz hrvatskih zajednica diljem svijeta i to u simbiozi s kreatorima suvremene umjetničke i društvene scene Lijepe Naše. Gotovo tisuću sudionikā iz inozemstva hrvatskih korijena s raznih kontinenata, kako profesionalnih umjetnikā tako i darovitih mladih kreativaca amaterskog stvaralaštva, predstavlja se u Zagrebu - sadržajno se naslanjajući na kanon moderne hrvatske kulture i društvenih aktivnosti, uključujući atraktivne obrasce tradicijske kulture u Hrvata, zanimljiva prekogranična gospodarska kretanja te mobilnost u znanosti i sportu. Tako će posjetitelji na gradskim šetnicama, galerijama i prestižnim kazališnim i koncertnim dvoranama Zagreba i okolice moći uživati od gastronomskih delacija i raznih folklornih priredbi do estetski vrhunskih filmskih i glazbeno-scenskih predstava kao i izložbi naših likovnih umjetnika međunarodne reputacije, uključujući neizostavne tematske okrugle stolove o današnjim najznačajnijim identitetskim značajkama Hrvata izvan RH i medijskim izazovima Z generacije.

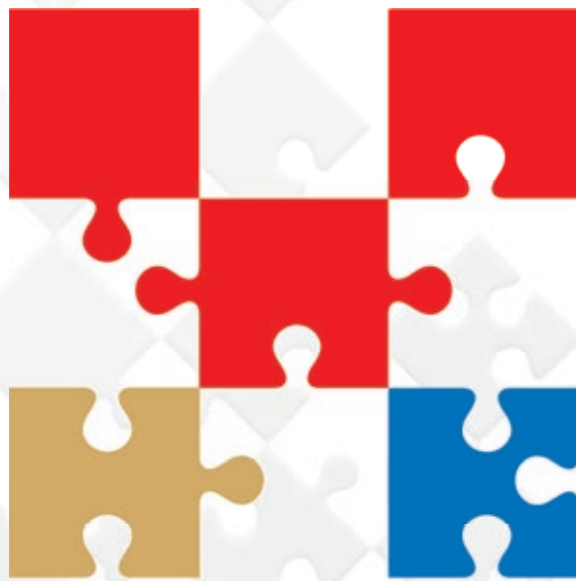
Vizija utemeljitelja manifestacije na čelu s Vladom i Saborom RH je umrežiti kreativne snage raseljene hrvatske nacije s kreatorima kulturnih i društvenih

praksi suvremene Republike Hrvatske, otvorene za transfer znanja u svim područjima ljudske djelatnosti, ali i dijalog s međunarodnim kulturnim i društvenim čimbenicima današnjice. Hrvatski ljudi u pokretu oduvijek su promicali civilizacijske i kulturne obrasce ponašanja te pridonosili boljitku svojih obitelji, transferu znanja, gospodarskome napretku, očuvanju nacionalnog identiteta - kako u europskome susjedstvu tako i u domicilnim preokooceanskim megapolisima gdje stasaju njihovi potomci, gradeći trajne mostove između domovine i naše višemilijunske dijaspore.

Zanimljivo, Hrvati izvan Republike Hrvatske sukreatori su epoha kojima je naš narod u domovini prolazio u složenim prilikama u nekoliko država. Okolnosti su bile uistinu zahtjevne pa se iseljništvo nametnulo kao značajan fenomen, koji zaslužuje osmišljenu institucionalnu skrb - koja je prije 36 godina zasluženno uvrštena u prvi Ustav demokratske Republike Hrvatske (članak 10.), kojim se iseljinstvu jamči "osobita skrb i zaštita". Svjedočili smo nacionalnoj pomirbi svih Hrvata u zajedničkoj nam borbi za neovisnost Lijepe Naše tijekom Domovinskoga rata 1990-ih kao kruni tisućljetne težnje za slobodom raseljenoga hrvatskog bića. Suvremeno hrvatsko zajedništvo na globalnoj razini stoga rezultira potrebom sažimanja naših rasutih tragova s udaljenih meridijana u cilju sintetskog vrednovanja i predstavljanja novijih ostvarenjā ljudi hrvatskih korijena u zasebnoj kulturnoj manifestaciji kako je osmišljen i struk-

turiran ovaj *Tjedan Hrvata izvan RH*, kojemu ćete svjedočiti u Zagrebu od 25. do 31. svibnja 2026. Zamišljen je kao programski okvir svakogodišnje manifestacije, koja će i u budućnosti redovito osvježavati naše spoznaje o postignućima Hrvata izvan RH. Obuhvaćeni su tako izvedbeni dragulji realizirani u aktualnim strateškim projektima Vlade RH i Središnjega državnog ureda, Ministarstva demografije i useljništva te Hrvatske matice iseljenika poput predstavā Hrvatskog kazališta iz Pečuha te HNK iz Mostara, Matičine dječje radionice "Igračke u srcu" ili pak multimedijске izložbe "Svjetovi hrvatskih povratnika"... Golem institucionalni i materijalni iskorak u skrbi za Hrvate izvan RH bje-lodano je ostvaren posljednjih deset godina u aktivnostima Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, pa je i u ovoj iseljeničkoj manifestaciji vidljiv izravan rezultat političke stabilnosti Lijepe Naše, koja sve više gospodarski raste na krilima modernoga suverenizma. Kontinuitetu toga čvrstog umrežavanja domovine i dijaspore, s ponosom dodajem, pridonijeli su i naraštaji djelatnika Hrvatske matice iseljenika koja ove godine slavi 75. godišnjicu uspješnog djelovanja. ▣

ENG *The Week of Croats Outside the Republic of Croatia cultural event affirms contemporary Croatian unity on a global level, presenting the achievements of people of Croatian descent from various continents in numerous branches of human activity, from art to science and sports.*

H i z v a n H

Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske

U vremenu kad su Hrvati raspršeni diljem svijeta, potreba za povezivanjem, zajedništvom i očuvanjem identiteta snažnija je nego ikada. *Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske* mjesto je susreta, razmjene i osjećaja pripadnosti svih onih koji, bez obzira na to gdje žive, Hrvatsku nose u srcu

Tekst i foto: **SDUHIRH I HMI**

Odlukom Hrvatskog sabora ovaj događaj organiziran je s ciljem jačanja veza između domovine i Hrvata izvan nje, kao i međusobnog upoznavanja, povezivanja te stvaranja novih suradnji. U ovome tjednu okupljaju se priče, iskustva i uspomene Hrvata iz cijeloga svijeta u zajedničkome prostoru susreta i dijaloga. Lokacija ovogodišnjeg Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske su Grad Zagreb i Zagrebačka županija, koji su tako postali središnje mjesto

okupljanja Hrvata izvan Hrvatske, a program obuhvaća – od kazališnih predstava, filmskih projekcija i izložbi do koncerata i stručnih skupova.

Glavni događaji održavaju se na Europskom trgu u sklopu *Šetnice kulture*, gdje se uz pjesmu, ples, igre, kulturna predstavljanja i bogatu gastronomsku ponudu predstavljaju Hrvati izvan Hrvatske. Sudionici iz različitih dijelova svijeta pritom šalju i svoje pozdrave domovini, čuvajući s ponosom hrvatsku tradiciju, jezik i običaje, ali i predstavljajući suvremeno stvaralaštvo. Posebna pažnja posvećena je mladima, kako bi uz sudjelovanje dodatno upoznali svoje korijene i

osjetili pripadnost zajednici koja nadilazi granice. Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske nije samo niz događaja, nego živi susret ljudi, kultura i priča. On predstavlja priliku za ponovno povezivanje, međusobno razumijevanje i potvrdu da, unatoč udaljenosti, isti jezik, kultura i osjećaj pripadnosti i dalje snažno povezuju Hrvate diljem svijeta.

IZLOŽBA NOSTALGIJA SVJETLOSTI – VIRGILIJE NEVJESTIĆ

Izložbom *Nostalgija svjetlosti* u Zagrebu svečano se otvara Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske, čime ovaj važan susret dobiva snažan umjetnički i simbolički početak. Posvećena jednom od najznačajnijih hrvatskih umjetnika 20. stoljeća, Virgiliju Nevjestiću, izložba donosi pregled njegova bogatog i međunarodno priznatog opusa. Nevjestić je najveći dio svoga stvaralačkog puta proveo u Parizu, gdje se afirmirao kao istaknut umjetnik prepoznatljivog i snažnog izraza. Njegova djela, obilježena simbolikom, svjetlom i unutarnjom napetošću, svjedoče o autoru koji je stalno istraživao granice medija i vlastite imaginacije.

Svečano otvorenje upotpunit će i bogat kulturno-umjetnički program. Sopranistica Arijana Gigliani Philipp uz klavirsku pratnju Ivana Batoša izvest će hrvatsku himnu i dvije skladbe hrvatskih skladatelja. Uz njih će nastupiti i Lucija Vukov te Andrea Nikolovska i Matija Ivković Ivandekić. Ova izložba nije samo umjetnički prikaz, nego i susret s opusom koji nadilazi prostor i vrijeme, po-

Metamorfoza jednog sna, 1972.

vezujući domovinu i svijet – baš kao i sama ideja *Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske*.

Večernji program svečanog otvorenja Tjedna održava se u Francuskom paviljonu SCZG-a i osmišljen je kao cjelovito kulturno i umjetničko iskustvo koje uz film, izložbe, glazbu i scensku umjetnost promišlja hrvatski identitet kao živu i višeslojnu cjelinu. Okosnicu čini projekcija nagrađivanoga kratkometražnog filma *Unspoken (Neizrečeno)* redatelja Damiana Walshe-Howlinga. Film uz intimnu obiteljsku priču otvara univerzalne teme identiteta, pripadnosti i unutarnjih podjela između dviju kultura. Smješten u 1979. godinu, prati mladu Marinu Netich koja odrasta između obiteljskih očekivanja i društvenog okruženja u Australiji, tražeći vlastiti glas između dvaju svjetova. Uz snažan i emotivan prikaz, film govori o iskustvu hrvatskog

iseljeničtva, o tišini koja prati migraciju te o neizrečenim emocijama koje oblikuju obiteljske odnose.

Tu su i dvije izložbe koje dodatno produbljuju temu pripadnosti. Izložba *Identitet* posvećena je *sicanju* – starome, gotovo zaboravljenome načinu tetoviranja koji su nekoć nosile žene u Bosni i Hercegovini kao znak vjere, pripadnosti i obiteljskog nasljeđa. Uz suvremene fotografske prikaze mladih žena koje nastavljaju ovu tradiciju, izložba spaja prošlost i sadašnjost te pokazuje kako se identitet ne zaboravlja, nego prenosi i živi u novim generacijama.

Izložba posvećena *Dužijanci* prikazuje, uz fotografije svećanih procesija, narodnih nošnji i rituala zahvale za žetvu, i jednu od najvažnijih tradicijskih svečanosti bunjevačkih Hrvata. Večer upotpunjuje glazbeno-scenski nastup Ansambla Lado, svi umjetnici kroz pje-

Sa snimanja filma *Unspoken*

Izložba *Identitet* posvećena je *sicanju*

Predstava *Čaruga* Hrvatskog kazališta u Pečuhu

smu i ples donose bogatstvo hrvatske tradicijske baštine.

PROGRAM PRIČA KOJE ŽIVE NA SCENI

U sklopu Tjedna izdajamo i bogat kazališni program koji na raznolik i snažan način predstavlja bogatstvo hrvatskog i kazališnog stvaralaštva Hrvata izvan Hrvatske. Predstave spajaju različite generacije, poetike i kazališne izričaje – od klasične komedije i apsurda do emotivnih dramskih priča i predstava koje se oslanjaju na baštinu, identitet i kolektivno sjećanje. Kazalište se u ovom kontekstu pojavljuje kao prostor susreta i dijaloga – mjesto gdje se osob-

ne i zajedničke priče pretaču u scenski izraz, a publika postaje dio živog procesa razumijevanja identiteta, pripadnosti i kulturne povezanosti. Svaka predstava u programu nosi vlastitu temu i emociju, ali zajedno čine jedinstvenu cjelinu posvećenu hrvatskoj kulturi, jeziku i nasljeđu koje se živi i izvan granica domovine.

Predstava *Tamburaški oproštaj* u izvedbi Dramskog odjela HKC "Bunjevačko kolo" iz Subotice donosi kazališnu toplu i emotivnu priču o životu jednog tamburaša i bečara. Uz glazbu, sjećanja i osobne ispovijesti, publika prati njegove posljednje trenutke, ali i sve ono što ostaje iza njega – obitelj, uspomene i pjesme koje nastavljaju živjeti. Pred-

stava na nježan i ljudski način govori o prolaznosti, ali s druge strane i o trajnosti onoga što čovjek ostavlja u drugima.

Popularna komedija Gradskog kazališta mladih Vitez *Pidžama za šestero* ispunjena je humorom, brzim ritmom i nizom komičnih zapleta. U središtu priče nalaze se nesporazumi, skrivanja i zamjene identiteta koje iz scene u scenu izmiču kontroli. Tu je i predstava *Otac Hercegovine* Dramske skupine Centra izvrsnosti, znanja, umijeća i sposobnosti Tomislavgrad - u izvedbi učenika osnovnoškolske dobi koja spaja prošlost i sadašnjost. Uz lik fra Didaka Buntića i suvremeni svijet djece, otvara se priča o žrtvi, obrazovanju i brizi za zajednicu. Ovaj projekt, u kojem sudjeluju učenici osnovnoškolske dobi, snažno naglašava važnost korijena, zahvalnosti i očuvanja identiteta koji se prenosi generacijama.

Spomenimo i kultnu dramu apsurda Eugèna Ionesca *Čelava pjevačica* u produkciji Hrvatskoga narodnog kazališta Mostar, duhovitu, ali i duboko promišljenu priču o besmislu komunikacije i rutini svakidašnjice te predstavu *Čaruga* Hrvatskog kazališta u Pečuhu, snažnu i dinamičnu scensku interpretaciju jedne od najpoznatijih hrvatskih legendi, temeljenu na tekstu Ivana Kušana. Uz

Predstava *Čelava pjevačica*, HNK Mostar

spoj humora, ironije i dramatike oživljava se lik koji istodobno pripada povijesti i mitu – lik odmetnika, buntovnika i zavodljivoga “narodnog junaka” čija priča i danas izaziva interes i propitivanje. Kao jedino profesionalno hrvatsko kazalište izvan Republike Hrvatske, Hrvatsko kazalište u Pečuhu potvrđuje svoju važnu ulogu u očuvanju hrvatskoga jezika, kulture i identiteta. Kazališni program, rasprostranjen između Zagreba i Zagrebačke županije, donosi susrete, narativ i emocije koje uz scenu povezuju ljude i prostore, stvarajući zajednički kulturni doživljaj koji traje i nakon posljednjeg pljeska.

KREATIVNA RADIONICA ZA DJECU

Multimedijalni program međunarodne kulturne suradnje *Igračka u srcu* povezuje djecu i mlade hrvatskog podrijetla iz različitih dijelova svijeta – od Sjedinjenih Američkih Država i Australije do brojnih europskih zemalja. Cilj programa je poticanje kreativnosti, očuvanje hrvatskog jezika te upoznavanje tradicijske kulture uz igru, stvaranje i zajedničko iskustvo. Program se provodi u suradnji s Hrvatskom školom Boston, Zakladom hrvatskih studija Sydney te brojnim hrvatskim školama, udrugama i zajednicama izvan Republike Hrvatske.

Poseban naglasak zagrebačkog izdanja stavlja se na likovnu radionicu u kojoj će djeca izrađivati tradicijske igračke

Multimedijalni program *Igračka u srcu*

– prepoznatljive drvene avione i konjiće – koristeći jednostavne i dostupne materijale poput kartona, kvačica, gumba i drugih svakodnevnih repromaterijala. U procesu stvaranja djeca razvijaju finu motoriku, maštu i osjećaj za oblikovanje, istodobno se upoznavajući s bogatom baštinom izrade tradicijskih drvenih igračka Hrvatskog zagorja. Radionica potiče kreativno promišljanje i suvremenu reinterpretaciju tradicije, naglašavajući igru kao univerzalni jezik koji povezuje.

U zagrebačkom programu sudjeluju djeca iz Općine Odžak, pripadnici hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske i Srbije te članovi Dječje folklorne skupine Sesevetska Sela. Na zajedničkim radionicama i aktivnostima sudionici na

neposredan i živ način upoznaju bogatstvo hrvatske tradicije te istodobno jačaju međusobne veze i osjećaj pripadnosti zajedničkome kulturnom prostoru.

Program posebno ističe važnost igre kao univerzalnog jezika koji nadilazi granice, jezike i kulture. Zajedničkim stvaranjem djeca reinterpreteraju tradiciju na suvremen način, oblikujući nova značenja, iskustva i uspomene koje povezuju generacije i zajednice diljem svijeta.

OKRUGLI STOLOVI – DIJALOG KOJI POVEZUJE

Okrugli stolovi čine njegov važan dijaloški i stručni segment programa Tjedna. U otvorenim razgovorima, razmjenom iskustava i promišljanja, oni povezuju sudionike iz domovine i iseljeničtva te otvaraju ključna pitanja suvremenoga hrvatskog identiteta. Riječ je o susretima koji spajaju znanost, praksu i osobna iskustva, potičući razumijevanje, suradnju i stvaranje novih mreža povezanosti. Tematski raspon obuhvaća različita, ali međusobno povezana područja – od jezika, kulture, medija i sporta, preko povratničkih iskustava i migracijskih trendova, do položaja Hrvata u susjednim državama i razvoja globalnih hrvatskih mreža. U središtu svih rasprava nalazi se pitanje identiteta i pripadnosti, ali i način na koji se hrvatske zajednice diljem svijeta razvijaju, čuvaju svoje vrijednosti i istodobno pridonose su-

vremenome društvenom, kulturnom i gospodarskom životu.

Jedan od prvih susreta posvećen je temi *Kulture, jezika i identiteta*, gdje sudionici iz Kanade, Austrije, Njemačke, Bosne i Hercegovine i Crne Gore promišljaju o ulozi hrvatskog jezika kao temeljne poveznice zajedništva. Naglasak je na prijenosu hrvatskog jezika na sljedeće naraštaje te na njegovoj kreativnoj uporabi u tradicijskim i umjetničkim praksama, kao i na ulozi kulturnih ustanova i obrazovanja u očuvanju i razvijanju hrvatskog identiteta.

Rasprava se zatim nastavlja u smjeru sporta na okruglome stolu koji otvara pitanje njegove uloge u povezivanju Hrvata diljem svijeta - *Sport i Hrvati izvan Republike Hrvatske – identitet, sustav i povezanost*, gdje se sport promatra kao snažan most koji povezuje Hrvate diljem svijeta. Uz iskustva sportaša, nekadašnjih sportaša i predstavnika institucija otvara se pitanje uključivanja sportaša hrvatskog podrijetla u nacionalni sustav te jačanja međunarodne vidljivosti hrvatskog sporta.

Važan segment programa čini i okrugli stol *Mediji Hrvata izvan Republike Hrvatske*, koji okuplja urednike i predstavnike hrvatskih medija iz različitih dijelova svijeta koji govore o ulozi medija u očuvanju jezika i identiteta, povezivanju generacija te prilagodbi digitalnome okruženju, uz naglasak na njihovu ključnu ulogu u informiranju i jačanju zajedništva.

Otvora se i tema *Kapitala povratnika i useljenika iz hrvatskog iseljeničtva*, gdje se uz osobna iskustva i stručne uvide analizira doprinos povratnika hrvatskome društvu. Raspravlja se o integraciji, izazovima povratka te potencijalu koji donose znanje, iskustvo i poduzetničke inicijative onih koji se vraćaju ili doseljavaju u Hrvatsku.

Posebno mjesto zauzima i razgovor o poslovnome umrežavanju - *Snaga hrvatske mreže: priče koje pokreću prilike*, koji prikazuje kako povezivanje stručnjaka, institucija i zajednica diljem svijeta otvara prostor za nove projekte, suradnje i inovacije. Naglasak je na važnosti umrežavanja i uključivanja mladih uz mentorstvo i profesionalni razvoj,

čime se osigurava kontinuitet i dugoročna snaga hrvatske globalne zajednice.

Program se zaokružuje okruglim stolom *Hrvati u susjednim državama: izazovi i perspektive*, koji se bavi položajem hrvatskih zajednica u regiji – od pitanja jezika, obrazovanja i kulturnog identiteta do političke zastupljenosti i socioekonomskih izazova. Rasprava otvara prostor za jačanje prekogranične suradnje i institucionalne potpore, s ciljem održiva razvoja i očuvanja hrvatskog identiteta u svim sredinama u kojima Hrvati žive.

Na taj način, svi okrugli stolovi zajedno čine jedinstvenu cjelinu Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske – prostor dijaloga u kojem se iskustva pretvaraju u znanje, a razgovori u temelj budućih

suradnji, jačanja zajedništva i dugoročne povezanosti Hrvata diljem svijeta.

ŠETNICA KULTURE

Šetnica kulture jedinstven je prostor susreta, dijaloga i predstavljanja bogatstva hrvatskog identiteta izvan Republike Hrvatske, u kojem se na jednome mjestu isprepliću tradicija, suvremenost i snažan osjećaj pripadnosti zajedničkome kulturnom prostoru. U dvodnevnome programu na Europskome trgu u Zagrebu okupljaju se Hrvati iz Bosne i Hercegovine, predstavnici hrvatske nacionalne manjine iz Srbije, Crne Gore, Austrije, Slovenije i Mađarske te hrvatsko iseljeničtvo Austrije, Kanade, Južne Amerike te Australije i Novog Zelanda, stvarajući

Monodrama o kraljici Katarini Kosača-Kotromanić

cjelovit mozaik kulture, baštine i identiteta koji nadilazi granice.

BOGATSTVO PONUDE HRVATA IZ BOSNE I HERCEGOVINE

U tome velikom prostoru susreta posebno se snažno doživljava predstavljanje Hrvata iz Bosne i Hercegovine, gdje se uz različite oblike umjetničkog i kulturnog izraza prikazuje bogatstvo tradicije i suvremenog stvaralaštva. Posjetitelji tako mogu vidjeti ruktovrine, likovne izložbe, tradicijske zanate i edukativne radionice koje oživljavaju stare vještine i običaje, ali i pokazuju kako se baština prenosi i reinterpetira u današnjem vremenu. Poseban dojam ostavlja i scenski program koji uz glazbu, riječ i izvedbu povezuje različite krajeve i generacije.

U ovome dijelu programa ističe se monodrama o Katarini Kosača-Kotromanić, povijesnoj ličnosti, a možda i posljednjoj bosanskoj kraljici čija sudbina i danas snažno odjekuje u kolektivnom sjećanju. Uz scenske sadržaje, na *Šetnici kulture* važnu ulogu imaju i glazbeni nastupi kulturno-umjetničkih društava te vokalnih skupina, koji uz tradicijske pjesme i plesove prezentiraju duh svojih krajeva.

Tu je i jedinstvena gastronomska ponuda domaće kuhinje iz različitih krajeva Bosne i Hercegovine. Jela pripremljena prema tradicionalnim receptima u sebi sadrže priču o obitelji, zajedništvu i načinu života koji se prenosi generacijama. Cjelokupan prostor tako postaje živi ambijent u kojem se kultura ne promatra, nego doživljava svim osjetilima.

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA – ČUVARI JEZIKA, OBIČAJA I KULTURNE BAŠTINE DILJEM EUROPE

Hrvatska nacionalna manjina u europskim državama na *Šetnici kulture* predstavlja se uz široku mrežu kulturnih društava, institucija i udruga koje sustavno čuvaju jezik, običaje i identitet. Od gradišćanskih Hrvata u Austriji, preko zajednica u Mađarskoj, Sloveniji, Srbiji i Crnoj Gori, pa sve do drugih sredina. Poseb-

Tradicijski običaji *mohačke buše*

nu pozornost privlače tradicijski običaji poput *mohačkih buša*, jedinstvenoga pokladnog rituala koji uz maske, povorke i prezentacijske elemente simbolizira borbu protiv zime, ali i snagu zajedništva. Publikacije, nošnje, ruktovrine i multimedijalni sadržaji samo su dio njihova predstavljačkog opusa. Na pozornici *Šetnice* izmjenjivat će se folklorne skupine, tamburaši i vokalni sastavi koji uz pjesmu i ples prenose živu tradiciju svojih zajednica.

HRVATSKO ISELJENIŠTVO – ZAJEDNIŠTVO, IDENTITET I POVEZANOST HRVATA DILJEM SVIJETA

Jednako snažnu i emotivnu dimenziju donosi hrvatsko iseljeničtvo. Njihove zajednice razvile su tijekom desetljeća snažne kulturne centre, katoličke misije, sportske klubove i udruge koje su postale središta okupljanja i očuvanja identiteta, a na *Šetnici kulture* to se

Umjetničko-turistička instalacija iz projekta *Sit & Meet*

FOTO: NEDA MARETIĆ, GLAS HRVATSKE

posebno osjeća uz videopozdrave hrvatskih zajednica iz cijeloga svijeta, fotografije, publikacije i promotivne sadržaje te videoprojekcije o životu Hrvata u iseljeništvu i način na koji hrvatska kultura živi daleko od domovine.

U sklopu iseljeničkog dijela programa posebno se ističe koncept *Sit & Meet*, umjetničko-turistička instalacija koja uz skulpture hrvatskih velikana približava posjetiteljima njihove životne priče i svjetski utjecaj. Projekt okuplja skulpture Nikole Tesle, Ivana Meštrovića i Ivana Vučetića – istaknutih Hrvata koji su svoj trag ostavili daleko izvan domovine, a putem QR kodova posjetiteljima se omogućuje interaktivni doživljaj. *Šetnica kulture* postaje prostor u kojem se prošlost, sadašnjost i budućnost susreću u jednom ritmu, potvrđujući da je hrvatska kultura, bez obzira na granice i udaljenosti, i dalje snažno povezana, raznolika i živa.

GLAZBOM ZA KRAJ

Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske završava u ozračju zajedništva i pjesme koncertom *Tamburaškog sastava Koprive iz Petrova Sela* u prostoru Hrvatske matice iseljenika, u dvorani Matis. Publiku očekuje večer suvremenoga tamburaškog zvuka koji spaja tradiciju i moderni glazbeni izričaj, stvarajući atmosfere

koja povezuje Hrvate bez obzira na granice i udaljenosti. Koncert ujedno predstavlja i završno okupljanje svih sudionika i gostiju, trenutak u kojem se uz glazbu slave hrvatski identitet, prijateljstva i kulturna povezanost ostvarena tijekom cijelog programa.

PORUKE IZ SRCA

Tjedan se zaokružuje svečanim i emotivnim trenutkom – zajedničkim upućivanjem pisama i razglednica uz *prigodnu poštansku marku Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske*, koja ovome simboličnom činom daje poseban pečat i trajnu vrijednost. Na taj način šalje se snažna poruka zajedništva, pripadnosti i trajne povezanosti. Pisma i razglednice, obilježene upravo tom prigodnom poštanskom markom, putuju preko granica i oceana i postaju više od obične

pošte – one nose emocije, uspomene i osjećaj doma.

Svečano zatvaranje tako ujedinjuje sve ono što *Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske* predstavlja – susret ljudi, kultura, priča i generacija koje povezuje jedna velika hrvatska zajednica rasprostranjena diljem svijeta. ▣

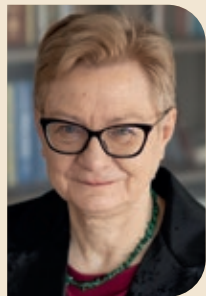

Skenirajte QR kod za program *Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske*

Prigodna poštanska marka Tjedna Hrvata izvan RH

ENG *The Week of Croats Outside the Republic of Croatia event is being held from May 25 to 31, 2026, in Zagreb and Zagreb County as a place of meeting, connecting and preserving the identity of Croats around the world. The program gathers Croats from the diaspora, neighboring countries and minority communities through exhibitions, theater performances, film screenings, concerts, workshops and expert meetings. The central part of the event takes place on the European Square within the Promenade of Culture, where the traditions, contemporary creativity, cuisine and customs of Croatian communities from all over the world are presented. Special emphasis is placed on young people, the transfer of language and cultural heritage, and the strengthening of unity and cooperation between the homeland and Croats outside Croatia.*

Riječi su dragocjeno ruho svakoga jezika

Piše: **SANJA VULIĆ**

Starijemu naraštaju govornika hrvatskoga jezika još uvijek je dobro poznato značenje riječi *ruho*, premda ju malo tko više rabi pa su rijetki mladi Hrvati koji još znaju značenje te riječi. Prevladala je riječ *odjeća* u tom značenju, koja je izvedena od glagola *odjeti*, a taj se glagol prestao rabiti u tom vidu, ali je ostao u inačici *odjenuti*. Šteta je što se, postupnim iščezavanjem riječi *ruho*, u potpunosti prestala rabiti od nje izvedena riječ *rušnica* za spremište za odjeću, a zamijenila ju je posuđenica *garderoba* koja potječe iz francuskoga jezika. Doslovno je značenje te posuđenice: čuvati odjeću (prema francuskomu glagolu *garder* i imenici *robe*). Tako smo ostali bez hrvatske riječi *rušnica* koja je postala zastarjelim. Prelaskom riječi *ruho* u oblast snažno stilski obilježanih riječi i iščeznućem iz uporabe riječi *rušnica* izgubili smo jednu lijepu kombinaciju hrvatskih riječi koje su bile međusobno tvorbena povezane i izrazom i sadržajem. Na taj smo način potpuno nepotrebno osiromašili vlastiti jezik. A to je tek jedan od primjera.

Hrvatski mjesni govori, barem oni koji su još uvijek većim dijelom neizmijenjeni, dobrim su pokazateljem kako je rječničko blago našega suvremenoga standardnoga jezika moglo biti znatno bogatije, samo da je odnos jezikoslovaca prema hrvatskoj jezičnoj baštini bio drukčiji. Tako npr. svi dobro znamo da je u standardnom jeziku prevladala posuđenica iz mađarskoga *cipela* (prema mađ. *cipő*) dok istodobno hrvatsku riječ *postola* nemali broj hrvatskih jezikoslovaca svrstava među regionalizme, premda je uporaba te riječi potvrđena u svim hrvatskim narječjima i različitim dijalektima. Davanjem prednosti posuđenici *cipela* narušen je u standardnom jeziku i tvorbena sklad *postola – postolar* jer izvedenica *cipelar* nije prihvaćena u uporabnoj normi. Još je gore prošla stara hrvatska riječ *crevlja* (također u značenju:

postola, cipela) koja se, doduše, uglavnom rabila na hrvatskom jugoistoku, ali budući da nije riječ o posuđenici, drukčijom jezičnom politikom mogla je također postati dijelom standardnoga jezika. Riječ *crevlja* postankom se povezuje s praslavenskim **červŷje* u značenju: koža. Upravo to ishodišno značenje nudilo je izvrsnu mogućnost da se *čevlja* uvrsti u standardni jezik u posebnom značenju: kožna postola (cipela). Sukladno tomu, mogla je biti očuvana i riječ *crevljar* u značenju: onaj koji izrađuje crevlje (kožne postole). Nažalost, i ta je jezična mogućnost ostala neiskorištena. Slovenci pak, koji su neusporedivo manje skloni posuđenicama od Hrvata i hrvatskih jezikoslovaca, očuvali su riječ *čevlj* u značenju: postola, cipela.

I kada nisu zamijenjene posuđenice, mnoge su stare hrvatske riječi nepotrebno izostavljene iz standardnoga jezika ili se postupno zaboravljaju. Premda npr. riječ *žir* nije posuđenica, šteta je što se prestala rabiti stara hrvatska riječ *želud* koja je bila uobičajena u tom značenju. Još uvijek ju rabe gradišćanski Hrvati, pa i moliški Hrvati u Italiji (potonji u glasovnoj inačici *željud*). Upravo ta uporaba u pola tisućljeća starim hrvatskim manjinskim zajednicama, koje potječu s potpuno različitih hrvatskih područja, jasno pokazuje koliko je ta riječ bila uobičajena u hrvatskom jeziku. Mogla je ostati do danas, usporedno s riječju *žir*.

Za razliku od imenice *želud* koja uopće nije dijelom hrvatskoga standardnoga jezika, zbirna imenica *čeljad* to još uvijek jest, ali se zapravo vrlo rijetko rabi, i opet se uglavnom može čuti samo od starijih. Označava veću skupinu ljudi, a prvotno je bila naziv za rodovsku zajednicu jer je nemali dio seoskoga stanovništva živio upravo na takav način. Zbirna imenica *čeljad* bila je izvedena od **čĕlovĕk*, odnosno *čelovjek*, spajanjem *čel-* sa sufixom *-jad* za tvorbu zbirnih imenica. Budući da se *čeljad* značenjski razlikuje od riječi *narod*, a također i od riječi *puk* i zbirne imenice *ljudi*, šteta je što se gubi iz standardnoga

jezika. To je još jedan primjer nepotrebno osiromašivanja jezika.

Od glagola *kladati*, koji je također danas zaboravljen, očuvane su nam brojne tvorenice s prefiksom *s-*, kao npr. imenica *sklad*, glagol *skladati* i od njega izvedene imenice *skladba* (premda mnogi rabe posuđenice *komponirati* i *kompozicija*), *skladnja* i *skladište*. Naime, temeljno značenje glagola *kladati* je: slagati. Odatle i *skladati* zapravo znači slagati note u melodiju, a *skladište* je mjesto gdje se slaže različita roba. Imenica *skladnja* označava slaganje rečenica i dijelom je jezikoslovnoga nazivlja, ali se danas vrlo rijetko rabi jer ju je potisnula posuđenica *sintaksa*. Budući da se izgubio glagol *kladati*, izgubile su se i izvedenice od toga glagola bez prefiksa *s-* pa tako i lijepa riječ *kladnja* u značenju: složena drva za ogrjev. Smatram da bi tu riječ valjalo uvrstiti u standardni jezik jer nemamo boljega rješenja za navedeno značenje.

Dobro je znano da je potpuno nepotrebno u hrvatski standardni jezik uvršten turcizam *sat* u značenjima: jedinica za mjerenje vremena i sprava za mjerenje vremena. Istodobno se europeizam *ura* (u oba značenja), koji je latinskoga korijena, smatra regionalizmom, premda se može susresti u govorima svih triju hrvatskih narječja. Valja se usto podsjetiti da se u hrvatskim tekstovima može susresti i riječ *dobnik* u značenju: sprava za mjerenje vremena. Nastala je od imenice *doba* u njezinu temeljnom značenju: vrijeme. Međutim, nije dijelom standardnoga jezika.

Primjere bi se moglo nizati u nedogled, ali zaključak je uvijek isti. Hrvati, svjesno ili nesvjesno, sami osiromašuju svoj jezik. A jednom zaboravljene riječi najčešće ostaju zauvijek izgubljene. Rijetki su primjeri njihova ponovnoga oživljavanja i vraćanja u uporabu. ▣

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Povijest Iseljениčkoga tjedna u Matici iseljenika

U organizaciji Matice iseljenika Hrvatske do 1990. godine održavane su manifestacije s ciljem dolaska iseljenika u "stari kraj", njihova međusobnog druženja, kao i susretanja s ljudima u domovini. Od svoga početka pa do početka 1970-ih ta je manifestacija nosila naziv "Iseljениčki tjedan", a s vremenom je glavna svečanost u Hrvatskoj postalo središnje okupljanje pod nazivom "Iseljениčki piknik"

Prijam kod Većeslava Holjevca 1954.

osjetilo u mjestima na jadranskoj obali, od Dubrovnika pa sve do Istre. No uz njih su bili aktivni i ogranci vezani za krajeve u sjeverozapadnoj Hrvatskoj iz kojih su potjecali mnogi iseljenici.

POČECI ISELJENIČKOG TJEDNA

Manifestacija posvećena okupljanju iseljenika u domovini tijekom godina imala je svoje uspone, padove, zastoje, ponovno oživljavanje i reorganiziranje. Pedesetih godina manifestacija Iseljениčkoga tjedna započela je vrlo ambiciozno. U nju je tada bilo uključeno više jugoslavenskih republika i nastojalo se povezati iseljenike iz svih dijelova Jugoslavije pokušavajući izgraditi pripadnost zajedničkoj jugoslavenskoj državi i izgradnji jugoslavenskoga identiteta. Krajem 50-ih i početkom 60-ih uočljiva je bila i namjera da manifestacije prerastu u ne-

Tekst: DR. SC. IVAN TEPEŠ

Nekoliko godina krajem 70-ih i početkom 80-ih manifestacija se nazivala "Iseljениčki dani" i održavala se pod visokim pokroviteljstvom Sabora SRH. Od prve polovine 80-ih do 1990. nije bilo posebne manifestacije, jer je Matica iseljenika u to vrijeme pokrenula svoje ljetne programe i organiziranje turneja za iseljениčke grupe, pa su se svi događaji u Hrvatskoj na kojima su sudjelovali iseljenici skupno nazivali "Iseljениčko ljeto".

Matica iseljenika tijekom cijeloga razdoblja bila je glavni organizator i nositelj manifestacije te središnje mjesto okupljanja iseljenika prilikom njihova dolaska i boravka u domovini. S obzirom na tadašnji ustroj Matice iseljenika, uz središnju organizaciju središnjice u Zagrebu, u aktivnosti oko organizacije manifestacije bili su vrlo aktivno uključeni i brojni ogranci koje je Matica iseljenika imala diljem Hrvatske. Oni su u pravilu bili usko vezani s jedinicama lokalne uprave na čijem su području djelovali, pa su posebno bili aktivni ogranci u onim dijelovima Hrvatske iz kojih je dolazilo najviše iseljenika, što se najviše

Na pikniku su se služila tradicionalna jela

Tamburaški sastav Pajngrt Gradišće u Samoboru 1966.

većem broju stizali u posjet domovini. Stoga je Matica iseljenika krajem 50-ih uz Iseljenički tjedan organizirala i jednu iseljeničku turneju, da bi se zbog povećanog interesa već 1961. javila potreba za organizacijom dviju iseljeničkih turneja tijekom Iseljeničkoga tjedna i mjeseca srpnja. Turneje su tada obuhvaćale obilazak svih šest jugoslavenskih republika, što se u kasnijim razdobljima suzilo samo na obilazak Hrvatske, BiH i Slovenije. Prema podacima Matičina vodstva, početkom 60-ih godina tijekom Iseljeničkoga tjedna i popratnih turneja domovinu je posjetilo između 7 i 10 tisuća iseljenika iz svih krajeva svijeta. Jednom dijelu njih to je bio prvi posjet nakon što su je prije više desetljeća napustili.

Pokretanje Iseljeničkoga tjedna i turneja u sklopu njih imalo je više ciljeva, motiva i svrha. Prije svega cilj je bio što bolje upoznati širu javnost tadašnje Hr-

Prvi Iseljenički tjedan organiziran je 1954. godine, tri godine nakon osnutka Matice iseljenika Hrvatske.

vatske i Jugoslavije s iseljeništvom, njegovim životom i radom, njegovom ulogom i velikim doprinosom koje je davalo svojoj staroj domovini. Jedna od svrha iseljeničkih turneja u sklopu Iseljeničkoga tjedna bilo je da uz vođenje iseljenika u njihove rodne zavičaje iseljenici upoznaju i kulturna mjesta iz mitologije tadašnjega socijalističkog režima te nastojanje stvaranja svijesti o zajedničkome jugoslavenskom identitetu s obzirom na to da su turneje obuhvaćale putovanja u nekoliko tadašnjih republika. Jedan motiv također je sadržavao i politički karakter, nastojeći od iseljenika koji su posjetili domovinu napraviti najbolje veleposlanike jugoslavenskog režima. Oni su trebali svoj "stari kraj" napustiti s najboljim dojmovima kako bi nakon povratka među svojim zemljacima u iseljeništvu pričali sve najbolje o novoj Jugoslaviji i njezinu režimu, rušeći pri tome argumente utjecajne političke emigracije koja je o Jugoslaviji govorila sve najgore.

U Matičinim publikacijama tih se godina za iseljenike koji su dolazili na Iseljenički tjedan i Matičine iseljeničke turneje uobičajao koristiti naziv "iseljenici-turisti", a Matičino vodstvo zaključilo je kako su njezine iseljeničke turneje postale novi oblik jugoslavenskog turizma. Prisutnost na Iseljeničkom tjednu postalo je nezaobilazna tradicija, kojoj su prisustvovali iseljenici koji su ljeti stizali u domovinu. Sudionici na manifestaciji tijekom godina su se uvelike

izmjenjivali s obzirom na to da nije bio veliki broj onih koji su mogli svake godine posjećivati "stari kraj".

NOVI OBLICI OKUPLJANJA

Početakom 60-ih godina uspostavio se kao središnja svečanost Iseljeničkoga tjedna u organizaciji Matice iseljenika Hrvatske Iseljenički piknik u Samoboru na popularnom kupalištu Šmidhenu. Iako je od sredine 60-ih pa do kraja 70-ih to druženje postalo kulturno i tradicionalno, u prvoj godini njegova održavanja, 1962., na njemu su se okupili samo oni iseljenici koji su se tijekom Iseljeničkoga tjedna nalazili u Zagrebu, Samoboru, Jastrebarskom, Žumberku i drugim okolnim mjestima. No, iste 1962. godine, istaknutu ulogu imao je i Iseljenički piknik u Novome Vinodolskom.

U vrijeme mandata Matičina predsjednika Većeslava Holjevca od 1964. do 1968. Šmidhen je postao glavno okupljalište hrvatskih iseljenika kojim je započinjao Iseljenički tjedan. Nakon njega iseljenici bi se u grupama raspršili po svim krajevima Hrvatske, pogotovo svojim rodnim zavičajima. Na kupalištu Šmidhenu i oko njega tijekom Iseljeničkog piknika okupljali su se iseljenici i ljudi iz domovine, kojima je uz druženje te jelo i piće upriličen i kulturni program, među kojima su bili i tamburaški sastavi Hrvata iz Gradišća u Austriji. Vrijedi zabilježiti kako je u Samoboru na mjestu održavanja Iseljeničkoga piknika 1969. godine bilo predviđeno otvaranje Iseljeničkoga parka. Tim povodom 25. rujna 1969. predsjednik HBZ-a John Badovinar posadio je prvo stablo u parku. No, očito ideja u kasnijem razdoblju nije zaživjela, a prema pričanjima starijih Samoboraca taj park trebao je biti na mje-

Iseljenici iz Kalifornije 1969.

Vrhunac u organizaciji Iseljeničkoga ljeta bilo je ono održano 1989. godine.

morskih putovanja, no unatoč tome u Domu iseljenika je tijekom srpnja i kolovoza bilo vrlo živo. Istaknuti Matičini projekti u sklopu Iseljeničkoga ljeta tada je bila Matičina "Ljetna škola hrvatskoga jezika i folklor" i "Ljetni salon". Oba projekta započela su 1980. godine. U tom razdoblju i Markuševac postaje značajno okupljanje hrvatskih iseljenika uz bogat kulturni tamburaški i folklorni program. Sljedećih godina isticali su se uz Markuševac iseljenički piknici u turopoljskome Mraclinu i pri-gorskome Prepuštvocu, oba mjesta u blizini Zagreba.

Od 1984. Matica iseljenika u suradnji s turističkom agencijom počinje snažnije promovirati i organizirati brojne turneje iseljeničkih grupa tijekom ljetnih mjeseci, a od sredine 80-ih iseljenički turizam opet postaje jedan od glavnih motiva Matičinih ljetnih aktivnosti. Stoga i naslovi tekstova u časopisu *Matici*, kojima se opisuju boravci iseljenika, nose naslove "Turističko ljetno".

Vrhunac u organizaciji Iseljeničkoga ljeta bilo je ono održano 1989. godine. Započelo je početkom srpnja manifestacijom nazvanom "Iseljenička večer

Pred 30.000 posjetilaca na Trgu Republike u Zagrebu

»Iseljenička večer '89«

U glavnom gradu Hrvatske svake godine održava se manifestacija i susret iseljenika, ali u posljednjih nekoliko godina ona je postala posebno važna. U organizaciji Matice iseljenika i Hrvatske folklorne zajednice održava se "Iseljenička večer". U Zagrebu, u okviru ovog programa, održava se i "Iseljeničko ljetno". U ovom razdoblju, u Zagrebu, održava se i "Iseljeničko ljetno". U ovom razdoblju, u Zagrebu, održava se i "Iseljeničko ljetno".

U okviru Iseljeničke večeri održava se i koncert hrvatskih folklornih grupa. Na slici: hrvatske folklorne grupe u Zagrebu.

U okviru Iseljeničke večeri održava se i koncert hrvatskih folklornih grupa. Na slici: hrvatske folklorne grupe u Zagrebu.

Bogati program na zagrebačkome glavnom trgu

'89' na zagrebačkome glavnom trgu, popularnom "Jelačić placu", kako ga je nazvao autor članka u časopisu *Matici*. Tom prilikom okupilo se na središnjem zagrebačkom trgu, prema izvješću *Matice*, oko 30 tisuća Zagrepčana koji su došli pozdraviti ansamble hrvatskih iseljenika iz SAD-a, Kanade i Novoga Zelanda. Tada je u časopisu *Matici* napisano da će se Iseljenička večer i ubuduće održavati na tome zagrebačkom trgu "pred očima tisuća Zagrepčana". Matica iseljenika tog je ljeta organizirala dvotjedne turneje za svako od devet hrvatskih društava pristiglih iz SAD-a, Kanade i Novoga Zelanda. U svojim planovima za 1990. Matica iseljenika je istaknula kako će i dalje razvijati tzv. "Iseljenički

U okviru Iseljeničke večeri održava se i koncert hrvatskih folklornih grupa. Na slici: hrvatske folklorne grupe u Zagrebu.

Iseljeničko ljetno 1990.

ENG From 1954 to 1990, the Croatian Heritage Foundation organized events aimed at connecting Croatian emigrants with the "Old Country", preserving their identity and visiting the homeland. The event was initially called Emigrant Week, and later the gatherings centered around the Emigrant Picnics, especially the one in Samobor at the Smidhen location. Over the decades, the programs have expanded to tours, folklore performances and encounters throughout Croatia, with a strong role from the Croatian Fraternal Union and other diaspora organizations. Since the end of the 1970s, the event has been called Emigrant Days, and since the 1980s, Emigrant Summer. The peak of the gathering took place in 1989, at Ban Jelačić Square in Zagreb. The Homeland War interrupted such mass gatherings; however, the Croatian Heritage Foundation has continued to develop programs for Croats abroad. In 2026, at the proposal of the Government of the Republic of Croatia, the Croatian Parliament declared the Week of Croats Abroad, which will be held every year at the end of May.

Nagrada časopisu Matica

Svečana dodjela nagrada i priznanja Hrvatskog društva katoličkih novinara održana je u povodu Svjetskog dana društvenih komunikacija. Dobitnik je i časopis Matica, koji ove godine slavi čak 75 godina kontinuiranog izlaženja

Ovogodišnji dobitnici nagrada i priznanja s predsjednikom Odbora HBK za sredstva društvenih komunikacija mons. Mijom Gorskim

Tekst: ŽELJKA SABLJIĆ ODRLJIN

Nagrade i priznanja laureatima uručio je predsjednik Odbora Hrvatske biskupske konferencije za sredstva društvenih komunikacija, pomoćni zagrebački biskup mons. Mijo Gorski. Tako je nagrada za životno djelo dodijeljena doktorici Zdenki Čorkalo za dugogodišnje ustrajno svjedočenje kršćanskih vrednota i širenje Radosne vijesti u medijskom i književnom djelovanju. Godišnju nagradu primila je Ana Dagelić za profesionalizam, promicanje istine u medijima te poseban doprinos u praćenju izbora novoga pape. Nagrada za najbolju mrežnu stranicu s kršćanskim sadržajem dodijeljena je stranici fra3.net. Posebno priznanje dobio je upravo časopis Matica i to za 75 godina izlaženja i promicanja vjerskih tema među iseljeništvom. Nagradu su preuzele zamjenica ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Ivana Rora i glavna urednica časopisa Jelena Badovinac Dimitrijević.

Uz nagradu Matici dodijeljena su i druga priznanja redakcijama koje slave velike obljetnice, a to su: Mali koncil – MAK za 60 godina izlaženja, Naša ognjišta za 55 godina djelovanja, Hrvatski katolički zbor MI za 50 godina širenja Radosne vijesti putem javnih glasila te Laudato TV za 10 godina postojanja.

“Sami kolege katolički novinari, odnosno uredništva predlažu dobitnike za koje smatraju da bi trebali biti nagrađeni odnosno dobiti priznanja, a Upravni odbor na temelju pristiglih prijava odlučuje o finalnim laureatima. Možda

zbog toga što je 60. obljetnica Svjetskog dana društvenih komunikacija, no ove godine doista je došlo puno prijava – od onih za životnu nagradu pa do posebnih priznanja“, istaknula je predsjednica Hrvatskog društva katoličkih novinara doc. dr. sc. Suzana Vrhovski Peran. Inače, HDKN ne okuplja samo novinare iz Hrvatske, već iz cijeloga hrvatskoga govornog područja pa su tako njegovi članovi novinari iz Bosne i Hercegovine, Vojvodine, pa i drugih prekooceanskih zemalja gdje rade misionari.

U prigodnim obraćanjima istaknuta je važnost odgovornog i istinoljubivog djelovanja u medijima, osobito u vremenu brzih komunikacija i izazova suvremenog društva, posebice u svijetu umjetne inteligencije.

Posebna priznanja uručena su i Ariani Anić za predano medijsko služenje i promicanje glasa Crkve putem Vatican Newsa na hrvatskom jeziku, Antunu Toniju Brajkoviću za dugogodišnje medijsko djelovanje kršćanskog nadahnuća i 30 godina uređivanja i vođenja emisije “Radosna vijest” na Radiju Centar Poreč, te Brankici Lukačević za dugogodišnji kvalitetni rad u katoličkim medijima. Posebno priznanje primili su i Petar Palić i Jozo Grbeš za medijski iskorak pokretanjem podcast emisije “Otvorena knjiga” na Radiju MIR Međugorje. ▣

ENG *On the occasion of the World Day of Social Communications, the Croatian Society of Catholic Journalists presented awards and acknowledgments for contributions to media activities and the promotion of Christian values. Among the recipients of special awards were numerous individuals and editorial boards marking significant anniversaries in the Catholic media.*

Ministar Gordan Grlić Radman bio je diplomatski predstavnik u Bugarskoj, Mađarskoj i Njemačkoj

Gordan Grlić Radman: “Identitet je putovnica koju nosimo sa sobom”

Povratak iz Švicarske u Hrvatsku 1990. godine za njega nije bio samo osobna odluka, nego povratak u povijesni trenutak stvaranja hrvatske države. U razgovoru za Maticu ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske dr. sc. Gordan Grlić Radman govori o životu između “dvije domovine”, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te o iskustvu iseljništva koje je snažno oblikovalo njegov pogled na identitet, diplomaciju i nacionalnu pripadnost. Osvrće se na važnu ulogu hrvatske manjine i iseljništva, položaj Hrvata kao konstitutivnog naroda u BiH i njezin europski put, ali i na suvremene izazove hrvatske vanjske politike u nestabilnome globalnom okruženju. Govori i o važnosti snažnijeg povezivanja iseljene i domovinske Hrvatske te o Hrvatskoj kao aktivnoj članici europske i euroatlantske zajednice

Razgovarala: JELENA BADOVINAC
DIMITRIJEVIĆ | Foto: MVEP

■ **U Hrvatsku ste se vratili 1990. nakon niza godina života u Švicarskoj. Kako ste donijeli tu odluku i kako je povratak utjecao na daljnji tijek Vašeg života?**

— Odluka nije bila teška. Dapače, bila je, rekao bih, neizbježna. Kada se čovjek nađe u trenutku kakav je bio onaj prijelomni, povijesni trenutak 1990. godine, kada je postalo jasno kako Hrvatska stoji pred ostvarenjem svoga višestoljetnog sna, pitanje je bilo kako se vratiti što prije. Živio sam i radio u Švicarskoj, zemlji koja mi je pružila mnogo. Pružala je red, kvalitetu, europski način življenja, ali upravo sam tamo, daleko od domovine, najsnažnije osjećao tu neodvojivu nit koja me vezala uz Hrvatsku. Povratak je bio i osobni i profesionalni preokret. Nakon dolaska u Hrvatsku sam radio kao poslovni tajnik na Medicinskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, volontirao u Uredu za prognanike i izbjeglice Vlade, a ubrzo sam se uključio i u izgradnju mlade hrvatske diplomatske službe, dakle u srž onoga

“ Kad je postalo jasno kako Hrvatska stoji pred ostvarenjem svoga višestoljetnog sna 1990., pitanje je bilo kako se vratiti što prije”.

što je tada Hrvatska bila, zemlja koja se gradi od temelja, sa svom energijom jednog naroda koji je napokon uzeo sudbinu u svoje ruke.

■ **Volite istaknuti da imate “dvije domovine”, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Budi li odlazak u zavičaj, u rodne Prisoje u općini Tomislavgrad, Vaše emocije i sjećanja na djetinjstvo i odrastanje?**

— Često kažem, i to s ponosom, da imam dvije domovine. Hrvatska je moja državna domovina, ona u kojoj živim, radim i služim, a Bosna i Hercegovina moja je zavičajna domovina. Odlasci u rodni kraj uvijek bude nešto što se ne može lako opisati riječima. Pritom je moja osobna priča i politički simbolična: Bosna i Hercegovina nije strana zemlja za Hrvatsku, to je zemlja s kojom

nas vežu stoljeća zajedničke povijesti, kulture i sudbine. Kad se zalažem za ravnopravnost Hrvata kao konstitutivnoga naroda u BiH, to dakle nije samo moja politička i diplomatska dužnost, već nešto što osobno osjećam.

■ **Koliko Vas je iseljenički život učinio osjetljivijim za pitanje hrvatskoga nacionalnog identiteta u stranoj državi i odrastanje u interkulturalnom okruženju?**

— U interkulturalnom okruženju – a Švicarska je u tom pogledu iznimno poticajna sredina, zemlja četiriju jezika i višestoljetne tradicije suživota različitih identiteta – čovjek je stalno suočen s pitanjem tko je i odakle je. To nije pitanje koje te opterećuje, nego pitanje koje te obogaćuje, ali samo ako na njega imaš jasan i siguran odgovor. Ja sam taj odgovor imao. Bio sam Hrvat u Švicarskoj, a ta je činjenica sa sobom nosila i odgovornost predstavljanja svoje kulture, jezika, tradicije i povijesti – i to u trenutku kada Hrvatska nije bila međunarodno priznat subjekt.

■ **Tijekom života u Švicarskoj bili ste aktivni u dijaspori, a hrvatsko iseljeničtvo imalo je veliku ulogu u procesu uspostave samostalne države. U čemu danas vidite najveći potencijal Hrvata koji žive izvan domovine?**

— Hrvatska dijaspora jedan je od naših najvažnijih vanjskopolitičkih resursa i još uvijek je nedovoljno iskorišten. Naša Vlada, na čelu s premijerom Andrejem Plenkovićem, našoj dijaspori posvećuje posebnu pozornost. Kad sam razgovarao s Hrvatima u Sjedinjenim Državama, Kanadi, Australiji, Južnoj Americi, i to ne samo s prvom generacijom, onima koji su otišli i koji su cijele živote proveli čeznući za povratkom, nego s drugom i trećom generacijom, s mladim ljudima koji nikada nisu živjeli u Hrvatskoj, a koji govore s ljubavlju i ponosom o zemlji svojih predaka, tada shvaćate kolika je ta snaga neiscrpna. Potencijal koji vidim danas trostruk je: kulturni – jer dijaspora čuva i promovira hrvatsku kulturu i baštinu, gospodarski – jer su naši iseljenici u poslovnom

S njemačkim kancelarom Friedrichom Merzom u Aachenu 2026.

Na 30. Forumu hrvatske nacionalne manjine u Hrvatskoj matici iseljenika

smislu mostovi između Hrvatske i zemalja u kojima žive i demografski – jer je sve više mladih iz dijaspeze zainteresirano za povratak ili za čvršće poslovne i životne veze s Hrvatskom, a to praksa pokazuje. Na nama je da im to omogućimo i snažno radimo na tome da Hrvatska bude zemlja u kojoj se isplati graditi budućnost.

■ **Hrvatska je u proteklim desetljećima ostvarila značajne vanjsko-političke ciljeve. Ocijenite njezin današnji položaj u Europi i svijetu i Vaš pogled na daljnji razvoj hrvatske vanjske politike u kontekstu suvremenih globalnih izazova s obzirom na prijetnje miru i stabilnosti u globalnom okruženju.**

— Kada sagledamo put koji je Hrvatska prešla u samo tri desetljeća — od zemlje koja je morala izboriti vlastitu neovisnost u najtežim okolnostima, koja je vodila obrambeni rat, koja je gradila sve institucije od nule — slika koja se

pred nama otvara danas zaista je impresivna, i o tome ne treba govoriti s lažnom skromnošću. Hrvatska je članica NATO-a i Europske unije, dio schengenskoga prostora i eurozone. No, i to valja naglasiti, naša postignuća nisu određena nego polazišta. Hrvatska danas nije zemlja koja samo prima pomoć od europskog i euroatlantskog okvira, nego zemlja koja tom okviru aktivno pridonosi, i to s posebnim autoritetom, jer smo i sami prešli put tranzicije i izgradnje demokratskih institucija. Ta je baština konkretna i prenosiva, i upravo zato Hrvatska jest prirodan i vjerodo-

“ Hrvatska matica iseljenika je, rekao bih bez ustručavanja, institucija bez koje bi cijeli sustav brige za Hrvate izvan domovine bio nepotpun”.

stojan zagovornik proširenja EU-a na Zapadni Balkan.

Što se tiče globalnih izazova, ruska agresija na Ukrajinu napad je na međunarodni poredak utemeljen na pravilima, na suverenitet i teritorijalni integritet. Hrvatska tu nema dvojbi i nikada ih nije imala. Znamo što znači biti žrtva agresije i što znači kada međunarodna zajednica predugo promatra sa strane. Transatlantski se odnosi redefinišu, no uloga Sjedinjenih Američkih Država ostaje izrazito važna. Naravno, Europa mora preuzeti veći teret vlastite sigurnosti, i Hrvatska to razumije.

Pogled prema naprijed ima jasne koordinate: OECD kao strateški prioritet, dosljedna potpora europskom putu Zapadnog Balkana i veća međunarodna vidljivost Hrvatske.

■ **Vlada Republike Hrvatske kontinuirano i snažno zagovara europsku perspektivu Bosne i Hercegovine. Koje konkretne diplomatske**

i političke korake Hrvatska danas poduzima kako bi ubrzala pristupni proces BiH te koji su po Vama ključni izazovi i prilike na tom putu u aktualnom europskom kontekstu?

— Hrvatska je najdosljedniji i najglasniji zagovornik europske perspektive Bosne i Hercegovine. Stoga poduzima aktivno lobiranje u europskim institucijama, bilateralne razgovore s partnerima koji su ponekad bili skeptičniji prema tempu proširenja, pruža podršku reformskim procesima i, što je jednako važno, jasno imenuje one koji te procese koče. Ključni izazovi su poznati, ali ih ne smijemo normalizirati ponavljanjem. Vladavina prava, funkcionalnost institucija, borba protiv korupcije nisu birokratski zahtjevi Bruxellesa, nego preduvjeti za funkcioniranje svake države.

Naravno, europski put BiH mora biti ravnopravan put svih triju konstitutivnih naroda. Hrvatska neće odustati od toga načela, ne zbog tvrdoglavosti, nego jer je to temelj Daytonsko-pariškoga mirovnog sporazuma i temelj pravedne europske budućnosti za sve u BiH. Izazovi koji dolaze s aktualnim geopolitičkim trenutkom, dakle ruskom agresijom na Ukrajinu koja predstavlja novu dinamiku europske sigurnosne arhitekture, predstavljaju i snažan argument za jačanje napora kada je posrijedi proširenje. To je prostor koji treba iskoristiti ne zaboravljajući, naravno, kako proširenje

treba uvijek biti temeljeno na konkretnim poduzetim i ostvarenim koracima i zaslugama.

■ Kao ministar vanjskih i europskih poslova i Hrvat iz Bosne i Hercegovine, u ozračju nadolazećih općih izbora u Bosni i Hercegovini u listopadu 2026. kako ocjenjujete trenutni politički položaj hrvatskoga naroda te smatrate li da na ovim izborima hrvatski narod u BiH može nakon osam godina opet dobiti istinskog predstavnika iz redova Hrvata?

— Osam godina Hrvati u BiH nemaju istinski svog predstavnika u Predsjed-

ništvu. To je demokratski deficit koji ne bi bio toleriran nigdje u Europskoj uniji, i koji ni mi ne smijemo tolerirati. Hrvatska jasno ističe kako Izborni zakon mora biti izmijenjen tako da svaki konstitutivni narod bira svog predstavnika. To nije etnički ekskluzivizam, kako bi ga neki željeli predstaviti, nego minimum demokratske jednakosti koji jamči Daytonsko-pariški mirovni sporazum. Nedostaje politička volja onih koji imaju koristi od sadašnjeg stanja. Što se tiče izbora 2026., optimizam mora biti utemeljen na konkretnim koracima. Hrvatska će koristiti sve diplomatske, političke i pravne instrumente koji su nam na raspolaganju za osiguravanje potpune ravnopravnosti Hrvata u BiH.

■ Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske proglasio je Tjedan Hrvata izvan RH koji će se održavati svake godine krajem svibnja, a uoči Dana državnosti, kao značajan korak svehrvatskoga snažnijeg povezivanja. Kako gledate na činjenicu da je u Saboru takva odluka donesena jednoglasno?

— Jednoglasnost u Hrvatskome saboru nije česta pojava i upravo zato činjenica da je Odluka o proglašenju "Tjedna Hrvata izvan RH" donesena jednoglasno govori sama za sebe. Kada se zastupnici različitih političkih opcija, s različitim pogledima na mnoga pitanja, slože bez ijednoga glasa protiv, to znači da je u pitanju nešto što nadilazi

S ocem Antom i majkom Danicom ispred Veterinarske stanice, Prisoje 1959.

“ Nastavit ćemo biti glasni zagovornici prava bokeljskih Hrvata i šire, posebno u pogledu imovine koja im je oteta i koja im se mora vratiti”.

stranačke interese. A to je upravo ono što Hrvati izvan domovine jesu, ne politička tema, nego nacionalna vrijednost oko koje nema razloga za podjelu. Tjedan Hrvata izvan RH je institucionalizirana poruka da Hrvatska svoju dijasporu ne doživljava kao prošlost, nego kao sadašnjost i budućnost.

■ **U posljednjih nekoliko godina svjedočimo sve izraženijem trendu povratka hrvatskih iseljenika i useljavanju njihovih potomaka u domovinu, što je rezultat niza mjera i politika Vlade Republike Hrvatske na čelu s Andrejem Plenkovićem. Kako ocjenjujete dosadašnje učinke tih politika te koje biste dodatne korake istaknuli kao ključne za dugoročno poticanje povratka i integracije potomaka hrvatskih iseljenika u hrvatsko društvo?**

— Rezultati su vidljivi i mjerljivi, i o tome treba govoriti. Ukidanje viza, sporazumi o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, pojednostavljivanje administrativnih procedura za povratnike, stipendijski programi, tečajevi jezika i kulture, sve su to konkretni koraci koji su promijenili sliku nabolje. Razgovarajući s Hrvatima u Americi, Kanadi, Australiji, Južnoj Americi, sve rjeđe čujem pitanje “Zašto bih se vratio ili vratila”, a sve češće “Kako se mogu vratiti?”. Ta je promjena u psihologiji dijaspore najvažniji pokazatelj da naše politike funkcioniraju. Povratak je, naravno, životna odluka koja ovisi o nizu faktora, prije svega tržištu rada, kvaliteti javnih usluga, obrazovnom sustavu za djecu, osjećaju perspektive.

■ **Koje biste izazove izdvojili kao najvažnije, s kojima se suočavaju Hrvati kao nacionalna manjina u europskim državama?**

— Na papiru postoje snažni mehanizmi zaštite, a u stvarnosti su Hrvati u po-

jedinim europskim državama suočeni s postupnim, tihim pritiscima. Tri su, rekao bih, najvažnija izazova. Prvi je obrazovanje na materinskom jeziku jer bez njega svaka generacija gubi nenaodnativ komad identiteta. Drugi je pitanje imovine i kulturne infrastrukture, posebno tamo gdje su domovi, kulturni centri i crkve jedine institucije koje zajednicu drže na okupu. Treći, i možda najosjetljiviji, jest asimilacijski pritisak koji ne dolazi izvana u obliku zabrana, nego iznutra u obliku ravnodušnosti, dakle kada mladi ne vide razlog zašto bi čuvali nešto što im matična zemlja možda nije dovoljno snažno pokazala. Tu je odgovornost i na nama.

■ **Kako Republika Hrvatska institucionalno i diplomatski djeluje na zaštitu njihovih prava i unaprjeđenju**

njihova položaja, a posebno za Hrvate u Srbiji i Crnoj Gori?

— Hrvatska djeluje na nekoliko razina istodobno: bilateralno, uz diplomatske kanale i mješovite komisije, multilateralno, uz europske institucije i mehanizme zaštite manjina, i neposredno, uz financijsku i programsku podršku kulturnim i obrazovnim projektima zajednica. Što se tiče Crne Gore, nastavit ćemo biti glasni zagovornici prava bokeljskih Hrvata i šire, posebno u pogledu imovine koja im je oteta i koja im se mora vratiti. To nije bilateralni spor, nego pitanje vladavine prava koje je i europsko pitanje, i to jasno artikuliramo crnogorskim partnerima na svakom susretu. Što se tiče Srbije, situacija je kompleksnija i ne smijemo je promatrati odvojeno od ukupnog stanja hrvatsko-srpskih odnosa. Hrvati u Vojvo-

Gordan Grlić Radman s Borjanom Krišto, predsjedateljicom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine

Premijer Andrej Plenković s izaslanstvom kongresa SAD-a i ministrima Vlade, Dubrovnik 2025.

FOTO: PIXSELL / PIXSELL

dini i Srijemu imaju formalno zajamčena prava, no između formalne zaštite i stvarnog položaja postoji jaz koji nas zabrinjava. Dok god Srbija nije suočena s vlastitom prošlošću, dok god postoji narativ koji promiče negiranje zločina i instrumentalizira povijest, i izbjegava pomoći u pronalasku nestalih, veliki teret nosit će i hrvatska manjina u toj zemlji.

■ **Hrvatska matica iseljenika ima dugogodišnje i vrlo pozitivno iskustvo suradnje s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova, uključujući njegove sastavnice poput Diplomatske akademije i diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Hrvatske. Budući da ste i osobno čest gost u Hrvatskoj matici iseljenika, kako ocjenjujete ulogu i važnost ove ustanove u očuvanju identiteta te dugoročnoj opstojnosti Hrvata izvan domovine?**

— Hrvatska matica iseljenika je, rekao bih bez ustručavanja, institucija bez koje bi cijeli sustav brige za Hrvate izvan domovine bio nepotpun. Jer postoji ono što državne institucije mogu i postoji ono što može samo institucija s dušom, s kontinuitetom i s memorijom. Matica iseljenika ima sve troje. Naša suradnja je živa, operativna veza koja se osjeti na terenu, u kulturnim centrima, hrvatskim školama, u domovima gdje se djeca treće generacije uče pisati i čitati na jeziku svojih djedova. Osobno sam, uvijek s posebnom radošću, gost u Matici iseljenika jer tamo uvijek nađem nepo-

“**Potencijal Hrvata izvan domovine vidim uz kulturni aspekt - jer čuvaju i promoviraju kulturu i baštinu, gospodarski - jer su naši iseljenici u poslovnom smislu mostovi između Hrvatske i zemalja u kojima žive i demografski - jer je sve više mladih zainteresirano za povratak ili za čvršće poslovne i životne veze s Hrvatskom**”.

srednost, iskrenost i izravnu vezu s ljudima koji ne govore o dijaspori u trećem licu, nego su sami njezin živi dio. Takve institucije ne smijemo uzimati zdravo za gotovo.

■ **Što smatrate najvrjednijim iskustvom koje ste u životu stekli i koje biste željeli prenijeti mlađim generacijama?**

— Ovo je pitanje na koje ne postoji jedan odgovor, ali postoji jedna istina koja mi se, kada se osvrćem unatrag, čini sve jasnijom. To je da sam vrlo rano shvatio kako čovjek mora znati odakle dolazi kako bi znao kamo ide. Živio sam u Švicarskoj, bio diplomat u Bugarskoj, veleposlanik u Mađarskoj i Njemačkoj i u životu razgovarao s ljudima iz različitih kultura i s različitim pogledima na svijet. I upravo me to iskustvo, to stalno suočavanje s drukčijim, naučilo koliko je dragocjen vlastiti identitet. Čovjek koji zna tko je može se otvoriti prema svemu i svakome, a da se ne izgubi. Mladim generacijama, i onima u Lijepoj Našoj i onima izvan nje, rekao bih sljedeće: ne bojte se svijeta, ali ne bježite od sebe. Učite jezike, putujte, budite znatiželjni, ne zatvarajte vrata

koja vam se otvaraju. Ali nosite sa sobom svoju kulturu, svoj jezik, svoju povijest — ne kao teret, nego kao putovnicu koja vas predstavlja posvuda kamo idete. Hrvatska je mala zemlja, ali hrvatska kultura nije mala kultura i hrvatska povijest nije mala povijest. I to je nešto što nam nitko ne može uzeti dok god naš čovjek to nosi u sebi i prenosi dalje. ▣

ENG *The Minister of Foreign and European Affairs, Dr. Gordan Grlić Radman, describes for Matica magazine his return from Switzerland to Croatia in 1990 as a natural and inevitable decision at the time of the creation of the Croatian state. In the interview, he speaks about life between “two homelands” – Croatia and Bosnia and Herzegovina – and the importance of preserving national identity through emigration and living in a multicultural environment. He highlights the significant role of the Croatian diaspora in the creation of the Croatian state, but also its current cultural, economic and demographic potential. He reflects on the position of Croats in BiH, the need to amend the Election Law and BiH’s European path, which Croatia strongly advocates. He also discusses the challenges of Croatian foreign policy, the importance of Euro-Atlantic integration, the protection of the rights of Croats abroad and the strengthening of ties between Croatia and the diaspora. The full interview is available at www.matis.hr.*

Bleiburška tragedija i britanska obmana

U Velikoj dvorani Hrvatske matice iseljenika, a u organizaciji CroLibertas Publishers, renomirane hrvatsko-američke izdavačke kuće iz Chicaga, održana je promocija monografije

Dr. sc. Ante Čuvalo,
autor knjige

Tekst: **ŽELJKA SABLJIĆ ODRLJIN**
Foto: **HMI**

Predstavljanje dvojezične knjige povjesničara dr. sc. Ante Čuvala: Bleiburška tragedija i britanska obmana – Svjedočanstva bivših britanskih časnika / The Bleiburg Tragedy and British Deception – Testimonies by Former British Officers održano je u srijedu, 29. travnja 2026., u Velikoj dvorani Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu, okupivši brojne ugledne goste i mnogobrojnu zainteresiranu publiku.

Među istaknutim uzvanicima bili su Zdravka Bušić, saborska zastupni-

ca i predsjednica saborskog Odbora za Hrvate izvan RH, dr. vlč. Tomislav Markić, ravnatelj Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu, Milan Kovač, predsjednik Upravnog vijeća Hrvatske matice iseljenika i zamjenik predsjednika Počasnog bleiburškog voda, Dinko Čutura, ravnatelj Hrvatskog državnog arhiva, Ante Beljo, bivši ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, te brojni drugi predstavnici javnog i kulturnog života.

Predstavljanje knjige vodio je dr. sc. Božo Skoko, prorektor Sveučilišta Algebra Bernays, koji je istaknuo kako sama knjiga "baca jedno potpuno novo svjetlo na povijesne činjenice otkrivajući dugo čuvanu tajnu britanskih vojnih časnika

o uzrocima stradanja, mučenju i zlostavljanju oko 200.000 hrvatskih vojnika i pola milijuna civila nakon završetka Drugog svjetskog rata".

"Knjiga donosi intervjuje s bivšim vojnicima britanske armije koja je Hrvate koji su joj se predali izručila Titovim komunističkim snagama u svibnju 1945. godine. Također ova vrijedna knjiga donosi originalne dokumente iz britanskoga nacionalnog arhiva koji potkrepljuju tezu o nasilnom izručenju Hrvata koji su pokušali izbjeći pogibiju koja ih je čekala nakon što su predani Titovim partizanima", objasnio je Skoko.

Okupljene je u ime domaćina, Hrvatske matice iseljenika, pozdravio ravnatelj mr. sc. Zdeslav Milas.

Ravnatelj HMI-ja Zdeslav
Milas pozdravio je okupljene

Mike Palaich intervjuirao je bivše britanske vojnike čija su svjedočanstva u knjizi

Dr. sc. Božo Skoko moderirao je predstavlanje

“Posrijedi je, naime, najbolnija rana u povijesti našega naroda koja žudi za istinom koja iscjeljuje svako ljudsko srce i donosi svjetlo nade u praštanje i sretniju budućnost svakog slobodnog čovjeka. Vođen tom mišlju povjesničar dr. sc. Ante Čuvalo, sveučilišni profesor s višedesetljetnom američkom adresom, uočio je – kao renomirani humanistički znanstvenik – značaj multimedijjskih dokumenata i autentičnih snimki svjedoka tih tragičnih zbivanja s kraja Drugog svjetskog rata, koje je skupio redatelj Palaich, pripadnik trećeg naraštaja hrvatskih iseljenika u Americi. Nije stoga neobična ideja da se taj dokumentarni materijal transkribira i pretoči u knjigu i to u dvojezičnu monografiju – na hrvatskom i engleskom jeziku. Tako će svjedočanstva britanskih časnika na hrvatskom i engleskom jeziku iz ove knjige biti dostupna u važnim bibliotekama i istraživačkim centrima – kako bi znanstvenici mogli donijeti istinit sud o

bleiburškoj tragediji”, istaknuo je ravnatelj Milas.

O knjizi su govorili povjesničari dr. sc. Wollfy Krašić i dr. sc. Vladimir Šumanović s Odsjeka za povijest Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, koji su naglasili dokumentarnu vrijednost djela i njegov doprinos rasvjetljavanju povijesnih okolnosti vezanih uz bleiburšku tragediju i poratna stradanja.

Poseban doprinos predstavljanju knjige dao je i Mike Palaich, redatelj i producent filma Bleiburška tragedija iz Sjedinjenih Američkih Država koji je ujedno i intervjuirao bivše britanske vojnike čija se svjedočanstva nalaze u knjizi.

Sam autor, dr. sc. Ante Čuvalo, sveučilišni profesor i povratnik iz Amerike, govorio je o višegodišnjem istraživačkom radu koji je prethodio nastanku knjige, kao i o motivaciji da se uz autentična svjedočanstva britanskih vojnih sudionika dodatno osvijetle povijesne činjenice.

Knjiga će nakon Zagreba biti predstavljena 28. svibnja i u Mostaru.

Više o samoj knjizi: Kada govorimo o ovom dvojezičnom djelu, ono se bavi jednim od najosjetljivijih i najkontroverznijih poglavlja hrvatske povijesti – događajima iz svibnja 1945. godine, kada su se hrvatski vojnici i civili povlačili prema Austriji u nadi da će se predati zapadnim saveznicima. Autor u knjizi analizira povijesne okolnosti, političke odluke i ulogu britanskih vlasti u izručenju zarobljenika jugoslavenskim vlastima, što je za mnoge značilo početak stradanja na tzv. križnim putovima.

Ono što ovu knjigu izdvaja od dosadašnje literature o bleiburškoj tragediji nisu samo nova svjedočanstva – već je to kombinacija dubinskih intervju s bivšim časnicima britanske 8. armije i originalnih dokumenata izvučenih iz Britanskoga nacionalnog arhiva te njihovo viđenje tadašnjih događaja. Autor uz analizu tih izvora nastoji dodatno rasvijetliti okolnosti koje i više od osam desetljeća kasnije izazivaju interes javnosti i povjesničara. ▣

Istaknuti uzvanici i mnogobrojna publika

ENG *The launch of the bilingual book by historian Ante Čuvalo, PhD, Bleiburška tragedija i britanska obmana – Svjedočanstva bivših britanskih časnika / The Bleiburg Tragedy and British Deception – Testimonies by Former British Officers was held on Wednesday, April 29, 2026, in the Large Hall of the Croatian Heritage Foundation in Zagreb, gathering numerous distinguished guests and a large interested audience. The book presentation was moderated by Božo Skoko, Vice-Rector at Algebra Bernays University, who highlighted that the book itself “sheds a whole new light on historical facts by revealing the long-held secret of British military officers about the causes of the killing, torture and abuse of about 200,000 Croatian soldiers and half a million civilians after the end of World War II.”*

Autentična multimedijaska izložba o hrvatskim povratnicima

U auli Hrvatske matice iseljenika 6. svibnja svečano je otvorena izložba autorice akademkinje Jasne Čapo

Mladen Barać, Jasna Čapo, Sara Marđetko i Zdeslav Milas

Tekst i foto: HMI – ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN

Mnogobrojni uzvanici i ugledni gosti stigli su na svečano otvorenje izložbe "Svjeto-vima hrvatskih povratnika" autorice dr. sc. Jasne Čapo, ugledne etnologinje iz Instituta za etnologiju i folkloristiku i redovite članice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Multimedijaskom izložbom dr. sc. Čapo pruža jedinstven uvid u iskustva hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka koji su se odlučili na povratak u domovinu.

Organizator izložbe je Institut za etnologiju i folkloristiku, uz potporu Ministarstva demografije i useljništva te partnerstvo Hrvatske matice iseljenika i Next Generation EU. Vizualni identitet izložbe potpisuje Barbara Majnarić, dok je za videoprodukciju zaslužna Flora Lennihan Ljubimir.

U dvanaest odabranih priča, koje su popraćene tekstualnim, fotografskim i videomaterijalima, posjetitelji imaju priliku upoznati osobne i obiteljske motive povratka te svakod-

Ravnatelj Zdeslav Milas s Donom Markušićem čija životna priča je također dio izložbe

nevni život u Hrvatskoj, ali i uz osobne priče ovih ljudi saznati više o neraskidivim vezama domovine i njezinih iseljenika. Sudionici izložbe dolaze s četiriju kontinenata i pripadaju različitim generacijama, a njihove priče zajedno oblikuju kolektivni portret povratništva od 1990-ih godina do danas.

U ime domaćina, Hrvatske matice iseljenika, prisutnima se obratio ravnatelj mr. sc. Zdeslav Milas, koji je istaknuo koliko je važno govoriti o povratku u Hrvatsku te čuti pozitivne povratničke priče.

“I danas ovdje na svečanom otvorenju ima puno povratnika i svatko od njih ima svoju putanju, a te putanje, kada se ispričaju putem audiovizualnog zapisa, mogu svojom vjerodostojnošću pomoći našim ljudima koji žive u inozemnim domicilnim sredinama i moguće ih je ovom multimedijском izložbom zorno potaknuti na povratak”, rekao je ravnatelj Milas.

Sama autorica izložbe, Jasna Čapo, istaknula je kako se nada da će posjetitelji s izložbe otići s pozitivnim osjećajem jer, iako mnogobrojni stručnjaci ističu kako Hrvatska više nikada neće imati toliki broj stanovnika kao 1991. godine, sve je prisutniji trend povratka u Hrvatsku.

Akademkinja Jasna Čapo naglasila je: “Ova izložba govori o ljudima koji se vraćaju, ali i potvrđuje kako je iseljavanje iz Hrvatske posljednjih 70 godina

Studentima Croaticuma akademkinja je objasnila više o interaktivnom sadržaju

konstanta. No, paralelno ona nosi tračak nade za populacijsku politiku jer govori o ljudima koji su se vratili i koji su odlučili nastaviti život u Hrvatskoj iako su možda rođeni negdje u inozemstvu”, rekla je Čapo.

Izložbu je službeno otvorio državni tajnik Ministarstva demografije i useljništva Mladen Barać, istaknuvši važnost razumijevanja povratničkih iskustava za jačanje demografske slike Hrvatske. Inače, izložba je rezultat dvadesetogodišnjega istraživačkog rada autorice te je povezana s njezinom nadolazećom knjigom radnoga naslova “Ljubavna pisma domovini: iseljenici i povratnici”, čije se objavljivanje očekuje uskoro.

Akademkinja Jasna Čapo znanstvena je savjetnica u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Autorica je dviju nezaobilaznih knjiga o hrvatskoj tra-

Branka Debić Čubelić pokraj svoga eksponata

dicijskoj kulturi – Etnografija: Svagdan i blagdan hrvatskoga puka i Hrvatski uskrсни običaji. Uz bavljenje klasičnim temama hrvatske etnologije (povijest obitelji, običaji, seoska društvenost), godinama istražuje izbjegličke, radne i povratničke migracije. Knjige iz toga tematskog opusa objavljene su u Hrvatskoj (Srijemski Hrvati; Dva doma) te u SAD-u (Strangers Either Way) i Njemačkoj (Zwei Zuhause). U pripremi je nova knjiga o povratku Hrvata raznih iseljeničkih generacija u domovinu. ▣

ENG The multimedia exhibition “Worlds of Croatian Returnees” by Jasna Čapo, PhD, a prominent ethnologist from the Institute of Ethnology and Folklore Research, was held in the Croatian Heritage Foundation from May 6 to 22. In the multimedia exhibition, researcher Jasna Čapo, PhD, provides unique insight into the experiences of Croatian emigrants and their descendants who chose to return to their homeland. The organizer of the exhibition is the Institute of Ethnology and Folklore Research, with the support of the Ministry of Demography and Immigration, in partnership with the Croatian Heritage Foundation and NextGeneration EU.

Simbol hrvatskog preporoda i ponosa

Dan državnosti Republike Hrvatske simbolizira jedan od najvažnijih prijelomnih trenutaka u novijoj nacionalnoj povijesti. Tog dana 1990. konstituiran je prvi demokratski, višestranački Hrvatski sabor, čime je započeo proces stvaranja samostalne i suverene države. Ovaj datum ne predstavlja samo formalni politički događaj, već i snažan izraz težnje hrvatskog naroda za slobodom, demokracijom i povratkom europskim vrijednostima. Tijekom godina njegovo značenje dodatno je učvršćeno kao simbol zajedništva, ponosa i povijesne prekretnice

U 30 godina Hrvatska je prešla impresivan put – od ratom opustošene zemlje do članice euroatlantskih organizacija

FOTO: TOMISLAV MILETIĆ / PIXSELL

Tekst: **PROF. DR. SC. BOŽO SKOKO**

Tridest šest godina nakon konstituiranja prvog demokratski izabranog višestranačkog Hrvatskog sabora, 30. svibnja i dalje predstavlja jedan od najznačajnijih datuma u novijoj hrvatskoj povijesti.

Zbog toga ne čudi što je odmah prepoznat kao ključni datum suvremene hrvatske povijesti i proglašen Danom državnosti. Iako je u protekla tri i pol desetljeća bilo oponiranja toj ideji, pa i lutanja u obilježavanju toga važnoga nacionalnog dana, čini se da je ipak sve došlo na svoje, odnosno da mu je vraćena važnost, simbolika i ponos. Istina

je da većina drugih država obilježava svoj dan državnosti ili neovisnosti na datume kad su se izborili za slobodu i neovisnost, zbacili tuđinski jaram ili se odvojili od drugih država. Zbog toga se na prvi pogled nekome s pravom može činiti prikladnijim primjerice 25. lipnja, kad su Hrvatska i Slovenija proglasili neovisnost od Jugoslavije (Slovenija

ga i dalje slavi kao dan državnosti), ili 5. kolovoza kad svečano obilježavamo Dan pobjede i domovinske zahvalnosti. Definitivno je riječ o važnim datumima u hrvatskoj povijesti. Dapače, onaj ljetni blagdan 5. kolovoza možda izaziva i najviše emocija jer smo tada pobijedili u nametnutom nam i krvavom ratu. No, svi oni koji su svjesni koliko su komunizam i njegovo jednoulje, teror nad neistomišljenicima i nedostatak slobode držali u zarobljeništvu hrvatski duh, s pravom znaju da je početak novoga hrvatskog preporoda označio taj proljetni dan 1990. godine. A svi ostali datumi su se nizali kao posljedica...

Zato naš Dan državnosti nije tek blagdan u kalendaru, već podsjetnik na trenutak kada je hrvatski narod, nakon gotovo pola stoljeća jednopartijske vladavine, odlučno zakoračio na put demokracije, suvereniteta i povratka europskim korijenima. Podsjetimo, na taj sunčani dan 1990. godine, na Trgu sv. Marka okupili su se zastupnici izabrani na prvim višestranačkim izborima. Pobjedu je odnijela novoutemeljena Hrvatska demokratska zajednica predvođena dr. Franjom Tuđmanom, a konstituirajuća sjednica Sabora označila je kraj komunističkog monopola. Izabrani su Žarko Domljan za predsjednika Sabora, Stjepan Mesić za predsjednika Izvršnog vijeća, a Franjo Tuđman za predsjednika Predsjedništva Socijalističke Republike Hrvatske. U svom prvom obraćanju Tuđman je naglasio da taj čin predstavlja prvi korak prema povratku hrvatskoga naroda europskoj civilizacijskoj, političkoj i gospodarskoj tradiciji. Već tada, na središnjem zagrebačkom trgu - Trgu bana Jelačića, održana je veličanstvena narodna proslava. Mi stariji sjećamo se simboličkog čina polaganja kruha, pera i zlatnog dukata u zipku novorođene države, uz blagoslov kardinala Franje Kuharića i glavnog imama Ševka Omerba-

FOTO: SANJIN STRUKIĆ / PIXSELL

Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković na svečanom koncertu u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu u povodu obilježavanja Dana državnosti

šića. Ostao je taj trenutak u kolektivnom sjećanju hrvatskoga naroda kao trenutak novoga narodnog i duhovnog preporoda. Novo hrvatsko vodstvo pozvalo je "čitav hrvatski narod u Domovini i iseljeništvu" da taj dan proslave dostojanstveno, najavljujući ga kao trajni svehrvatski blagdan duhovnog izmirenja i zajedništva.

ULOGA FRANJE TUĐMANA I HRVATSKOG ISELJENIŠTVA

Sjećajući se tih dana, s ponosom se prisjećamo prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana, po kojemu danas nosi ime nova zagrebačka zračna luka. U tim trenucima on nije bio samo politički vođa, već državnik i vizionar koji je uspio artikulirati duboku narodnu težnju za samostalnošću i ujediniti različite struje u hrvatskome društvu. Njegova vizija moderne, demokratske i europske Hrvatske postala je temelj na kojem se gradila država u ratnim i poratnim izazovima. Jednako važna bila je i uloga hrvatske dijaspore. Hrvati u iseljeništvu, kao stoljetni čuvari hrvatskoga identiteta i slobode, te svjedoci demokracije i tržišnoga gospodarstva u zemljama u

kojima su živjeli, pružili su ključnu političku, financijsku i moralnu podršku. Lobirali su u svjetskim metropolama, slali pomoć tijekom Domovinskog rata i dokazali da hrvatstvo nije ograničeno granicama. Tuđmanovo inzistiranje na jedinstvu domovine i iseljeništa, ali i nacionalnoj pomirbi djece partizana i domobrana, odnosno ustaša, pokazalo se ključnim za međunarodno priznanje, obranu, oslobođanje i izgradnju suvremene hrvatske države.

U protekla tri desetljeća Hrvatska je prešla impresivan put. Od ratom opustošene zemlje 1991. i međunarodnog priznanja 1992. Hrvatska je u samo tri desetljeća ostvarila golem napredak: članica je Ujedinjenih naroda od 1992., Vijeća Europe od 1996., NATO-a od 2009., a od 1. srpnja 2013. članica je Europske unije. Od 2023. Hrvatska je članica eurozone i šengenskog prostora i prvi put u povijesti više nije "gospodarstvo s tržištem u nastajanju", već je postala 38. država u svijetu koja pripada "naprednim gospodarstvima". Gospodarski oporavak, procvat turizma, uspješni sportaši na tronovima svjetskih prvenstava, ulaganja u očuvanje bogate kulturne baštine i znanstveni doprinosi – sve su to dokazi vitalnosti naroda koji zna cijiniti teško stečenu slobodu. Unatoč izazovima, Hrvatska je danas prepoznata kao stabilna, sigurna i perspektivna zemlja, s prirodnim ljepotama te inovativnim i kreativnim ljudskim potencijalom koji fasciniraju svijet. Zato i te kako imamo na što biti ponosni, a

U eri brzih promjena i trajnih vanjskih utjecaja, takvi blagdani djeluju kao sidro koje čuva kolektivno pamćenje, usmjerava zemlju prema budućnosti te privlači sve one koji u Hrvatskoj vide svoju budućnost da poštuju i čuvaju njezine nacionalne vrednote.

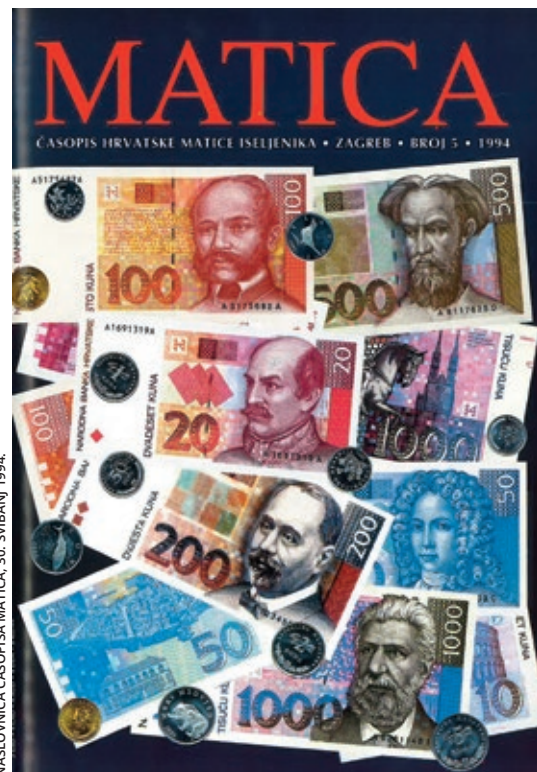
s posebnim osjećajem patriotizma pozvani smo razviti barjake na našim domovima i trgovima za Dan državnosti. Čineći to, odajemo počast i zahvalnost svima onima koji su stoljećima živjeli i umirali za hrvatsku državu, a posebice onima koji su dali svoj najveći obol početkom devedesetih godina, a to su hrvatski branitelji koji su nam - žrtvujući živote i zdravlje - omogućili neovisnost, slobodu i mir.

RAZVOJ DRŽAVE I SUVREMENO OBILJEŽAVANJE

Sjećamo se kako su prve proslave bile masovne i euforične, unatoč ratnom nevremenu koje je dolazilo. Tijekom ratnih godina obilježavanja su bila dostojanstvena, s naglaskom na sjećanje i zahvalnost. No, eksplozija energije i nacionalnog ponosa dogodila se 1995., kad smo svjedočili veličanstvenome vojnome mimohodu na Jarunu, potpuno svjesni kako je Hrvatska kadra vlastitim snagama osloboditi okupirana područ-

ja i vratiti nam slobodu, a prognanima i izbjeglima njihove domove i zavičaj. Bila je to prijelomna godina, nakon koje više ništa nije bilo isto. Slijedila je mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja 1998. i u potpunosti povratak na hrvatske granice. Sve je to otvorilo vrata gospodarskom oporavku i obnovi, jačanju euroatlantskih integracija, ali i demokratskim promjenama. Tuđmanov tim odradio je posao, udarivši čvrste temelje hrvatskoj državi, a on osobno je na izmaku snaga na blagdan Svih svetih 1999. godine odao posljednju počast svim poginulim za hrvatsku državu na Oltaru domovine na Medvedgradu i mjesec dana kasnije i sam otišao u vječnost.

Nakon dolaska socijaldemokratske i liberalne koalicije na vlast, 2001. godine Dan državnosti premješten je na 25. lipnja, a 30. svibnja postao je Dan Hrvatskoga sabora. Od 2020. godine, zahvaljujući zakonskim izmjenama, 30. svibnja ponovno je državni blagdan i neradni dan. Obilježava se svečanim sjednicama i primanjima, polaganjem vijenaca,

NASLOVNICA ČASOPISA MATICA, 30. SVIBANJ 1994.

Na Dan državnosti 30. svibnja 1994. godine uvedena je hrvatska kuna kao stalna valuta

Vječna vatra na Spomeniku domovini

FOTO: MARKO PRPIĆ / PIXSELL

NOVO LICE DOMOVINE

koncertima, piknicima i javnim okupljanjima diljem zemlje, ali i u hrvatskom iseljeništvu. Primjerice, u kanadskim provincijama Ontario i Alberta hrvatski nacionalni dan obilježava se kao Dan hrvatske baštine, čime nova domovina mnogobrojnih Hrvata i njihovih potomaka prepoznaje vrijedni doprinos koji su hrvatski iseljenici utkali u kulturu, gospodarstvo i društvo Kanade. Generalnom konzulu u Mississaugi Anti Joviću, nakon proglašenja 2024. godine, pripala je čast uključiti osvjetljenje Niagarinih slapova u hrvatskim bojama. Hrvatski iseljenici znaju da proslava hrvatskog Dana državnosti nosi poruku kontinuiteta i tradicije. Oni znaju da se državnost ne uzima zdravo za gotovo, već se njeguje kao trajna obveza.

A u smislu jačanja zajedništva Hrvata u Hrvatskoj, s onima koji žive u Bosni

Novo hrvatsko vodstvo pozvalo je "čitav hrvatski narod u Domovini i iseljeništvu" da 30. srpnja proslave dostojanstveno, najavljujući ga kao trajni svehrvatski blagdan duhovnog izmirenja i zajedništva.

i Hercegovini te diljem svijeta, ove godine dobili smo i Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske. Naime, Hrvatski sabor donio je u ožujku 2026. godine jednoglasno odluku o proglašenju ovog tjedna, koji će se od ove godine pa nadalje održavati svake godine u posljednjem tjednu svibnja. Cilj je da se uoči Dana državnosti, uz niz kulturnih, obrazovnih i drugih događaja dodatno poveže domovina s hrvatskim iseljentištvom, odnosno autohtonim hrvatskim manjinama u europskim zemljama i bosanskohercegovačkim Hrvatima, kao konstitutivnim narodom u susjednoj nam zemlji. Događaj se održava u Zagrebu i županiji koja je domaćin sjednice Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Hrvati u domovini relativno samozatajno i skromno pristupaju proslavi svoga nacionalnog dana. Zato mnoge institucije potiču da tada ponosno istaknemo nacionalna obilježja na svojim domovima. Možemo se ugledati na velike nacije. Primjerice, Amerikanci svoj

Dan neovisnosti 4. srpnja slave bučnim paradama, vatrometima i obiteljskim okupljanjima. Francuzi svoj nacionalni praznik – Dan pada Bastille i simbol ustanka naroda protiv potlačenosti obilježavaju 14. srpnja vojnom paradom na Champs-Élyséesu. Ti dani služe jačanju nacionalne samosvijesti, prenošenju povijesti mladim generacijama i učvršćivanju identiteta u globaliziranom svijetu. Nacionalni ponos, kad je utemeljen na činjenicama i dostignućima te zdravom domoljublju, postaje snažan motivator razvoja, a ne isključivosti. U eri brzih promjena i trajnih vanjskih utjecaja, takvi blagdani djeluju kao sidro koje čuva kolektivno pamćenje, usmjerava zemlju prema budućnosti te privlači sve one koji u Hrvatskoj vide svoju budućnost da poštuju i čuvaju njezine nacionalne vrednote. Zato ovogodišnji Dan državnosti poziva na razmišljanje - koliko cijenimo ono što smo naslijedili i izgradili te što još možemo učiniti da bi Hrvatska postala uspješnija i stabilnija, bogatija i brojnija, te više

useljenička, a manje iseljenička zemlja. Znamo da Hrvatska, kao nijedna druga zemlja, nije savršena, ali je jedina koja je u potpunosti naša – stvorena voljom, žrtvom i vizijom. Zato, njegujući sjećanje na 30. svibnja 1990., na Tuđmanovu ostavštinu i doprinos svakog hrvatskog čovjeka u domovini i svijetu u stvaranju neovisne Hrvatske, neka ovaj blagdan bude poticaj da Hrvatsku svakog dana činimo još boljom - ujedinjenom, samosvjesnom, uspješnom i okrenutom budućnosti. Jedino narod koji zna odakle dolazi može jasno vidjeti kamo ide te sačuvati zemlju, ljude i njihova blaga za generacije koje tek dolaze. ■

ENG Croatia's Statehood Day, celebrated on May 30, marks the beginning of democratic change and the creation of an independent state in 1990, with the establishment of the first multi-party Croatian Parliament. This date marks the break with the one-party system and the beginning of the path towards freedom, sovereignty and European values. The leading role was played by the first president, Franjo Tuđman, who united the people and laid the foundations of modern Croatia. The Croatian diaspora also made an important contribution, providing political, financial and moral support in the building and defense of the country. Since then, Croatia has significantly progressed – from a war-torn country to a member of the EU, NATO and other international organizations. Today, Statehood Day symbolizes unity, pride and gratitude, encouraging reflection on Croatia's future development.

“ Novinsko-
izdavačka
ustanova *Hrvatska riječ*
jedina je profesionalna
medijska institucija
Hrvata u Srbiji,
osnovana 2002.”.

“Vidljivost zajednice gradimo kvalitetnim sadržajem u suvremenim medijima”

Više od dva desetljeća Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* predstavlja ključni medijski oslonac Hrvata u Srbiji. Od tjednika i podlistaka za djecu i mlade do digitalnih platformi i novootvorenog TV-studija u Subotici, ova ustanova kontinuirano razvija suvremene modele informiranja na hrvatskom jeziku. O važnosti umrežavanja hrvatskih medija izvan domovine, ulozi medija u očuvanju identiteta, novim produkcijskim iskoracima te podršci hrvatskih institucija govori ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* Karolina Bašić, koja ističe kako je cilj ostati relevantan, moderan i snažno povezan sa zajednicom kojoj služe.

Ravnateljica Novinsko-izdavačke kuće *Hrvatska riječ* Karolina Bašić u novom TV-studiju *Matici*

Razgovarala: **SMILJANA ŠKUGOR**

Foto: **NIU HRVATSKA RIJEČ**

■ **Na okruglom stolu Mediji Hrvata izvan RH koji se održava u sklopu Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske sudjeluju brojni predstavnici ključnih institucija. Koliko je prema Vašemu mišljenju važno međusobno umrežavanje hrvatskih medija izvan domovine i kako vidite bolju suradnju?**

— Međusobno umrežavanje hrvatskih medija izvan domovine iznimno je važno jer omogućuje razmjenu informacija, iskustava i sadržaja te pridonosi jačanju profesionalnih standarda i vidljivosti naših medija. U manjinskim uvjetima, gdje su resursi često ograničeni, takva suradnja ima dodatnu vrijednost jer pomaže premostiti kadrovske i produkcijske izazove te osnažuje osjećaj zajedništva među medijima koji djeluju u različitim državama. Bolju suradnju vidim u uspostavi kontinuiranih komunikacijskih kanala, razvoju zajedničkih projekata i platformi za razmjenu sadržaja, kao i u organizaciji stručnih susreta i edukacija. Digitalni alati pritom nude značajan potencijal za povezivanje i svakodnevnu suradnju, neovisno o geografskoj udaljenosti.

■ **Izdavačka kuća kojoj ste na čelu jedna je od najvećih medijskih kuća Hrvata izvan Hrvatske. Možete li nam predstaviti izdavački opseg ustanove?**

— Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* jedina je profesionalna medijska institucija Hrvata u Srbiji, osnovana 2002. godine odlukom Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine, s ciljem informiranja na hrvatskom jeziku, zahvaljujući kojoj imamo stabilno financiranje. Već od izlaska prvog broja 31. siječnja 2003. godine, ustanova kontinuirano razvija svoju izdavačku djelatnost, prilagođavajući je potrebama zajednice.

Okosnicu izdavačkog opsega čini informativno-politički tjednik *Hrvatska riječ*, koji se distribuira diljem Vojvodine, ali i izvan nje, čime doseže i čitatelje u inozemstvu. Uz tjednik, razvijeni

su i specijalizirani podlistici: dječji mjesecnik *Hrcko*, pokrenut 2003. godine, te podlistak za mlade *Kužiš?!*, koji izlazi od 2007. godine, čime nastojimo obuhvatiti različite dobne skupine u zajednici. Važan segment našeg djelovanja odnosi se i na suradnje u području kulturnog izdavaštva. U razdoblju od 2005. do 2012. godine ustanova je, u suradnji s Ogrankom Matice hrvatske u Subotici, bila sunakladnik časopisa *Klasje naših ravni*, dok od 2013. godine, u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, sudjeluje u realizaciji časopisa *Nova riječ*.

Od 2005. godine razvijamo i vlastitu nakladničku djelatnost u sklopu koje je do danas objavljeno blizu 90 knjiga, čime dodatno pridonosimo razvoju i vidljivosti hrvatske riječi, očuvanju hrvatskog identiteta i kulture, te stvaralaštva u Srbiji. Posebno mjesto u našem radu danas zauzima digitalno izdavaštvo koje je, s obzirom na suvremene medijske trendove, postalo nezaobilazan segment informiranja. Uz web izda-

“ Okosnicu izdavačkog opsega čini informativno-politički tjednik *Hrvatska riječ*, koji se distribuira diljem Vojvodine, ali i izvan nje, čime doseže i čitatelje u inozemstvu”.

nje tjednika, kao i aktivnu prisutnost na društvenim mrežama poput Facebooka i Instagrama, te odnedavno i putem YouTube kanala, nastojimo biti ukorak s vremenom i navikama publike.

U okolnostima obilježenima hiperinformacijama i iznimnom dostupnošću sadržaja, smatramo važnim osigurati pravodobne, točne i relevantne informacije na hrvatskom jeziku, prilagođene različitim platformama i generacijama korisnika. Digitalni kanali omogućuju nam ne samo širi doseg, nego i neposredniju komunikaciju s publikom, čime dodatno osnažujemo svoju ulogu u zajednici.

■ **Nedavno ste otvorili novi TV-studio u Matici u Subotici. Što se sve u njemu emitira i koji su planovi za budućnost te koja je njegova važnost za Hrvate u Srbiji?**

— Zahvaljujući sredstvima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije u dvije godine prekograničnog programa uspjeli smo otvoriti vlastiti TV-studio. Otvaranje TV-studija u prostoru Matice u Subotici predstavlja važan iskorak u razvoju naše ustanove, ali i šire – u jačanju medijske vidljivosti hrvatske zajednice u Srbiji. Riječ je o prvome takvom studiju koji omogućuje kontinuiranu vlastitu videoprodukciju na hrvatskom jeziku.

Prva emisija koja od 2016. godine izlazi u produkciji NIU *Hrvatska riječ* je *Hrvatska rič iz Vojvodine* koja se tijekom svih tih godina uspješno snimala u studiju Plave vinkovačke televizije u Vinkovcima, kod naših vjernih partnera, kojima smo zahvalni što su nam otvorili svoja vrata kada nismo imali gdje snimati. Sada je, dakako, snimanje i produkcija

Članovi redakcije u Subotici

ove emisije smještene u našem TV-studiju. Od prošle 2025. godine pokrenuta je nova emisija *Matica podcast*, s ciljem stvaranja inovativnoga i informativnoga medijskog sadržaja na hrvatskom jeziku koji obuhvaća različite društvene, kulturne i aktualne teme u formatu koji je posljednjih godina u izrazitom porastu. Cilj nam je bio na suvremeniji i pristupačniji način predstaviti postignuća naše zajednice, približiti široj publici pojedince koji svojim radom pridonose njezinu razvoju te istaknuti njihove aktivnosti, posebnosti i izvrsnost.

Na taj način nastojimo dodatno osnažiti vidljivost hrvatske zajednice u Srbiji, ali i uspostaviti neposredniju i sadržajno bogatiju komunikaciju s publikom, osobito s mlađim generacijama.

■ **Koliko otvaranje televizijskog studija pridonosi većoj vidljivosti Hrvata u Srbiji u širemu medijskom prostoru?**

— Otvaranje TV-studija donijelo nam je i više pogodnosti nego što smo u početku očekivali – ne samo veću vidljivost i prepoznatljivost, nego i dodatno pozicioniranje NIU *Hrvatska riječ* kao relevantnoga i pouzdanoga medijskog partnera. Važno je istaknuti da je riječ o prvome televizijskom studiju hrvatske zajednice u Srbiji, a vjerujem i o rijetkom primjeru među hrvatskim manjinskim zajednicama izvan domovine koje raspolažu vlastitim produkcijskim kapacitetima ove vrste. Time je naša ustanova dobila novu dimenziju djelovanja, a hrvatskoj zajednici u Srbiji otvoren je prostor za osmišljavanje i realizaciju vlastite audiovizualne produkcije na hrvatskom jeziku. Iako su mogućnosti koje se time otvaraju uistinu velike, svjesno smo pristupili razvoju ovoga segmenta postupno, promišljeno i uz oslanjanje na provjerene korake. Kada je riječ o vidljivosti, naši sadržaji već se emitiraju putem Plave vinkovačke televizije, čiji signal doseže i izvan granica Hrvatske, a planirano je i dodatno širenje na područje južne Mađarske putem McTV (McKenzye) televizije. Također, važno je naglasiti da su pregovori za suradnju započeti i s hrvatskom redakcijom RTV-a, te programom za Hrvate izvan

Republike Hrvatske pri HRT-u, a vjerujem da će to završiti pozitivno potpisivanjem svojevrsnih sporazuma. Istodobno, putem internetskih platformi i digitalnih kanala dostupnost naših emisija postaje praktički neograničena, čime značajno proširujemo doseg i utjecaj u širemu medijskom prostoru.

■ **Tjednik *Hrvatska riječ* kontinuirano izlazi više od 20 godina. Koliko je on pridonio informiranosti hrvatske zajednice u Vojvodini i na koji način Hrvati u Srbiji u njemu mogu artikulirati svoje interese?**

— Tjednik *Hrvatska riječ* imao je ključnu ulogu u informiranju hrvatske zajednice u Vojvodini. U okolnostima u kojima je informiranje na materinskom jeziku od iznimne važnosti za očuvanje identiteta, tjednik je postao ne samo izvor pravodobnih i relevantnih informacija, nego i svojevrsna kronika života zajednice – bilježeći njezine društvene, kulturne, političke i vjerske aktivnosti. Kada je riječ o artikuliranju interesa, tjednik se kontinuirano bavi aktualnim pitanjima od značaja za hrvatsku, ali i širu društvenu zajednicu, otvarajući prostor za informiranje, dijalog i vidljivost tema koje su važne za položaj i svakodnevni život Hrvata u Srbiji. U konačnici, *Hrvatska riječ* nije samo medij, nego i važan društveni akter koji pridonosi očuvanju jezika, kulture i iden-

titeta, ali i jačanju kapaciteta zajednice da prepozna, izrazi i zastupa vlastite interese.

■ **Tjednik *Hrvatska riječ* izdaje i dva svoja podlistka: za mlade *Kužiš?!* i za djecu *Hrcko*. U svijetu u kojem djeca rijetko čitaju printana izdanja, kakav sadržaj donosite da biste ih zainteresirali?**

— U tjedniku *Hrvatska riječ* posebnu pozornost posvećujemo najmlađim čitateljima u dva podlistka *Hrcko* i *Kužiš?!*, koji su sadržajno i jezično prilagođeni njihovoj dobi i interesima. *Hrcko*, namijenjen djeci osnovnoškolske i predškolske dobi, donosi raznovrstan zabavno-edukativni sadržaj - od autorskih priča, slikopriča, pjesama i kreativnih rubrika do tema vezanih uz svakodnevni život djece, školu i običaje. Takvim pristupom nastojimo poticati interes za čitanje, ali i nenametljivo razvijati jezične vještine i osjećaj za hrvatski jezik.

S druge strane, *Kužiš?!* je usmjeren prema mladima te prati teme koje su im bliske - od društvenih pitanja i obrazovanja do popularne kulture, tehnologije i trendova. Posebna vrijednost ovog podlistka je u tome što mladima daje prostor da sami sudjeluju u kreiranju sadržaja, izražavaju svoja stajališta i razvijaju medijsku pismenost na materinskom jeziku.

Iako živimo u vremenu dominacije digitalnih medija, upravo kombinacijom edukativnog, zanimljivog i participativnog sadržaja nastojimo zadržati interes djece i mladih za pisanu riječ, istodobno ih potičući na aktivno korištenje i očuvanje hrvatskog jezika.

■ **Koliko je mladih novinara uključeno u rad redakcije i na koji način ih sustavno uključujete u profesionalni razvoj?**

— U rad redakcije kontinuirano nastojimo uključivati mlađe novinare i suradnike, kako uz stalni angažman, tako i honorarnom suradnjom s vanjskim autorima. Time otvaramo prostor novim generacijama da se postupno uvode u medijski rad i steknu praktično iskustvo u profesionalnom okruženju. Njihov profesionalni razvoj potičemo uz mentorski pristup, rad uz iskusnije kolege te uključivanje u različite redakcijske zadatke, od pisanja i uređivanja do sudjelovanja u produkciji sadržaja. Važnu ulogu u tome imaju i novi medijski formati, poput sadržaja na društvenim mrežama, kreiranja kratkih videa (reelsa), snimanja različitih emisija u TV-studiju, koji mladima omogućuju stjecanje suvremenih digitalnih i produkcijskih vještina. Na taj način nastojimo osigurati kontinuitet redakcije, ali i motivirati mlade da ostanu aktivno povezani s medijskim prostorom na hrvatskom jeziku te da se profesionalno razvijaju u zajednici.

“ U novoj emisiji *Matica podcast* na suvremeni način distribuiramo sadržaj i približavamo se novim naraštajima”.

■ **Koliko vam u radu znači kontinuirana podrška hrvatske Vlade i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH i u kojem segmentu je ona najvidljivija?**

— Kontinuirana podrška Vlade Republike Hrvatske na čelu s predsjednikom Andrejem Plenkovićem i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske na čelu s državnim tajnikom Zvonkom Milasom iznimno nam je važna. Zahvaljujući njima, naša institucija može napredovati, razvijati se i dugoročno planirati svoj rad u području informiranja, izdavaštva i novih medijskih formata.

Osim sredstava za TV-studio koje sam spomenula, podrška Vlade Republike Hrvatske za Hrvate u Srbiji posebno je vidljiva u provedbi različitih kapitalnih projekata i pojedinačnih programa, poput prekogranične suradnje, poljoprivrednih poticaja i socijalnih programa, koji izravno pridonose jačanju zajednice i njezine održivosti. Moram posebno istaknuti zahvalnost Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske zbog projekta kadrovske osnaživanja, kojim se osiguravaju sred-

stva za angažiranje i rad honorarnih i stručnih suradnika u području video-produkcije u našem TV-studiju. Na taj način omogućeno je jačanje ljudskih kapaciteta koji su ključni za razvoj i kontinuitet ove produkcije.

■ **Hrvatsko nacionalno vijeće kao osnivač osigurava institucionalni okvir vašeg djelovanja. Kako ta struktura omogućuje stabilnost i dugoročno planiranje projekata?**

— Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, kao osnivač, na čelu s predsjednicom Jasnom Vojnić, daje nam čvrst institucionalni okvir u kojem djelujemo, što je iznimno važno za stabilnost i kontinuitet rada. Upravo zahvaljujući toj strukturi osigurani su stabilnost, kontinuitet i strateško planiranje, jer iza ustanove stoji institucija koja predstavlja i zastupa interese cijele zajednice. Zahvaljujući njima, nakon punih 20 godina konačno imamo “svoj krov nad glavom”, odnosno smješteni smo na jednome mjestu s osnivačem i Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata u Hrvatskom domu – Matici u Subotici. To nam je omogućilo kvalitetnije uvjete za rad, bolju koordinaciju i snažniju međusobnu povezanost.

U takvom okruženju lakše je dugoročno planirati i razvijati projekte u području informiranja, izdavaštva i novih medijskih sadržaja, uz jasnu perspektivu daljnjeg jačanja institucije u skladu s potrebama zajednice kojoj služimo.

Posjet novoga glavnog ravnatelja HINA-e Siniše Kovačića otvorio je dijalog o mogućnostima još snažnije i sadržajnije suradnje u području informiranja na hrvatskom jeziku

Snažna suradnja Hrvatske matice iseljenika i Izdavačke kuće u Subotici traje više od dva desetljeća

■ **Suradnja s HINA-om dodatno je ojačana. Koje konkretne oblike suradnje danas provodite i što se sve očekuje u budućnosti?**

— Suradnja s HINA-om za nas je iznimno važna jer nam omogućuje dodatnu profesionalnu povezanost s nacionalnim informativnim sustavom i pristup širem spektru vijesti i sadržaja. Ta se suradnja u praksi događa razmjennom informacija i korištenjem sadržaja u skladu s potpisanim ugovorom, što olakšava svakodnevni urednički rad i pridonosi kvaliteti informiranja naših čitatelja. Posebno bih istaknula i nedavni posjet novoga glavnog ravnatelja HINA-e Siniše Kovačića, kada je otvoren dijalog o mogućnostima još snažnije i sadržajnije suradnje u području informiranja na hrvatskom jeziku. Taj razgovor dao je novi poticaj promišljanju zajedničkih aktivnosti i potvrdu da postoji obostrani interes za jačanje suradnje.

■ **Dugo surađujete s Hrvatskom maticom iseljenika. Koliko je za vaš rad važna jedna takva institucionalna potpora?**

— Suradnja s Hrvatskom maticom iseljenika za nas je važna jer predstavlja oblik institucionalne povezanosti s krovnom ustanovom koja djeluje u području očuvanja i jačanja hrvatskog identiteta izvan Republike Hrvatske. Tom

suradnjom ostvarujemo razmjenu iskustava, sudjelovanje u programima te praćenje i uključivanje u različite sadržaje koji se odnose na Hrvate u iseljenu i manjinskim zajednicama. Takva institucionalna potpora daje dodatnu težinu i vidljivost našem radu te nas uključuje u širi okvir djelovanja hrvatskih institucija izvan domovine. Ona nam je važna i kao prostor za umrežavanje, ali i kao potvrda da su teme kojima se bavimo dio širega nacionalnog interesa. Vjerujem da će se suradnja i dalje razvijati u novim zajedničkim projektima koji prate suvremene potrebe medijskog i kulturnog djelovanja, a ujedno se radujem i budućoj suradnji s novim ravnateljem Hrvatske matice iseljenika Zdeslavom Milasom, s ciljem dodatnog jačanja postojećih oblika povezivanja i otvaranja novih.

■ **Što smatrate svojim najvećim uspjehom otkad ste na čelu izdavačke kuće?**

— S obzirom na to da je moj mandat još uvijek na početku, rekla bih da je najvažnije to što smo već napravili prve konkretne iskorake u razvoju ustanove. Tu prije svega mislim na jačanje digitalne prisutnosti, ali i završetak projekta TV-studija i ulazak u videoprodukciju, čime je *Hrvatska riječ* dobila jednu novu, suvremeniju dimenziju. Jednako mi je važno i to što smo

se uspjeli dodatno kadrovski osnažiti, otvoriti prostor mlađim suradnicima i postaviti kvalitetne temelje za daljnji razvoj i stabilan rad ustanove. Na kraju, ali ne manje važno, važan rezultat je i to što je *Hrvatska riječ* dodatno učvrstila svoju ulogu relevantnog i prepoznatljivog medija hrvatske zajednice u Srbiji, kako u samoj zajednici, tako i u širem medijskom prostoru. Naravno, ovo je tek početak. Pred nama su ozbiljni planovi za daljnje unapređenje rada, posebno u razvoju novih sadržaja i jačanju naše prisutnosti u medijskom prostoru, ali i u dodatnom osnaživanju same institucije. ▣

ENG *Karolina Bašić, Director of the Hrvatska riječ publishing institution, speaks about the media's role in preserving the identity of Croats in Serbia, the importance of connecting Croatian media outside the homeland and the development of modern information platforms in the Croatian language. She emphasizes that over more than two decades, Hrvatska riječ has grown into a vital professional media institution of the Croatian community in Serbia, which, in addition to the weekly, inserts targeting children and youth, publishing and digital platforms, is also developing its own video production. She considers the opening of the first Croatian community TV studio in Serbia a significant step toward greater visibility for the community and toward strengthening Croatian-language audiovisual content. She also emphasizes the importance of supporting Croatian institutions, working with young journalists, and cooperating with HINA and the Croatian Heritage Foundation to further develop the media space for Croats in Serbia.*

Potpora hrvatskoj nastavi u SAD-u

Bili bismo presretni kada bi ovakvih susreta bilo više i češće. Svaki ovakav dolazak za našu zajednicu predstavlja veliku podršku, ohrabrenje i priliku za rast

Katarina Telesmanić s najmlađima u HŠ Boston

Tekst: LADA KANAJET ŠIMIĆ
Foto: SDUHIRH; HMI; HRVATSKE ŠKOLE BOSTON, CLEVELAND, CHICAGO

Nakon prošlogodišnjega uspješno održanoga programa seminara i radionica hrvatskoga jezika i kulture za učenike i učitelje hrvatskih škola u Kanadi, ove godine njegova provedba nastavljena je u Sjedinjenim Američkim Državama od 24. travnja do 6. svibnja, i to u Bostonu, Clevelandu i Chicagu.

Nositelj programa je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, u suorganizaciji s Hrvatskom maticom iseljenika i Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske. U provedbi su sudjelovali Vedran Iskra (SDUHIRH), Lada Kanajet Šimić (HMI) i Katarina Telesmanić (MZOM), uz podršku Andree Katić Bruno, koordina-

torice hrvatske nastave u SAD-u. Seminar i radionice obuhvatili su oko sto pedeset djece u dobi od 4 do 16 godina te dvadesetak učitelja iz Hrvatske škole Boston, Hrvatske škole "Kardinal Alojzije Stepinac" Cleveland, Hrvatske škole pri Hrvatskome kulturom centru, Hrvatske škole "Kardinal Stepinac" i Hrvatske škole Srca Isusova u Chicagu. U sklopu pripremljenoga programa učenike se poučavalo hrvatski jezik i kulturu uz interaktivne sadržaje, dok su učiteljima uz prezentacije i aktivnosti pruženi savjeti, upute i nove ideje za provođenje nastave. Održani su i sastanci s roditeljima, članovima školskih odbora, članovima zajednica i predstavnicima hrvatskih udruga na kojima su predstavljeni programi i projekti hrvatskih institucija, kao i mogućnosti učenja hrvatskoga jezika te studiranja u Hrvatskoj.

Stručni tim susreo se i s kustosom Hrvatske franjevačke kustodije Svete Obitelji za sjedištem u Chicagu fra Niko-

lom Pašalićem i gvardijanom samostana Hercegovačke provincije u Chicagu fra Stipom Renićem, kao i voditeljima triju hrvatskih župa i misija u Chicagu — fra Antonijem Musom iz Župe sv. Jeronima, fra Gabrielom Schibolom iz Župe Presvetoga Srca Isusova te fra Markom Puljićem iz misije bl. kardinala Alojzija Stepinca. Svi članovi stručnog tima bili su prisutni na nedjeljnoj svetoj misi u župi Presvetoga Srca Isusova.

Veliku pomoć pri organizaciji pružila je Davorka Kirinčić, nekadašnja ravnateljica škole pri HKC Chicago te donedavna članica Savjeta Vlade za Hrvate izvan RH. Programima u Chicagu nazočila je i generalna konzulica RH Sanja Laković.

Školama je također darovan izbor knjiga namijenjenih nastavi hrvatskoga jezika i kulture.

Zahvaljujemo svima koji su pridonijeli provedbi seminara i radionica u hrvatskim školama u SAD-u. Nadamo se kako će oni dodatno osnažiti motivaciju učitelja, učenika i njihovih roditelja za učenje i poučavanje hrvatskoga jezika te još snažnije učvrstiti njihovu povezanost s domovinom. Sudeći prema izjavama učitelja, ovakvi susreti su dragocjen poticaj daljnjem radu i očuvanju hrvatskoga jezika i identiteta među mladima izvan domovine. ▣

ENG Over 150 children and twenty teachers participated in Croatian language and culture seminars and workshops that were held in Boston, Cleveland and Chicago, carried out by representatives of the Central State Office for Croats Abroad, the CHF and the Ministry of Science, Education and Youth from April 24 to May 6. The participants emphasized the importance of such gatherings for the preservation of the Croatian language, culture and identity among young people outside the homeland.

Hrvatska škola Boston

Interaktivni program u HŠ Boston pripremila je Andrea Katić Bruno

Edukacija za učitelje u HŠ pri HKC Chicago

Učenici HŠ pri HKC Chicago sa svojim putovnicama

— Andrea Katić Bruno, Hrvatska škola Boston

“ Kao koordinatrica hrvatske nastave u SAD-u, iznimno sam ponosna na protekli ciklus radionica održanih u Bostonu, Clevelandu i Chicagu. Bilo je to intenzivno razdoblje ispunjeno kreativnošću i zajedništvom koje je još jednom potvrdilo važnost izravne suradnje s hrvatskim institucijama.

Stručni tim sastavljen od predstavnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, Hrvatske matice iseljenika te Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, pružio je našim učiteljima i učenicima vrhunsku edukaciju. Radionice su bile izrazito stručne, ali što je najvažnije – odmah primjenjive u našim učionicama. Posebno me raduje što su naši vrijedni učitelji volonteri, koji su srce naših škola, dobili zasluženu pažnju i priznanje za svoj neumoran rad. Ovakvi susreti učvršćuju našu institucionalnu suradnju i daju nam snažan vjetar u leđa za daljnji razvoj hrvatskih škola u SAD-u.

— Fra Danijel Sentić, Hrvatska škola, kolo i tamburica Srca Isusova:

“ U ovom posjetu, ono što nam je najviše bilo potrebno jest vaše iskustvo, prisutnost i poticaj roditeljima koji su glavna karika u motivaciji djece. Uz to, povezanost roditelja i

zajednice s vama također je omogućila jasniji pogled na svijet oko sebe, na vlastite korijene i na vrijednost jezika.

— **Marina Bradarić**, Hrvatska škola "Kardinal Alojzije Stepinac", Cleveland

“ Radionice su na nas ostavile vrlo pozitivan dojam. Bile su iznimno korisne i edukativne te smo dobili mnogo novih ideja za daljnji rad u nastavi. Posebno nas veseli što smo uspostavili vrijednu vezu s predstavnicima Ministarstva, Matice i Središnjega državnog ureda. To će nam omogućiti lakšu komunikaciju, razmjenu ideja i savjeta u budućnosti.

Hrvatska škola "Kardinal Alojzije Stepinac" u Clevelandu

Hrvatska škola KAS: Učenje uz dramske igre s voditeljem Vedranom Iskom

Lada Kanajet Šimić s učenicima u Hrvatskoj školi KAS u Clevelandu

Susret s hrvatskom zajednicom u Muzeju hrvatske baštine i knjižnici u Clevelandu

Hrvatska škola "Kardinal Stepinac" Chicago

S učenicima u HŠ "Kardinal Stepinac" Chicago

— David Sexauer, Hrvatska škola "Kardinal Stepinac", Chicago

Obje radionice ponudile su raznolik sadržaj i metode poučavanja, što su za mene izvrsni izvori informacija dok nastojim obogatiti pripreme za vlastite sate. Možda zvuči jednostavnije nego što zapravo jest, ali moj osobni zaključak nakon promatranja bio je taj koliko ste mnogo uputa uspjeli dati učenicima na hrvatskome jeziku, a da su oni na njih uspješno odgovorili.

Tamo gdje bih im ja, kao učitelj, obično postavljao samo kratka pitanja ili pojedinačne rečenice, vi ste im izlagali po nekoliko povezanih misli,

a mnogi učenici su unatoč tome pokazali visoku razinu razumijevanja. To mi služi kao izvrstan poticaj da prestanem podcjenjivati njihove sposobnosti i da se dodatno

usavršim u vođenju nastave na taj način. To su lekcije koje najbolje usvajam upravo promatranjem kolega u radu s djecom.

Primjeri dobre prakse Hrvatske nastave u inozemstvu

S učiteljima i članovima školskog odbora HŠ "Kardinal Stepinac" u Chicago

— Iva Lugarić, predsjednica Hrvatske škole Hrvatski kulturni centar Chicago

“ U Hrvatskoj školi pri Hrvatskome kulturnom centru imali smo čast ugostiti predstavnike Vedrana Iskru iz SDUHIRH-a, Ladu Kanajet Šimić iz HMI-ja i Katarinu Telesmanić, iz MZOM-a, u povodu održanih radionica i stručnog druženja s našim nastavnicima.

Željela bih izraziti iskrenu zahvalnost na vremenu, trudu i znanju koje ste podijelili s nama. Bio je to iznimno ugodan, inspirativan i koristan susret koji je ostavio vrlo lijep dojam na sve sudionike. Jedino nam je bilo žao što vrijeme nije dopuštalo da naše druženje, zajedničko učenje i razmjena iskustava trajaju duže.

Vremena se mijenjaju, djeca se mijenjaju, a s njima se mijenjaju i pristupi učenju i radu. Upravo zato nama mnogo znači čuti stručno mišljenje, prijedloge i iskustva osoba koje se profesionalno bave obrazovanjem djece i mladih. Takvi susreti uvelike olakšavaju i oplemenjuju naš

Susret u župi Presvetoga Srca Isusova

rad u hrvatskim školama izvan domovine.

Naše učiteljice pune su entuzijazma, dobre volje i ljubavi prema hrvatskome jeziku i kulturi, no većina njih nije formalno školovana ni

pedagoški ni kao profesorice hrvatskoga jezika. Zbog toga nam posebno znače savjeti vezani uz metodologiju rada s djecom, učenje uz igru, motivaciju učenika i nove ideje koje možemo primijeniti u svakodnevnom radu.

Kao netko tko živi daleko od domovine, iskreno mogu reći kako bismo svi zajedno bili presretni kada bi ovakvih susreta bilo više i češće. Svaki ovakav dolazak za našu zajednicu predstavlja veliku podršku, ohrabrenje i priliku za rast.

Nadamo se da ćemo uskoro ponovno imati priliku ugostiti novu delegaciju - bilo u istom ili nešto izmijenjenom sastavu - jer vjerujemo da iz svakog susreta svi zajedno izlazimo bogatiji za jedno novo iskustvo, znanje i povezanost.

Još jednom, od srca hvala na posjetu, toplini i podršci koju ste nam pružili.

Jezična radionica u školi Srce Isusovo

Suvremena hrvatska umjetnost u Rimu

Na izložbi "Slike života" ("Le immagini della vita") održanoj od 5. do 13. svibnja u sjedištu Društva Dantea Alighierija u Rimu predstavila su se četiri suvremena dubrovačka slikara

Vedran Grabovac, Svjetlana Lipanović i Loren Ligorio

Mediterranski motivi

Tekst i foto: **SVJETLANA LIPANOVIĆ**

Mišo Baričević, Vedran Grabovac, Loren Ligorio i Josip Škerlj na zajedničkoj izložbi prezentirali su ukupno 23 djela koja su privlačila pogled neodoljivo blistavim koloritom.

Mišo Baričević, vješti crtač, s nostalgijom je naslikao stare brodove usidrene nakon dugog lutanja u dubrovačkoj luci, koji nose imena dragih mu osoba. U pozadini se nazire Dubrovnik kao i kip sv. Vlaha, zaštitnika grada. Vedran Grabovac prenio je na svoja raznobojna platna tisuću boja prirode dalmatinskih pejzaža - neiscrpnog izvora nadahnuća - pod jakim suncem Mediterana. Na njegovim platnima vidljiv je savršeni svijet uronjen u kraljevstvo boja. Loren

Ligorio kreira prozračne, nježne atmosfere, gdje se zapažaju mirne uvale, bajkoviti vrtovi, stare kuće koje podsjećaju na prošla vremena. Slike često pastelnih boja zrače skrivenom poezijom, bez ikakve dramatičnosti, pune personificiranih osjećaja.

Josip Škerlj izdvaja se po svojoj osobnoj, raznobojnoj interpretaciji veduta grada. Izvrstan crtač pojednostavljuje prikaze osoba i scena gdje su smještene, unoseći ponekad dekorativne detalje, natpise te dajući uvijek prednost bojama.

Prof. Nina Karković, savjetnica za kulturu pri Veleposlanstvu RH u Italiji i kustosica Svjetlana Lipanović otvorile su izložbu koja je organizirana u sklopu Hrvatsko-talijanske udruge - Rim, a uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH.

Na otvorenju su nazočili i visoki uzvanici - don Marko Škraba, vicerektor Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima, Branka Ostojić, Dunja Slamar, Katja Marcan Tomašević, Leda Poiani, Aldo i Claudia Crisafi, Elisabetta Mos, Nina Jandroković, Flaminia Smoquina s ocem, Paolo Santarossa, Guerino Palomba, Roberto Sparaci, Carmine Perito, Rosa D'Anello, Duška Biscotti, Claudio Cremonesi i mnogi drugi. ▣

ENG *At the headquarters of the Dante Alighieri Society in Rome, the exhibition "Pictures of Life" was held, featuring four contemporary painters from Dubrovnik - Mišo Baričević, Vedran Grabovac, Loren Ligorio and Josip Škerlj. Through 23 works, the artists depicted Mediterranean landscapes, the vistas of Dubrovnik and poetic scenes imbued with powerful color. The exhibition was opened by Prof. Nina Karković and curator Svjetlana Lipanović, in the presence of numerous guests from Croatian and Italian cultural life.*

Mlada obitelj vratila se kući, a ciglu je prvi bacio 4-godišnji “gazda” kuće

Sara (27) i Hrvoje (34) Vrselja vratili su se prije nešto više od mjesec dana iz austrijskog Linza u svoj slavonski Cerić zajedno s djecom Mihaelom (4) i Emom (2). Hrvoje je živio između Cerića i Linza pa su odlučili kako je vrijeme da se obitelj okupi u njegovu rodnome selu između Vinkovaca i Vukovara. Povratak u Hrvatsku bio je vođen željom za mirnijim životom i odrastanjem djece u sigurnijem i opuštenijem okruženju

Tekst: **MARIJANA DOKOZA**

Foto: **PRIVATNI ALBUM**

Mihael Vrselja, četve-rogodišnji dječak vedrih očiju i ozbiljnog izraza lica kakav djeca ponekad imaju kad rade “važne stvari”, zaslužuje da ovu priču započnemo upravo njegovim imenom. Jer, prije nešto više od mjesec dana, u malome slavonskom selu Ceriću, smještenom između Vinkovaca i Vukovara, upravo je on napravio prvi korak prema nečemu većem od dječje igre. Mihael je položio prvu ciglu svoga budućega obiteljskog doma. Tu će, zajedno s majkom Sarom, ocem Hrvojem i dvogodišnjom sestrom Emom, provesti svoje djetinjstvo, daleko od austrijskog Linza u kojemu se rodio i bliže korijenima iz kojih su potekli njegovi roditelji i bake i djedovi.

PRVA CIGLA I “GAZDA KUĆE”

U Slavoniji, kao i u Dalmaciji, postavljaju prve cigle ili kamena temeljca običaj je koji se prepušta “gazdi kuće”. Tradicija nalaže i da se sve to propisno “zaliže” rakijom, kako bi kuća od početka bila vesela i dugog vijeka. - Mi smo Mihaela ovaj put poštedjeli rakije, ali ne sumnjamo da će biti pravi gazda kuće, već pokazuje naznake - uz smijeh kaže

Mihael i Ema djetinjstvo će provesti u slavonskome mjestu Ceriću

dječakova majka Sara (27). Sara, njezin suprug Hrvoje (34), sin Mihael i dvogodišnja kći Ema, prije nešto više od mjesec dana vratili su se iz austrijskog Linza u slavonski Cerić. Odluka o povratku nije bila jednostavna, ali prevagnula je želja za povratkom korijenima i životu u rodnome kraju. - Moja majka me uvijek učila da razmišljam pozitivno - kaže Sara te dodaje kako je miran život u manjoj sredini bio ključan razlog za povratak.

A kako je to izgledalo vratiti se iz Linza, trećeg po veličini grada u Austriji, smještenog na obalama Dunava između Beča i Salzburga, u Cerić, malo slavonsko mjesto s tek nešto više od tisuću stanovnika, smješteno u plodnoj ravnici gdje je poljoprivreda oduvijek bila temelj života?

- Kao da nikad nisam ni otišla iz svoje Slavonije - ističe Sara.

LJUBAV IZMEĐU SLAVONIJE I AUSTRIJE

Sara je rođena u Vinkovcima, gdje je završila i školovanje u poljoprivrednoj školi, školovala se za smjer fitofarmaceut. Još kao vrlo mlada preselila se u Linz, zajedno s majkom i očuhom, dok je njezin brat ostao u Vinkovcima, gdje je već bio zasnovao svoju obitelj. Upravo u Slavoniji, nekoliko godina kasnije, Sara je upoznala i svoga supruga Hrvoja. - Upoznao nas je brat jer su njih dvojica dugogodišnji prijatelji - otkriva Sara. Njihova priča razvijala se postupno, između Slavonije i Austrije, a ljubav je na kraju presudila i odredila im smjer života te su izrekli sudbonosno "da". Hrvoje se zbog Sare preselio u Linz, gdje su zajedno započeli obiteljski život.

- Moj suprug odlično se snašao u Linzu. Vozio je manji kamion i razvezio hranu za škole, domove umirovljenika i slične ustanove. To mu je kasnije puno značilo jer mu je to iskustvo pomoglo da u Ceriću otvori vlastitu tvrtku - kaže Sara. Nakon rođenja sina Mihaela, obitelj je počela graditi život između dviju adresa. Naime, nakon godinu dana od Hrvojeva dolaska u Linz, odlučili su da Hrvoje živi na relaciji Cerić - Linz kako bi paralelno razvijao posao u rodnome kraju i pripremao teren za konačni povratak cijele obitelji. Dok je on sve više poslovno bio vezan uz Slavoniju, Sara je ostala u Linzu, gdje je radila i živjela s majkom Silvijom te očuhom Žarkom. U tom razdoblju obitelj se dodatno proširila. Hrvoje i Sara dobili su i kćer Emu, koja je njihov život dodatno povezala i učvrstila odluku da se jednom ipak vrate kući u Hrvojeve rodne Ceriće.

BROJNI HRVATI ŽELE NOVU PRILIKU U LINZU

Linz je industrijski grad, osobito u čeličnom sektoru, ali je i primjer uspješne transformacije u suvremeni kulturni i tehnološki centar koji njeguje bogat društveni i kulturni život te nudi visoku kvalitetu stanovanja. Upravo zbog toga privlači brojne hrvatske obitelji i doseljenike koji ondje traže bolje životne prilike i sigurnost života.

Sarina i Hrvojeva obitelj veseli se što je bračni par odlučio graditi život u Hrvatskoj

U takvom okruženju protekli su važni dijelovi života Sare i njezine obitelji. No, unatoč svemu što je Linz nudio, odluka o povratku u Slavoniju nikada nije bila upitna, iako su ozbiljnije o povratku počeli razmišljati prije nekoliko mjeseci.

U usporedbi s Linzom, povratak u Cerić mnogima bi se činio velikim zaokretom. No Sara kaže da se nikada nije osjećala kao da odlazi u nešto nepoznato.

Sara i Hrvoje gradili su život između dvije adrese, no sada su se odlučili trajno preseliti u Slavoniju

ŽIVOT U CERİĆU

Spomenimo kako je Cerić selo s dugom poviješću koje se prvi put spominje još 1267. godine. Njegovi mještani su uvjereni kako je ime vjerojatno dobilo po hrastu ceri koji je nekada rastao na tom području. Tijekom stoljeća je imao različite uprave, a osobito težak trag ostavilo je razdoblje nakon Domo-vinskog rata 1991. godine, kada je selo bilo razrušeno, a mnogi stanovnici raseljeni. Uništeni su bili brojni domovi, pa i crkva svete Katarine koja je stoljećima bila središte zajednice. Ipak, nakon rata život se postupno vraćao, a selo je ponovno izgrađeno slavonskom odlučnošću i, kako kaže Sarina majka Silvija, strastvenošću i pozitivnim razmišljanjem.

Danas je Cerić mirno slavonsko mjesto u kojem život teče sporije, ali njegovi stanovnici imaju osjećaj zajedništva i bliskosti kakav imaju samo oni koji žive u selima i to je neprocjenjivo. Mnogi stanovnici rade u obližnjim Vinkovcima ili se bave poljoprivredom, a selo je ponovno uređeno i povezano s okolinom.

- Suprug ovdje ima svoju tvrtku i već je uhodan u posao. Proširujemo i svoju kuću. To su bilo razlozi povratka, ali i zbog djece smo smatrali da je seoski život u ovom trenutku ipak bolji za njih - kaže Sara. Život u Linzu kao majke dvoje

Mihael i Ema odlično su se prilagodili životu u Hrvatskoj

Obiteljska kuća u izgradnji

djece, dodaje, bio je ispunjen i lijep, ali i zahtjevan, s danima koji su bili strogo organizirani oko djece i njihovih obveza. - Ipak, sve mi je u Austriji bilo lijepo. Voljela sam posao koji sam radila, život kod mame i očuha, svoje društvo i kolegice. Ondje su mi se rodili i Mihael i Ema. Najteže mi je, vjerojatno, bio prvi odlazak od mame i očuha s Mihaelom - prisjeća se Sara.

Djeca su se - kaže Sara - odlično prilagodila životu u Hrvatskoj jer su i prije povratka često dolazili u Cerić. Granica između "tamo" i "ovdje" za njih nikad nije ni postojala jer su sve praznike i obiteljska putovanja provodili u Ceriću.

MIRAN ŽIVOT, A TROŠKOVI NIŽI

- Prvi dan nakon povratka u Cerić izgledao je kao da ovdje već živimo godinama. Doslovno smo stalno dolazili pa nije bilo osjećaja kao da smo stranci - prisjeća se.

Danas je njihova obiteljska slika raspoređena između nekoliko mjesta. Sara ističe kako joj je majka u Linzu, dok joj otac živi u Vukovaru, nedaleko od Cerića, gdje ona danas živi sa suprugom Hrvojem i njihovo dvoje djece.

Nakon preseljenja, svakidašnjica se znatno promijenila u odnosu na austrijski život. Dani su mirniji, ritam sporiji, a više je vremena za obitelj i prirodu. Djeca imaju više slobode i blizinu šire obitelji, što im svima, ističe, puno znači. Iako Linz nudi više sadržaja i moguć-

nosti, život u Ceriću donio je mirniji život i ritam koji im danas više odgovara.

Sličan je i dojam života u manjim sredinama poput Vinkovaca, koje Sara opisuje kao prostor u kojem je svakidašnjica manje stresna, troškovi niži, a organizacija života jednostavnija. Najveća prednost, dodaje, ostaje sigurnije i slobodnije djetinjstvo.

SARA: NEDOSTAJE MI JEDINO AUSTRIJSKA JASNOĆA I SIGURNOST RADNOG OKRUŽENJA

- Iz Austrije mi najviše nedostaje jasnoća organizacije, profesionalan pristup i

Sara i njezin brat koji ju je upoznao sa suprugom Hrvojem

sigurnost radnog okruženja. Vrijedno je bilo i to što se u poslu cijenila točnost i odgovornost - iskreno kaže.

Povratak za nju nije korak unatrag, nego novi početak - ističe.

- I dok sam bila u Austriji, uvijek sam govorila da ću se u mirovini vratiti na more u Hrvatskoj i tamo živjeti - dodaje uz osmijeh.

POVRATAK MOŽE BITI LIJEP AKO SU OČEKIVANJA REALNA

Mladim obiteljima koje razmišljaju o povratku poručuje da dobro razmisle o prioritetima i očekivanjima. Posao, financijska sigurnost i kvaliteta života važni su, ali i blizina obitelji te podrška koju ona donosi.

- Povratak može biti lijepo iskustvo ako postoji dobra organizacija i realna očekivanja. Svaka sredina ima svoje prednosti i izazove - ističe.

NEOBIČAN GRAĐEVINSKI TIM

A jedna od najupečatljivijih slika njihova povratka dogodila se upravo u Ceriću, prilikom proširenja obiteljske kuće i one Mihaelove cigle s početka priče. Radove je vodio Sarin očuh Žarko Banović, pomagao je njezin otac Miro Bradić, a u jednom trenutku pridružio se i svekar Branko Vrselja. Među njima je bio i mali Mihael, koji je stavio prvu ciglu.

- Stajala sam sa strane i gledala tu pomalo neobičnu situaciju, gledala sam kako svi zajedno rade, pomažu, šale se... Imala sam osjećaj kao da se spojilo nekoliko generacija u jednome malome građevinskom timu, timu koji mi stvara novu budućnost u mojoj domovini. Srce mi je bilo veliko - rekla je emotivno Sara. ▣

ENG Sara (27) and Hrvoje (34) Vrselja returned from Linz, Austria, to their Cerić in Slavonia, together with their children, Mihaela (4) and Ema (2), just over a month ago. Hrvoje lived between Cerić and Linz, so they decided it was time for the family to gather in his native village. The return to Croatia, to a small village between Vinkovci and Vukovar, was guided by a desire for a more peaceful life and for their children to grow up in a safer, more relaxed environment.

Kad najmoćniji na planetu ogreznu u nasilju

Jadni naš planet pod ljudskom upravom! Od davnina se u većini religija na ovaj ili onaj način zaziva "Od kuge, gladi i rata oslobodi nas, Gospodine", od ta tri najveća zla koja od pamtivijeka stalno pogađaju čovječanstvo

Piše: **FRA ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ**

s_coric@bluewin.ch

Naravno, "kuga" kao pojam masovne pošasti. Prema Bibliji, Stvoritelj beskrajnog svemira i zakona u njemu dao je čovjeku slobodu, tu najveću vrijednost koju čovjek može imati, pa i uz rizik da je zlorabi. Jer bez nje čovjek ne bi bio ljudsko biće. Imali su je čak i anđeli, pa je tako Lucifer s grupom svojih istomišljenika mogao mirno okrenuti Bogu leđa! Dok smo u 20. stoljeću imali tri najveća zla u čovječanstvu, nacizam, fašizam i komunizam, koji je prouzročio četiri puta više ljudskih žrtava od ova druga dva zla zajedno i još u komunističkim zemljama to čini, u naše vrijeme najveća zla zasipaju ovaj svijet iz Rusije, iz komunističke Kine, iz islamskih zemalja sa šerijatskim zakonima, ali i iz Izraela, koji nikako da nauči stati na zelenu granu ni nakon svoje tisućljetne povijesti s Jahvinim porukama. I danas se nađu moćni nasilni pojedinci i njihova klika ulizica, kao prije Staljin, Hitler ili Tito, koji gaze slobodu i donose stravične patnje i nepravde milijardama. U ožujku 2023. Međunarodni kazneni sud u Haagu izdao je nalog za uhićenje zbog ratnih zločina u Ukrajini Vladimira Putina i pučku pravobraniteljicu Mariju Lvovu-Belovu.

Između ostalog, osumnjičeni su za deportaciju djece s okupiranih ukra-

jinskih područja u Rusiju. Isti sud izdao je u studenome 2024. nalog za uhićenje izraelskog premijera Benjamina Netanjahua zbog ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti počinjenih tijekom sukoba u Gazi. Netanjahu i bivši ministar obrane Yoav Gallant terete se i za korištenje gladi kao metode osvajanja, uskraćivanje humanitarne pomoći i za namjerno ciljanje civila. Istina, teško je i zamisliti Putina i Netanjahua pred pravdom u Haagu, pa tako i u 21. stoljeću svi ti uzročnici ljudske patnje na planetu ostaju na svojim mjestima. O gaženju ljudskih sloboda i prava milijarda ljudi u Kini, u zemljama s užasnim šerijatskim zakonima i u drugim totalitarnim režimima, bolno je samo se i podsjetiti. Njima se svojim kaotičnim prijetnjama, "stalnim lažima" (The New York Times) i ratom približava i predsjednik SAD-a, koji želi oblikovati budućnost globalnog poretka legitimiranjem nasilja. Sad vidimo u medijima da se ozbiljnim upozorenjima javljaju psihijatri, terapeuti i drugi zdravstveni stručnjaci.

Pitanje Trumpova mentalnog zdravlja sve se više propituje, ponajviše u Americi. Vrhunski stručnjaci pozivaju liječnike Bijele kuće da hitro provedu sveobuhvatnu kognitivnu procjenu predsjednika. U stručnim analizama čitamo da "znakovi kognitivnog pada i demencije postaju previše očiti da bismo ih ignorira-

li...", da "nedostatak empatije koji se vidi u njegovim objavama upućuje na to da nema obzira prema patnji drugih ljudi". Psovački jezik koji koristi sugerira neke narcisoidne osobine, gdje privlači pozornost na sebe i zanemaruje posljedice svojih poruka... U današnjem krvavom planetarnom košmaru i unazađivanju ionako sporog rasta ljudske civilizacije, fizičar i nobelovac David Gross s kolegama upozorava na sve bližu opasnost egzistencijalne katastrofe čovječanstva. Svijet srlja u nevjerojatnu utrku u naružanju, a tri supersile imaju nuklearno oružje. Dovoljno je da ga jedan luđak upotrijebi pa da i drugi odgovore istim užasom. "Svijet razara nekolicina tirana", istaknuo je nedavno u Angoli papa Lav XIV. Uz tvrdnju da američko-izraelski napadi na Iran potkopavaju međunarodno pravo, šef vatikanske diplomacije kardinal Pietro Parolin dodaje: "Kad bi se državama omogućilo pravo na preventivne ratove, cijeli bi svijet mogao završiti u plamenu." A što nam koristi proučavati i ići na Mjesec ako ljudi i života neće biti na Zemlji?! Ipak sam čvrsto uvjeren da Stvoritelj ovoga planeta, prepunog divota i neshvatljivih čudesa, nipošto neće tim zlotovnim pojedincima dopustiti da ga unište. ■

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Hrvatska zajednica u Antofagasti slavi 132 godine postojanja

U sklopu obilježavanja velikog jubileja Hrvatskog doma u Čileu održan je i prvi seminar hrvatskoga folkloru u toj zemlji

Sudionici folklorne radionice otpjevali su rođendansku pjesmu Hrvatskom domu u Antofagasti

Ove godine, zahvaljujući potpori Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, bilo je moguće organizirati prvi seminar hrvatskog folkloru u Čileu, koji je okupio sve aktivne skupine u zemlji: Hrvatsku mladost, Hrvatsku jeku i Hrvatski odraz iz Antofagaste, skupine Bura iz Hrvatskog stadiona i Domovina iz Santiaga te FA Dalmacija iz Punta Arenasa. Pridružile su im se i skupine Velebit Rosario i Kolo Velebit iz Córdobe u Argentini, čime je ostvaren jedinstven susret hrvatskih zajednica Južne Amerike. Sudionici su radili s dvojicom priznatih stručnjaka iz Hrvatske: Dubravkom Radićem, bivšim prvim plesačem, solistom i dugogodišnjim plesnim voditeljem Ansambla LADO, kao i bivšim umjetničkim voditeljem SKUD-a "Ivan Goran Kovačić", te Tomislavom Habulinom, dirigentom, orguljašem i zborovodnom s bogatim iskustvom rada s folklovnim i vokalnim ansamblima. Njihova profesionalnost, energija i peda-

Tekst i foto: **ANDREA SEPULVEDA ROSSO**

Glazba, ples i sjećanje ponovno su okupili generacije potomaka Hrvata na sjeveru Čilea. U sklopu obilježavanja 132. obljetnice Hrvatskog doma u Antofagasti, osnovanog 1894. godine, održana je jedna od najznačajnijih kulturnih aktivnosti u njegovoj novijoj povijesti – prvi seminar hrvatskog folkloru organiziran u Čileu.

Tijekom svoje duge povijesti ova institucija bila je ključno mjesto okupljanja hrvatske zajednice u Antofagasti te jedan od najstarijih centara hrvatskog iseljništva u svijetu. Svake godine obljetnica se obilježava raznim kulturnim i

društvenim aktivnostima, među kojima se ističu etnografske izložbe, misa za preminule članove te odavanje počasti na mauzolejima Hrvatskog doma, gdje počivaju generacije članova zajednice.

Izložba predmeta tradicijske baštine

Stečena znanja na Seminaru sudionici će prenositi dalje

goški pristup ostavili su snažan dojam na sve sudionike.

Tijekom radionica obrađeni su tehnički aspekti plesa, korekcija držanja tijela, učenje novih elemenata te priprema koreografija za završni nastup. Posebna pozornost posvećena je i pravilnoj pripremi tijela zagrijavanjem, s obzirom na fizičku zahtjevnost hrvatskih tradicijskih plesova, osobito za koljena i leđa, kako bi se spriječile ozljede i unaprijedila kvaliteta izvedbe. Skupine su također imale priliku predstaviti dio svog repertoara, čime je dodatno potaknuta razmjena iskustava i zajednički rad.

Program je zaključen završnom prezentacijom skupina, nakon koje je usli-

jedilo veliko zajedničko kolo u kojem su sudjelovali svi sudionici, stvarajući snažan emotivni doživljaj za izvođače i publiku. Druženje se nastavilo u opuštenoj atmosferi uz spontano pjevanje i ples, jačajući osjećaj zajedništva i povezanosti s domovinom. Seminar je završen svečanom večerom uz razmjenu darova i prigodne govore. Ovo iskustvo ostavilo je snažan trag na sudionike. Mnogima je to bio prvi susret s učenjem folkloru izravno od stručnjaka iz Hrvatske ili izvođenjem tradicijskog repertoara u strukturiranom edukativnom okruženju. Takva iskustva dodatno osnažuju kulturni identitet i osjećaj pripadnosti zajednici.

Iako su izravni korisnici projekta bile folklorne skupine, učinci seminara nadilaze samu aktivnost. Stečena znanja prenositi će se u njihovim zajednicama u nastupima na festivalima, obilježavanjem Dana Hrvatske i prilikom drugih kulturnih manifestacija, gdje skupine djeluju kao kulturni ambasadori Republike Hrvatske u Južnoj Americi.

Obilježavanje 132 godine postojanja Hrvatskog doma u Antofagasti potvrđuje ne samo kontinuitet jedne povijesne institucije, već i vitalnost zajednice koja, unatoč udaljenosti od domovine, nastavlja njegovati svoju tradiciju i identitet uz folklor, susrete i zajedničko sjećanje. ▣

Posjet hrvatskome mauzoleju

ENG *The Croatian Home in Antofagasta marked 132 years of existence by organizing the first seminar of Croatian folklore in Chile. The seminar brought together Croatian folklore groups from Chile and Argentina, as well as experts from Croatia, who taught participants about traditional dances, music and stage performance. During the workshops, practice was put into perfecting dance technique, preparing choreographies and preserving Croatian cultural heritage. The program ended with a joint performance and a large "kolo" dance by all participants, further underscoring the connection of Croatian communities in South America to the homeland. The jubilee celebration once again confirmed the important role of the Croatian Home in preserving emigrant identity and tradition among emigrants.*

Hrvatski generali i admirali u vojskama stranih država

Objavom Velikog biografskog leksikona hrvatskih generala i admirala od 1804. do 1918., koji je priredio umirovljeni brigadir Boris Trnski, prvi put je sustavno obrađena bogata i dugo zanemarivana vojna povijest Hrvata iz razdoblja prije 20. stoljeća. Leksikon donosi životopise čak 401 generala i admirala rođenih na prostoru tadašnje Hrvatske ili podrijetlom iz nje, a među njima posebno mjesto zauzimaju oni koji su visoke vojne karijere ostvarili u službi stranih država. Njihove biografije svjedoče o međunarodnom dosegu hrvatskih vojskovođa i njihovoj ulozi u velikim europskim povijesnim događajima

Tekst: **MARIJAN LIPOVAC**

Dio hrvatske prošlosti koji se u doba Jugoslavije sustavno marginalizirao bila je vojna povijest, točnije njezino razdoblje do 1918., te su s vremenom u zaborav pali mnogi istaknuti Hrvati koji su obnašali visoke dužnosti

i u općem sjećanju ostala ih je tek nekolicina. Nakon stvaranja samostalne Hrvatske prestalo se na prošlost gledati iz pozicije 1941. ili 1945. kao referentnih godina i mnogi velikani iz vojne povijesti Hrvata postali su teme istraživanja, članaka i knjiga, međutim, tek početkom 2026. objavljen je njihov sustavan popis, u *Velikom biografskom leksikonu hrvatskih generala i admirala od 1804. do 1918.* koji je priredio umirovljeni brigadir Boris Trnski, a izdala nakladnička kuća Despot infinitus. Ova publikacija od 500 stranica sadrži životopise čak 401 generala i admirala rođenih u tadašnjoj Trojedinj kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji ili podrijetlom iz nje, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost. Najveći dio osoba djelovao je u vojsci države kojoj je tadašnja Hrvatska pripa-

dala, Habsburške monarhije ili Austrije, odnosno od 1867. Austro-Ugarske. Nekolicina ih je, međutim, vlastitim izborom ili stjecajem okolnosti, služila u vojskama drugih država gdje su stekli zavidnu vojnu karijeru, no iako daleko od domovine uglavnom su zadržali poveznicu s rodnim krajem.

Dvojica Hrvata stekla su generalski čin u Napoleonovoj francuskoj vojsci. Marko Slivarić Heldenburški, rođen 1762.

u Vrčin Dolu pokraj Pleternice u vojničkoj barunskoj obitelji, završio je Terezijansku vojnu akademiju u Bečkome Novome Mjestu i napredovao u karijeri te je kao bojničnik 1809. sudjelovao u bitkama u Lici protiv Napoleonove vojske i bio dvaput ranjen. Iste godine, sklapanjem sporazuma između Austrije i Francuske dio Hrvatske južno od Save pripao je Francuskoj gdje su ustrojene Ilirske pokrajine pa su i sve tamošnje hrvatske pukovnije postale dio Napoleonove vojske, a Slivarić zapovjednik Ličke pukovnije sa sjedištem u Gospiću. Na čelu vojnog izaslanstva 1810. odlazi u Pariz na polaganje prisege Napoleonu. Promaknut u čin pukovnika, Slivarić 1811. preu-

Publikacija od 500 stranica sadrži životopise čak 401 generala i admirala rođenih u tadašnjoj Trojedinj kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji

zima dužnost zapovjednika namjenski organizirane Prve hrvatske provizorne pukovnije koja se istaknula u pohodu na Rusiju 1812. godine. Sudjelovala je i u bitci kod Borodina i ušla u napuštenu Moskvu. Prva hrvatska provizorna pukovnika iskazala se tijekom povlačenja iz Rusije pa je Slivarića Napoleon 1813. promaknuo u čin brigadnoga generala. S obnovljenom postrojbom sudjelovao je u bitci kod Leipziga gdje je Napoleonova vojska poražena, što je dovelo do njegova pada. Slivarić je bio zarobljen i odveden u Mađarsku, ali Austrija ga zbog njegove velike odanosti Napoleonu nije željela opet primiti u svoju vojsku. Slivarić se stoga vratio u Francusku i 1815., kad se Napoleon privremeno vratio na vlast, postao vrhovni zapovjednik Antibesa, ključnoga francusko-grada-utvrde na Azurnoj obali. Napoleon je ubrzo doživio konačan poraz kod Waterlooa, a Slivarić je uspio spriječiti pad Antibesa u ruke austrijske vojske. No, u novim okolnostima kad je u Francuskoj obnovljena kraljevina Slivarićeva karijera morala je biti okončana. Kralj Luj XVIII. ga je umirovio, ali dobio je francusko državljanstvo i potvrdu da može ostati u Francuskoj. Preselio se u grad Gignac gdje je umro 1838. godine. Ondje mu je hrvatsko Veleposlanstvo u

Autor Leksikona je umirovljeni brigadir Boris Trnski

Marko Vojnović dobrovoljno se javio 1770. u rusku mornaricu. Istaknuo se u borbama u Egejskome moru i na Levantu i 1778. postao zapovjednik osobnog broda carice Katarine Velike.

Francuskoj 2008. postavilo spomen-ploču, a dobio je i svoju ulicu.

Lujo Matutinović rodio se u časnicičkoj obitelji podrijetlom iz Makarskog primorja 1765. na Krfu gdje mu je otac Antun bio satnik mletačke vojske. Već s osam godina poslan je u Pomorsku akademiju u Veneciji, a 1778. završava vojnu školu. Isticao se u borbama protiv sjevernoafričkih gusara u Tunisu te je godinu dana prije sloma Mletačke Republike 1797. promaknut u čin potpukovnika, a budući da je Dalmacija 1798. pripala Austriji, ulazi u austrijsku vojsku. Ratovao je protiv Napoleona 1805. na talijanskom bojištu, a kad iste godine nakon bitke kod Austerlitza Istra, Dalmacija i Boka kotorska dolaze pod Napoleonovu vlast, prelazi u njegovu vojsku. Postaje zapovjednik 1. dalmatinske bojne i 1807. ratuje u Pruskoj. Sudjelovao je 1812. u pohodu na

Rusiju, a 1814. promaknut je u čin general-bojnika. Nakon Napoleonova poraza uspio se vratiti u austrijsku vojsku te 1819. postaje brigadni general. Živio je u Beču do 1841. kad odlazi u Dalmaciju, a umro je 1844. u Splitu. Napisao je više knjiga, o Jonskim otocima, organizaciji malih ratnih brodova na Jadranu, financiranju mletačkih pokrajina, o Dalmaciji, Boki i Crnoj Gori, te o pomorskoj trgovini Mletačke Republike.

General u Napoleonovoj vojsci bio je i Andrija Milošević. Rodio se u Dobroti u Boki kotorskoj oko 1760. i kao mletački časnik ratovao je protiv gusara na Sredozemlju, a 1797. i u obrani Venecije od Napoleona te postaje brigadni general. Nakon sloma Mletačke Republike stupio je u austrijsku vojsku, a 1805. u francusku. Imenovan je zapovjednikom središta za novačenje u Dalmaciji, no očito bez velikog uspjeha jer

Antun Pušić karijeru je izgradio u portugalskoj mornarici

je 1806. premješten u Bergamo, nakon čega mu se gubi trag.

Najuzbudljiviju biografiju imao je Ivan Šimonić. Rodio se 1792. u Šibeniku i 1806. stupio je u francusku vojsku u kojoj je brzo napredovao. Istaknuo se u bitci kod Wagrama 1809. i bio promaknut u čin poručnika. Sudjelovao u pohodu na Rusiju te je 1812. bio zarobljen nakon bitke kraj Smolenska. Zatim je 1816. pristupio ruskoj vojsci u činu satnika te sudjelovao u borbama protiv Čerkeza, Perzijanaca i Osmanlija. Neprestano napredujući u službi, 1829. bio je promaknut u čin general-bojnika, a od 1832. do 1838. bio je ruski veleposlanik u Teheranu. Njegovom zaslugom iz Perzije je istisnut britanski utjecaj te se država okrenula suradnji s Rusijom. Stekao je veliku popularnost među Perzijancima pa su ga opjevali i pjesnici. Britance je provocirao time što je u veleposlanstvu držao Napoleonov portret. Zatim je postao zapovjednik utvrde u Döblinu u Poljskoj, a 1843. dobio je čin general-pukovnika. Od 1845. do smrti 1851. bio je podmaršal i gubernator Varšave. S ruskom vojskom sudjelovao

Bogata povijest Hrvata ukoričena u knjigu

je 1735. u Tavrovu na Donu. Pokopan je na katoličkom groblju u Moskvi. Nakon Zmajevića još je bilo nekoliko Bokelja među ruskim admiralima i generalima.

Najznačajniji je Marko Vojnović, rođen 1750. u Herceg Novom koji se 1770. dobrovoljno javio u rusku mornaricu. Istaknuo se u borbama u Egejskome moru i na Levantu i 1778. postao zapovjednik osobnog broda carice Katarine Velike. Zatim je djelovao na Kaspijskom jezeru, a kad je 1783. Krim postao dio Ruskog carstva povjereno mu je osnivanje Crnomorske flote te 1787. postao kontraadmiral. Iako se istaknuo u ratu s

Osmanlijama, zbog nenaklonosti kneza Grigorija Potemkina smijenjen je 1792. godine. Privremeno se vratio u Boku, ali se 1796. vratio u Rusiju gdje je 1801. postao admiral i ravnatelj Crnomorskoga mornaričkog učilišta. Umro je 1807. u Vitepsku. U ruskoj mornarici istaknuo se i njegov bratić Jovan Vojnović koji je stekao čin kontraadmirala.

Marko Ivelić, rođen 1740. u Risnu, bio je poručnik mletačke vojske koji je 1770. pristupio ruskoj vojsci u ratu s Osmanlijama, a 1788. poslan je u Crnu Goru i Hercegovinu kako bi mobilizirao tamošnje stanovništvo. Zbog zasluga 1793. postao je zapovjednik u kavkasko-armenskom korpusu, a 1805. ponovno je poslan u Crnu Goru da potakne stanovništvo protiv Francuza. Sudjelovao je u sklapanju mira između Osmanlija i Srba 1812., no došao je u sukob sa srpskim vođom Karađorđem i crnogorskim vladikom Petrom I. Petrovićem Njegošem koji su ga optuživali da provodi ruske interese. Umro je u Perastu 1825. Njegov brat Ivan Ivelić stupio je u rusku vojsku 1777. u kojoj je zbog zasluga 1800. postao general-bojnik, a dobio

Marko Ivelić bio je poručnik mletačke vojske, a 1788. poslan je u Crnu Goru i Hercegovinu kako bi mobilizirao tamošnje stanovništvo. Zbog zasluga 1793. postao je zapovjednik u kavkasko-armenskom korpusu.

je 1848. u gušenju revolucije u Mađarskoj, a iste godine posjetio je Dalmaciju. Bio je jedan od prvih pretplatnika Zore dalmatinske 1844. godine. Nacionalnoj knjižnici u Sankt Peterburgu darovao je mnoge vrijedne perzijske rukopise, a napisao je i knjigu Uspomene iz Perzije.

Još ranije u Rusiji se istaknuo Matija Zmajević. Rodio se 1680. u Perastu gdje je završio pomorsku školu. Preko Carigrada dospio je 1712. u Rusiju i iste je godine pred carem Petrom Velikim polagao ispit iz pomorskih i vojničkih vještina te je primljen u ratnu mornaricu. Zapovijedao je ruskom flotom u bitci protiv Šveđana u Baltičkome moru 1714. i 1716. postao kontraadmiral. Od 1722. bio je vršitelj dužnosti zapovjednika ruske flote, a 1727. dobiva čin admirala. Od 1728. bio je guverner Astrahanske oblasti, a umro

General Milan Uzelac, zapovjednik austrougarskoga ratnog zrakoplovstva

je i titulu ruskoga grofa. Njihov nećak Petar Ivelić rođio se 1772. u Risnu, a u rusku vojsku ušao je 1788. godine. Sudjelovao je u ratovima protiv Osmanlija i Napoleona, a 1808. i protiv Švedske. Titulu grofa dobio je 1825., a umro je 1850. godine.

Ilija Duka rođio se 1768. u obitelji grčkog podrijetla koja se doselila u Osijek, a zatim preselila u Rusiju. Pristupio je ruskoj vojsci i istaknuo u borbama protiv Poljaka, kao i protiv Osmanlija i gorštaka na Kavkazu te protiv Napoleona 1807. kad postaje general-bojnik. Sudjelovao je i u osvajanju Pariza 1814. godine. Stekao je titulu baruna, a umro je 1827. godine.

Jovan Oklobdžija rođio se 1815. u Zadru u ličkoj graničarskoj obitelji. Službovao je u austrijskoj posadi u Milanu 1845., a nakon susreta s ruskim carem

Nikolom I. odlučio je prijeći u njegovu službu. Odmah je poslan na Kavkaz protiv pobunjenih gorštaka. Sudjelovao je i u Krimskom ratu, a 1857. postao je general-bojnik. Imao je važne vojne dužnosti u vrijeme rata s Osmanlijama od 1877. do 1878. godine.

Antun Pušić karijeru je izgradio u portugalskoj mornarici. Rodio se 1760. u Dubrovniku, a kao student u Italiji sprijateljio se s kardinalom Bartolomeom Pacom koji je postao nuncij u Portugalu te je omogućio Pušiću da postane učitelj portugalskih prinčeva. Isticao se znanjem više jezika te je 1791. dobio čin kapetana korvete, a 1793. i titulu portugalskog plemića. Zbog zasluga u ratu protiv Napoleonove mornarice 1801. imenovan je kapetanom, a 1808. pukovnikom. Od 1818. do 1822. bio je guverner Zelenortskih otoka i 1819. bio promoviran u čin kontraadmirala. Ova portugalska kolonija bila je važna za opskrbu brodova prema Srednjoj i Južnoj Americi, a Pušić je kao njezin guverner unaprijedio ribarstvo, poljoprivredu i trgovinu te poboljšao život domorodaca. Znanstveno je proučavao hidrografiju te je od 1831. bio član Portugalske akademije znanosti. Umro je 1838. u Lisabonu, a zadnje riječi izgovorio je na hrvatskom: "Bože moj!" Jedna ulica u Prai, glavnome gradu Zelenortskih otoka, nosi Pušićevo ime. Njegova kći Antónia Gertrudes Pusich bila je poznata portugalska novinarka i književnica. Napisala je i očev životopis, kao i kratku povijest Dubrovačke Republike

i dubrovačke književnosti. Dvojica građana iz Vojne krajine postigli su najviše pozicije u stranim vojskama.

Mihailo Latas rodio se 1806. u Janjoj Gori pokraj Plaškoga. Stekao je čin natporučnika i 1827. zbog pronevjere novca pobjegao u Bosnu gdje je prešao na islam i uzeo ime Omer. Isprva je radio kao učitelj tehničkog crtanja, a zatim je bio osobni učitelj prijestolonasljednika Abdula Medžida I. koji je 1838. postao sultan te je Latasa promovirao u brigadira i imenovao pašom. Sudjelovao je u borbama protiv odmetnika u Siriji i 1842. dobio čin generala i postao upravitelj Libanona. Zatim je porazio buntovnike u Albaniji i Kurdistanu, zapovijedao osmanskom vojskom koja je od 1848. okupirala Vlašku i Moldaviju, a 1851. ugušio je pobunu muslimanskog plemstva u Bosni. Ondje je proveo reforme uprave, društva i poreznog sustava, a glavni grad je nakon Travnik postao Sarajevo. Kršćanima je dao više slobode. Zapovijedao je osmanskom vojskom u ratu protiv Crne Gore, kao i protiv Rusije u Krimskom ratu te je 1854. promoviran u najviši vojni čin mušira tj. maršala, uz titulu serdari ekrem – veliki vojskovođa. Od 1857. do 1859. bio je upravitelj Mezopotamije. Vrhunac karijere bila mu je dužnost ministra rata od 1868. do 1869. godine. Umro je u Carigradu 1871. godine.

Đuro Horvatović rodio se 1835. u Davoru i napredovao u vojnoj karijeri, a 1862. u činu poručnika prešao je u vojsku Kneževine Srbije. Bio je pobočnik

kneza Mihaila Obrenovića, a istaknuo se u ratovima protiv Osmanlija od 1876. do 1878. nakon kojih se Srbija proširila prema jugu i stekla samostalnost (od 1882. proglašena je kraljevinom). Od 1881. do 1885. bio je diplomatski izaslanik u Rusiji, a uoči srpsko-bugarskog rata 1885. promoviran je u čin generala. Nakon srpskog poraza preuzeo je 1886. dužnost ministra vojske i izradio temelj njezine reorganizacije. Umirovljen je 1888., a umro je 1895. u Beogradu.

Životi ovih generala i admiralâ pokazuju da hrvatska vojna tradicija nije ograničena na nacionalne okvire, nego je duboko isprepletena s europskim i svjetskim procesima. Time se još jednom potvrđuje da je povijest Hrvata mnogo bogatija, raznolikija i međunarodno povezanija nego što se dugo dopuštalo ili propuštalo vidjeti. ▣

ENG *The publication of the title Veliki biografski leksikon hrvatskih generala i admiralâ od 1804. do 1918. prepared by retired Brigadier Boris Trnski, for the first time systematically covers the rich and long-neglected military history of Croats from the period before the 20th century. The lexicon contains the biographies of as many as 401 generals and admirals born in or deriving from the territory of the Croatia at the time, and among them a special place is occupied by those who have achieved distinguished military careers in the service of foreign countries – from Napoleon's France and Russia to Portugal and the Ottoman Empire. Their biographies bear witness to the international achievements of Croatian military leaders and their role in major European historical events.*

Naslovnice kroz vrijeme za očuvanje identiteta

U Budimpešti je svečano obilježen Dan hrvatskog tiska i 35. obljetnica Hrvatskoga glasnika, tjednika Hrvata u Mađarskoj

Svečanost u izdavačkoj kući Croatica u Budimpešti

Tekst: **JELENA BADOVINAC DIMITRIJEVIĆ** | Foto: **ČARNA KRŠUL KEREKES, CROATICA**

“**O** bilježavamo jednu od najvažnijih obljetnica u novijoj, institucionaliziranoj povijesti Hrvata u Mađarskoj. Punih 35 godina izlazi Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj koji iz broja u broj potvrđuje svoj nezamjenjiv doprinos očuvanju hrvatskoga identiteta, jezika, kulture i povijesne memorije. Hrvatski glasnik naše je svjedočanstvo postojanja, ustrajnosti i odgovornosti. Naglasila bih i da on nije samo tjednik – on je jedan od ključnih stupova opstojnosti Hrvata u Mađarskoj”, rekla je na svečanosti u povodu obilježavanja 35 godina Hrvatskoga glasnika u izdavačkoj kući Croatica u Budimpešti glavna urednica tjednika Branka Pavić Blažetin. O tjed-

niku je govorio i dugogodišnji novinar Stipan Balatinac naglasivši kako tiskano izdanje unatoč razvoju digitalnih medija i dalje ostaje neizostavan izvor informacija i ključan čimbenik u očuvanju hrvatskoga jezika, a podijelio je iskustvo kako je to biti 30 godina narodnosni novinar u Mađarskoj.

U Croatici je u povodu ovoga velikog jubileja otvorena izložba odabranih naslovnica Hrvatskoga glasnika, a ono što posebno ističe njegovu vrijednost jest kontinuitet neprekinutog izlaženja. Tjednik je osnovan prije 35 godina pod okriljem Saveza Hrvata u Mađarskoj, a prvi broj izišao je 2. svibnja 1991. godine. Tada su prvi put u povijesti Hrvata u Mađarskoj dobili svoj zajednički tisak. Prvi glavni i odgovorni urednik Hrvatskoga glasnika bio je Marko Marković, a nje ga je naslijedio Đuro Franković, tadašnji predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj. Od 1993. do 2005. tjednik je vodio

Ladislav Gujaš, a od listopada 2005. do danas glavna urednica Hrvatskoga glasnika je Branka Pavić Blažetin. Glasnik je od 2010. godine prisutan na internetskoj stranici i na društvenima mrežama i od tada predstavlja suvremeni, dnevni informativni kanal koji dopire i do čitatelja izvan granica Mađarske.

Svečanost u Croatici svirkom su uljepšali Bálint Horváth i prijatelji tamburaši iz HOŠIG-a, a svojom prisutnošću i visoki uzvanici: Ivan Gugan - predstavnik hrvatske manjine u mađarskom parlamentu, dr. sc. Mladen Andrić - veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj, Drago Horvat - generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu te Ivana Rora - zamjenica ravnateljice Hrvatske matice iseljenika koja je tom prilikom istaknu-

S maturantima Hrvatske osnovne škole i gimnazije u Budimpešti

RADNI POSJET HOŠIG-U U BUDIMPEŠTI

Zamjenica ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Ivana Rora u Budimpešti je posjetila i Hrvatsku osnovnu školu i gimnaziju gdje ju je dočekala ravnateljica škole Ana Gojtan te je izvijestila o radu ove vrlo važne odgojno-obrazovne ustanove za hrvatsku zajednicu u glavnome gradu Mađarske. HOŠIG u svom sastavu ima hrvatski vrtić, osnovnu školu, gimnaziju i učenički dom, sve na jednome mjestu, a značaj HOŠIG-a za hrvatsku zajednicu je iznimno velik. Škola se proteže na 10 000 četvornih metara, a osim brojnih učionica, kabineta za biologiju, kemiju i fiziku, u svom sastavu ima i veliku sportsku dvoranu koja nosi ime hrvatskoga košarkaškog velikana Dražena Petrovića te raznovrstan vanjski sadržaj prilagođen svim dobnim skupinama. Škola tijekom godine provodi iznimno bogat jezični i kulturni program, a najvažnija manifestacija Tjedan hrvatske kulture održava se u studenome.

“Mi već sada, u ljetnim mjesecima, pripremamo program za taj Tjedan. Osim kazališnih i literarnih nastupa, imamo praksu da svake godine izvedemo i jednu premijernu scensko-glazbenu priredbu. U školi su djeca vrlo motivirana za umjetnički rad i svi smo jako uzbuđeni kad nam se približi taj događaj. U sklopu svakodnevne nastave djeci se

omogućuje da budu kreativna na razne načine, što se najbolje može vidjeti po njihovim umjetničkim radovima koji krase zgradu”, rekla je ravnateljica Gojtan.

Ova škola je po mnogočemu jedinstvena i zauzima posebno mjesto u obrazovnom sustavu Hrvata u Mađarskoj. Cilj joj je očuvanje hrvatskoga jezika i kulture, pa tako primjerice kabinet za hrvatski jezik i književnost nosi ime Marka Marulića, a u glavnoj knjižnici škole nalaze se primjerci hrvatskih tiskovina, najnoviji brojevi časopisa Matica i književna djela istaknutih hrvatskih pisaca. Djeca na hrvatskome jeziku izrađuju plakate i izvode folklorna djela, a impresivna je kolekcija narodnih nošnji koju škola ima u svom fondusu.

Djeca iz HOŠIG-a već godinama pohađaju programe Hrvatske matice iseljenika, a ovom prilikom zamjenica ravnateljica Ivana Rora predstavila je i jedan novi, Matičin Sportski kamp. Na sastanku se razgovaralo o nastavku jačanja suradnje škole i Hrvatske matice iseljenika na području jezičnih i kulturnih programa, a poseban doživljaj bio je susret s maturantima koji su tog dana pisali nacionalne ispite iz pet predmeta. S predstavnicima Matice podijelili su svoja iskustva i to na tečnome hrvatskom jeziku.

la višedesetljetnu suradnju s Hrvatima u Mađarskoj.

“Hrvatski glasnik nije samo kroničar vremena, nego iznimno bitan medij kojim Hrvati u Mađarskoj više od tri i pol desetljeća promiču svoj jezik i kulturu, a čime čuvaju svoju opstojnost. U Matici s redakcijom tjednika surađujemo od prvog dana, razmjenjujemo informacije i zajednički pridonosimo očuvanju identiteta Hrvata u Mađarskoj.”

Od siječnja 2014. do danas uredništvo Hrvatskoga glasnika temelj je i medijske proizvodnje na platformama koje djeluju u organizacijskoj cjelini Nefitnog poduzeća Croatica, a na

čijem čelu je ravnateljica Timea Šakan Škrilin. Uredništvo ostvaruje tri medijske platforme i održava više društvenih mreža, a u posljednjih 35 godina za tjednik su pisali brojni suradnici. Hrvatski glasnik izlazi na novinskom papiru

u boji, na 16 stranica svakog četvrtka, a u njemu se objavljuje širok raspon tema - od društvenih i političkih događaja, povijesti, kulture, jezika, književnosti, kazališta, etnologije do sadržaja za djecu i sporta. ▣

ENG *On the occasion of the 35th anniversary of Hrvatski glasnik, the weekly published by Croats in Hungary, Croatian Press Day was marked at the Croatica location in Budapest, and the exhibition Front Pages Over Time was opened. Editor-in-Chief Branka Pavić Blažetin highlighted that Hrvatski Glasnik is one of the key pillars of the preservation of Croatian identity, language and culture among Croats in Hungary. The weekly has been published continuously since 1991, and today it is also active online and on social platforms. Numerous guests from the Croatian community and diplomatic life participated in the ceremony. As part of her visit to Budapest, Croatian Heritage Foundation Deputy Director Ivana Rora also visited the Croatian Primary and Secondary School (HOŠIG), an important educational institution that nurtures the Croatian language, culture and tradition through rich educational and cultural programs.*

Dan međimurske baštine u Lendavi

Članovi HKD Pomurje bili su domaćini festivala

U organizaciji Hrvatskog kulturnog društva Pomurje održan je stručni simpozij o Jeleni Pavčec te Međimurski folklorni festival na kojem su se predstavila mnoga društva koja njeguju međimursku baštinu

Tekst: **LUCIJA STARČEVIĆ**
Foto: **OBČINA LENDA VA FB**

U organizaciji Hrvatskog kulturnog društva Pomurje u Lendavi je održan simpozij posvećen međimurskoj narodnoj umjetnici i koreografkinji Jeleni Pavčec, nakon kojega je uslijedio Međimurski folklorni festival. Simpozij je održan u konferencijskoj dvorani Općine Lendava, a festival u kazališnoj i koncertnoj dvorani, te je okupio brojne predstavnike hrvatskih društava iz Slovenije i Mađarske.

Simpozij je bio posvećen očuvanju i vrednovanju međimurske folklorne baštine te doprinosu Jelene Pavčec hrvatskoj tradicijskoj kulturi. Pavčec, rođena u Prelogu, ostavila je dubok trag u razvoju međimurskog folklornog izričaja, posebice kao koreografkinja i prenositeljica tradicijskog plesnog i glazbenog nasljeđa. Tijekom simpozija govorilo se o važnosti očuvanja međimurskih plesova, pjesama i običaja, ulozi folklornih društava u prenošenju baštine na mlađe generacije te o kulturnom povezivanju hrvatskih zajednica izvan domovine. Okupljene je na početku pozdravio organizator u ime Društva Đanino Kutnjak, načelnik Općine Lendava Janez Magyar te moderator simpozija Dejan Buvač, predsjednik Upravnog odbora Hrvatskog sabora kulture i predsjednik Zajednice HKUU-a Međimurske županije. Zanimljiva i emotivna izlaganja održali su Josip Šimunko, koji je govorio o životu i djelu

Jelene Pavčec, zatim Lidija Bajuk, koja je okupljenima predstavila fenomen međimurske popevke, Ivan Ivančan koji je govorio o scenskoj primjeni hrvatskog folklora, prof. dr. sc. Đuro Blažeka s Učiteljskog fakulteta u Zagrebu koji je okupljene zabavio osobinama govora Preloga u 20. stoljeću, te

Đanino Kutnjak održao je izlaganje o međimurskoj nošnji

Revija nošnji članova društava koji su sudjelovali na festivalu

na kraju domaćin Đanino Kutnjak, koji je izlagao o očuvanju međimurskih nošnji u Sloveniji.

Program je nastavljen Međimurskim folklornim festivalom na kojem su nastupile folklorne skupine iz Slovenije i Mađarske koje svojim radom čuvaju hrvatsku i međimursku tradiciju. Na pozornici su se predstavili Kulturno društvo

Međimurje - Velenje, Hrvatsko kulturno društvo Međimurje - Ljubljana, Međimursko kulturno-umjetničko društvo "Ivan Car" - Ljubljana, Hrvatsko kulturno društvo Pomurje - Lendava, Kulturno-umjetničko društvo Sumarton iz Mađarske te Folklorno društvo Prekmurje - Lendava.

Festival je publici ponudio bogat program međimurskih pjesama, plesova i tradicijskih nošnji, potvrđujući važnost folkloru kao jednog od najznačajnijih oblika očuvanja identiteta hrvatskih zajednica u iseljeništvu. Posebno je naglašena uloga folklornih društava u povezivanju zajednice, njegovanju jezika i običaja te međugeneracijskom prijenosu kulturne baštine, što je naglasila i rukovoditeljica Odjela za kulturu Hrvatske matice iseljenika Lucija Starčević, koja je pozdravila okupljene.

Lendava se i ovoga puta pokazala kao važno mjesto susreta hrvatskih kulturnih društava iz regije. Okupljanje je proteklo u ozračju zajedništva, očuvanja tradicije i kulturne suradnje, a simpozij i festival još su jednom potvrdili koliko je međimurska kulturna baština živa i prisutna među Hrvatima izvan Hrvatske. ▣

ENG Organized by the Pomurje Croatian Cultural Society in Lendava, a symposium was held on April 24, 2026, dedicated to the Međimurje folk artist and choreographer Jelena Pavčec, followed by the Međimurje Folklore Festival. The symposium was held in the conference hall of the Municipality of Lendava, and the festival in the Theater and Concert Hall, which brought together numerous representatives of Croatian societies from Slovenia and Hungary.

Održan simpozij posvećen narodnoj umjetnici Jeleni Pavčec

Hrvatska radiotelevizija proslavila veliki jubilej

Hrvatska radiotelevizija obilježila je 15. svibnja u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog svečanom proslavom 100 godina Hrvatskog radija i 70 godina Hrvatske televizije

HRT je proslavio 100 godina Hrvatskog radija i 70 godina HTV-a

Tekst: ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN

Foto: VLADA RH

Program je započeo otvorenjem izložbe dokumentarnih fotografija "HRT – jučer, danas, sutra", koja je uz vrijedne arhivske trenutke prikazala razvoj nacionalne radiotelevizije tijekom desetljeća. U nastavku večeri uslijedio je bogat svečani program posvećen radiju, televiziji, glazbi te brojnim ljudima koji su ostavili trag u povijesti HRT-a.

Voditelji večeri bili su Barbara Kolar i Duško Ćurlić, a na pozornici su se izmjenjivali glazbeni i scenski nastupi koji su podsjetili na važnost HRT-a u hrvatskome medijskom i kulturnom prostoru. Svečanosti su prisustvovali mnogobrojni visoki uzvanici, uključujući i predsjednika Vlade RH Andreja Plenkovića koji je tom prigodom istaknuo važnu ulogu Hrvatske radiotelevizije u očuvanju hrvatske kulturne i audiovizualne baštine, posebno u vremenu ubrzanih digitalnih promjena. Naglasio je kako je potrebno nastaviti

digitalizaciju arhivske građe, povećati dostupnost sadržaja građanima te razvijati nove formate kako bi se javni servis dodatno približio mlađim generacijama. Istaknuo je uz to i doprinos HRT-a u očuvanju hrvatskog jezika i kulture u informativnim, obrazovnim i kulturnim emisijama, izdvojivši emisije "Govorimo hrvatski" i "Glas Hrvatske", koje povezuju hrvatsko iseljeničtvo s domovinom i čuvaju jezičnu baštinu.

Poseban završetak večeri obilježila je izvedba pjesme "Moja domovina", koju su uz Simfonijski orkestar HRT-a izveli mladi sudionici emisije "The Voice Kids Hrvatska" uz djecu iz zborova. Emotivan nastup na društvenim mrežama podijelila je i Hrvatska matica iseljenika.

"Pjesma 'Moja domovina' ubraja se među najsnažnije simbole globalnoga hrvatskog zajedništva i hrvatskog identiteta, a u novoj izvedbi ponovno je povezala generacije Hrvata u Domovini i diljem svijeta. U izvedbi djece, mladih glasova i zborova, ova bezvremenska pjesma danas nosi posebnu poruku nade, života i budućnosti. Upravo djeca, kao simbol novih naraštaja, podsjećaju

nas koliko je važno čuvati zajedništvo, hrvatski jezik, kulturu i osjećaj pripadnosti, bez obzira na to gdje živjeli. Nova izvedba 'Moje domovine' snažno spaja domovinsku i iseljenu Hrvatsku, potvrđujući da ljubav prema Domovini nadilazi granice i udaljenosti te ostaje trajna poveznica svih Hrvata. U godini velikog jubileja Hrvatske radiotelevizije, ova emotivna interpretacija istodobno čuva uspomenu na povijesni trenutak globalnoga hrvatskog zajedništva iz 1991. godine i šalje poruku budućnosti da upravo mlade generacije nastavljaju graditi mostove zajedništva, ponosa i pripadnosti hrvatskome narodu." ■

ENG On May 15, Croatian Radio-Television celebrated 100 years of Croatian Radio and 70 years of Croatian Television with a gala event at the Vatroslav Lisinski Concert Hall. The program began with the opening of the exhibition of documentary photographs "HRT – Yesterday, Today, Tomorrow", which, through valuable archival moments, showed the development of national radio and television through the decades. The evening was followed by a rich gala program dedicated to radio, television, music and numerous people who left their mark on the history of HRT.

27. KOLOVOZA - 4. RUJNA 2026.

Dani hrvatskog filma "Ivo Gregurević"
FILMSKA RADIONICA 2026.

Otvorene su prijave za filmsku radionicu u organizaciji Hrvatske matice iseljenika u suradnji sa Udrugom filmiski festival - Ivo Gregurević!

Orašje, BiH

27. kolovoza - 4. rujna 2026.

Smještaj: Motel Villa Aroma, Orašje

Proces stvaranja filma od ideje do montaže.

Osobe od 18 godina (ograničen broj polaznika)

Troškove smještaja pokriva organizator!

PRIJAVE: DO 15. SRPNJA 2026.

NA EMAIL

DANIJELA.PRIMORAC@MATIS.HR

PRAKTIČNA RADIONICA ZA MLADE FILMAŠE

